

Delavska enotnost

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 3. junija 1988
številka 22, letnik 47, cena 400 dinarjev

Takšna misel in hotenje že dolgo tli med članstvom. Vse kaže, da se je vodstvo slovenskih sindikatov tik pred dvanajsto, kar je sploh značilno za naše družbene dejavnike, začelo drugače obračati in snovati samostojnejšo politiko pri uveljavljanju delavčevih interesov. Kot da je spoznalo utrip članstva, delavcev in njihovo odzivanje na presplošne opredelitve do posameznih družbenih pojavov in kriznih gospodarskih, političnih in moralnih razmer v družbi sploh. Zategadelj je že pri snovanju razširjene seje republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije naredilo pomemben preobrat v razmišljanju o drugačni delavski sindikalni organizaciji. Gre za zvezo sindikatov, ki mora biti sindikat članstva, ne pa državni sindikat ali podaljšana roka zveze komunistov. V minulih dveh letih, torej po kongresu, seveda ni mogoče trditi, da republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, kar velja tudi za nižje ravni organiziranosti, ni sproti opozarjal na številna aktualna družbena vprašanja, v jedru katerih so bili predvsem socialni položaj delavcev,

Iz krize s sindikatom delavcev

podporo delavcev. Nič čudnega ni zato, če je burno življenje v sindikalni bazi po zadnjem kongresu, ki se je odražalo tudi v stavkah in nezaupnicah vodstvom (tudi sindikalnim), postavilo vprašanje (ne)učinkovitosti delovanja zveze sindikatov in njene akcijske, kadrovske in organizacijske usposobljenosti. Na to mora odgovoriti razširjena seja republiškega sveta ZSS, kajti delavci prav od sindikata pričakujejo in zahtevajo, da bo znal povsod uveljaviti njihova hotenja in od tega, koliko bo to zmožni in s kakšnimi sredstvi, je odvisna tudi veljavnost sindikata. Danes ni dvoma, da so delavci kritični do sindikata. Njihova kritičnost sili vsa vodstva, da jih organizirajo tako, da bodo sami sposobni bolj vplivati na spreminjanje družbenih razmer. Navsezadnje se to kaže tudi v tistih organizacijah združenega dela, kjer so se nakopičile težave gospodarske in druge narave, pa so delavci zahtevali najprej od sindikata, naj se jih loti in v njihovem imenu pride na dan z zahtevami. Kjer vodstva tega niso bila sposobna, ker so se preveč zlizala s poslovnimi sestavi

Iz vsebine:

● Konferenca Zveze komunistov Jugoslavije
V REFORME Z VEČJO GOSPODARSKO IN POLITIČNO DEMOKRACIJO

● Predsedstvo republiškega sveta ZSS je govorilo o listinah za razširjeno sejo RS ZSS, ki bo 24. junija

SINDIKAT SO DELAVCI, NE PA NJIHOVA VODSTVA

● Kaj lahko prinesejo spremembe ustave SFRJ
NADALJEVANJE AGONIJE ALI IZHOD IZ KRIZE

● Mnenje:
Martin Ivanič: V IMENU DELAVSKEGA RAZREDA

● Poleg Sredozemskega morja tudi naš Jadran bolnik
MORJE POSTAJA SKLADIŠČE STRUPOV

● Letošnji Tomšičev nagajenec Janez Sever:
ENOSTAVNO NE MOREM BITI TIHO

Še pred dobrim tednom ste za najnujnejše, kar potrebuje štiričlanska družina, morali vsak dan odšteti 10.304 dinarjev, pred nekaj dnevi pa ste za to plačali že 13.397. Dvomimo, da je zgodbe s tem konec. Slika: Sašo Bernardi

skrb za gospodarjenje in s tem povezana prizadevanja za snovanje pametne, ekonomsko utemeljene politike gospodarskega in družbenega razvoja. Vodstvo slovenskih sindikatov se je, resnici na ljubo, hitro, tudi z odprtimi pismi, odzivalo na vsa ta vprašanja, vendar so mlini, ki meljejo v našem političnem sistemu, počasni in pogosto obrnejo kolesa v napačno smer. Zato je v pripravah na razširjeno sejo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije utemeljeno vprašanje, ki ga postavljajo predvsem delavci, zakaj ni pravega haska od teh opredelitev, in tudi zahteva, naj sindikat kot celota v družbeni skupnosti odločneje postavlja tiste zahteve, ki si jih je zapisal v programskih listinah za temeljne usmeritve. Gre za to, da bo delavec upravljalec družbenega kapitala in tudi nosilec politične oblasti, ne pa odtujene politokratske strukture, ki so si v praksi ukoreninile oblast. Zelo jasna so stališča do razvojne prenove gospodarstva, večje samostojnosti gospodarskih subjektov, produktivnega zaposlovanja, humanizacije dela in podobnega. Tudi sistem in politika delitve osebnih dohodkov morata biti vprežena v razvojna prizadevanja družbe, kajti le večji dohodek in delitev po delu kot gmotna spodbuda za boljše gospodarjenje bo potegnila vse procese naprej. Socialna politika in socialni razvoj sta po mnenju sindikatov prvini materialne varnosti delavcev, socialni programi

v organizacijah združenega dela in v družbenopolitičnih skupnostih pa pogoj za tržno gospodarjenje. Predstavniki slovenskih sindikatov so marsikdaj tudi v slovenski delegatski skupščini ostro nasprotovali nekaterim na hitro pripravljenim in premalo domišljenim zakonskim in drugim projektom. Kritične pripombe imajo tudi tokrat, ko bo slovenska skupščina obravnavala poročilo o delovanju samoupravnih interesnih skupnosti, ki brzkone v sindikatih ne more dobiti podpore, saj je pripravljeno tako, kot da bi ne bili v hudi krizi, kot da bi živeli še zmeraj v normalnih razmerah in še naprej lakirali žalostne resnice tudi o vsem, kar se dogaja v samoupravnih interesnih skupnostih.

Zdi se, kot da so se prebudili tudi v vodstvu Zveze sindikatov Jugoslavije, kajti tako ostrih besed, kot jih je na minuli partijski konferenci izrekel o privilegijih in podobnih nesocialističnih rečeh v tej družbi dosedanja predsednik ZSJ, že dolgo ni bilo mogoče slišati iz ust sindikalnega voditelja. Slišalo pa se je in sliši se pogumno in odprto postavljanje številnih vprašanj delavcev in v občinskih sindikalnih svetih, kjer znajo brez dlake na jeziku, brez olepševanj, spregovoriti o vsem, kar teži delavce, pa tudi udariti tedaj, žal, včasih prepozno, ko so razmere neznosne in ko so vodstva v delovnih organizacijah že izgubila vso moralno in še kakšno

ali pa oportunistično čakala na razvoj dogodkov, so jih delavci odstavili in v glavnem oblikovali takšna, za katera lahko rečemo, da imajo svojo hrbtenico in da jim delavci zaupajo. Kadrovske prepise je zajel tudi občinski svet zveze sindikatov in mirne vesti lahko rečemo, da se tako ustvarja prva sindikalna organizacija, v kateri vodstva ne bodo odtujena od ljudi in ne bodo sklepala gnilih kompromisov v njihovem imenu ali pa bila odgovorna komu drugemu, samo delavcem ne. Čas je že bil, da se ta proces začne. Res pa je tudi, da če se sindikalna vodstva (tudi republiška) v preteklosti ne bi nekako potihem sprijaznila s tem, da so peto kolo na družbenem vozu, prav gotovo ne bi tako globoko zabredli v krizo. Razširjena seja, ki bo konec junija, bo potemtakem obračunska v Zvezi sindikatov Slovenije. Na njej bodo prav gotovo padala trda vprašanja, zahtevali bodo jasne odgovore in smeri za akcijo, ki jo morajo speljati vodstva. Ne more se zadovoljiti le s papirji, stališči, usmeritvami, temveč s poštenim dogovorom najvišjega sindikalnega političnega aktiva, da začne delati drugače, tako da se bo sleherni zavedal, da je moč iz krize samo s sindikatom delavcev, ne pa forumov.

Marjan Horvat

Cilj in cena

Zvezna vlada je v skladu z načrtom devalvirala dinar in odmrznila cene. Tako se je začelo! Podražitev dežuje tako na gostu, da človek vsem niti slediti ne more. Ob tem pa je prišlo lakonično Tanjugovo sporočilo, da so se cene maja v primerjavi s prejšnjim mesecem povečale za 3,8 odstotka. Podatek je zanimiv vsaj z dveh, če ne treh zornih kotov.

Najprej ugotovimo, da mu ne gre povsem verjeti, saj ne zajema majskih podražitev, ki so sledile odmrznitvi, kar pomeni, da jih bo statistika zabeležila šele ta mesec. Druga zanimivost je, da so se življenjski stroški povečali za 3,4 odstotka, na kar pa so najbolj vplivali stroški za prehrano, saj je njihov delež v celotnih življenjskih stroških (našega samoupravnega socializma) skoraj 55-odstoten. Če je tako, in nobene razloga ni, da ne bi verjeli temu podatku, potem si lahko samo mislimo, kakšen skok bodo naredili v statistiki življenjski stroški konec junija po zadnjih podražitvah živil, od katerih je redka pod 50 odstotki. Po vsem tem lahko sklepamo, da delamo Jugoslovani samo še za hrano, ki grozi, da bo zdaj zdaj pojedla ves naš standard. Po drugi strani pa tudi ne smemo prezreti, da je prav rast cen živil tista, ki bo odločala o ohranjanju realne vrednosti osebnih dohodkov.

Pa smo tam, pri osebnih dohodkih namreč! Medtem ko cene živil in drugih izdelkov vrtoglavo naraščajo, plače popolnoma mirujejo. Zdaj ne vemo za kolektiv, ki bi jih nameraval ta mesec dvigniti. Prav nasprotno: iz večine delovnih organizacij prihajajo sporočila, da plač za zdaj nominalno sicer ne bodo znižali, vendar jih zato tudi mesec ne bodo zvišali, da bi tako vrnil »preveč« izplačano v prvih mesecih letos. V tej igri bi bilo kajpak zelo zanimivo zvedeti, kdaj se bodo naraščajoče cene ujele s plačami. In zakaj bi se morale ujeti? Odgovor nam je v svojem ekspoziju pred ukrepi v skupščini SFRJ ponudil sam predsednik vlade Branko Mikulić, ko je dejal, da bi pri ciljni inflaciji 90 do 95 odstotkov osebni dohodki realno padli samo za 0,5 odstotka.

Ne bi radi sodili prezgodaj, vendar je le treba reči, da bi po sedanjih gibanjih tudi laik znal izračunati, da v Mikulićevem računu nekaj ne drži. Prav lahko se namreč zgodi, da bo vlada sicer dosegla poglavitni cilj, t.j. začrtano raven ciljne inflacije, vendar bo njena cena bistveno drugačna, kot je napovedoval Mikulić. Hočemo reči, da osebni dohodki ne bodo padli zgolj za 0,5 odstotka, ampak bomo njihov padec merili z več kot desetimi odstotki.

To pa je že prvi znak za alarm v sindikatih, saj postaja vse bolj očitno, da gre tudi nedavni ukrepi zvezne vlade zgolj na delavčev hrbet. Kaj to pomeni v trenutku, ko so socialne vzmeti že tako in tako napete do konca sindikalnim aktivistom bržda ni treba posebej razlagati. Obeta se nam takšno obdobje stavk in delavskih nemirov, ki ga Jugoslavija po letu 1945 še ni doživela.

Ivo Kuljaj

Tarča: vodstva

Na konferenčno mizo je položeno vse: vsa vprašanja, dileme in problemi, vsa nestrinjanja, različna mnenja in razlike in druge vrste, slabosti, nemarnost, prevzete in neopravljene naloge. Večina razpravljalcev pa v svojih govorih poudarja predvsem svoj odnos do vodstva in celotne ZKJ. Po dveh dneh konference je jasno, da je kriza z vso globino vplivala na vse izrečene besede, ni aktivnosti, ki bi po njihovem zaslužila prehodno oceno. Kako se bo ZKJ rešila iz tega dolgega seznama nalog, ne glede na to, ali se opisane kot zahteva po spremembi ravnanja ali spremembi pravil, sprašuje Vlado Rajič.

Veliko kritike je bilo izrečeno na račun obeh vodstev, državnega in partijskega. Z več ali manj poguma in prepričljivostjo argumentov so govorniki vodstvenemu sestavu dali še eno priložnost, časovno pa je omejena do jeseni. Po mnenju nekaterih pa bi bilo tedaj treba sklicati izredni kongres in demokratično zamenjati članke vodstev. Že ta predlog pa kaže, da cilji konference – ločitev partije od države – v tako zasnovanem predlogu ne bodo uresničeni. Partija namreč mora odgovarjati za svoje člane, ki so razvrščeni po funkcionalnem sistemu, izredni kongres pa bi moral rešiti vprašanje samo partijskega vodstva in njemu izkazanega zaupanja.

Na konferenci so govorili tudi o spremembah, ki jih zahtevajo ustavne spremembe. Delegati očitno želijo, da tega ne bi zavlačevali. Z zahtevo po pospešitvi ustavnih reforme pa bi se ZKJ lahko znašla v položaju, da bi nehote prevzela nase tudi vlogo ustavotvorca, pa tudi družbene sile, ki je – v nasprotju z nekaterimi svojimi prejšnjimi sklepi – vendarle stala za oceno, da so upravnostavne norme eden glavnih vzrokov za krizo, opozarja med drugim komentator. (Vjesnik)

Devalvacija grenko zdravilo

Zvezni izvršni svet se je končno le odločil za dolgo pričakovani ukrep, za devalvacijo dinarja, ki je bil v odosu do trdnih valut precejšen. Gre za odgovorno potezo glavnega tvorca tekoče gospodarske politike, za katero so se jugoslovanske vlade v obdobju od leta 1945 do danes odločile štirinajstkrat in ki se ji tudi tokrat nismo mogli izogniti. Neizogibnost plačevanja obresti za v tujino najeta posojila in velika uvozna odvisnost domačega gospodarstva, namreč od podjetij, zahtevata, da čimveč blaga in storitev prodajo na konvertibilnem tržišču in tako poskrbijo za nemoteno proizvodnjo. Precejšnji tečaj domače valute je podjetja seveda oddaljeval od konvertibilnega izvoza usmerjene k večji domači prodaji, stvarnejši tečaj dinarja pa naj bi – gospodarske subjekte spodbudil k večji prodaji na tuje in s tem k ustvarjanju večjega izvoznega izkupička. Seveda bomo šele ob koncu leta videli, ali bomo to dosegli ali ne bomo.

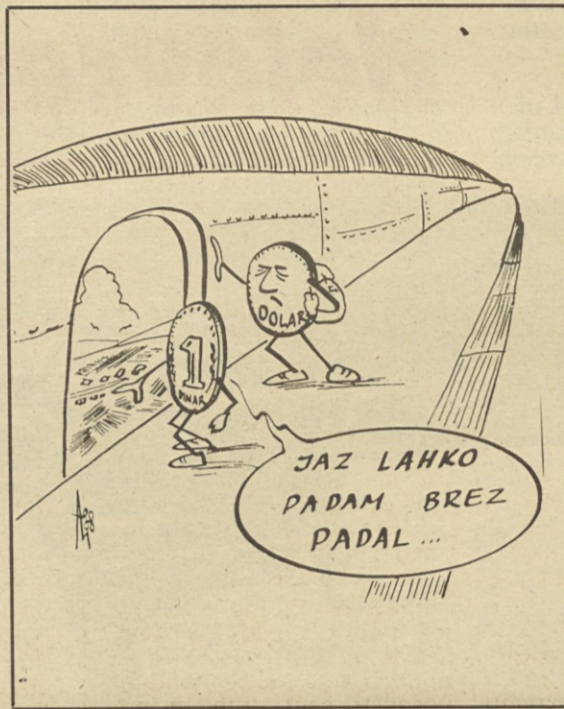
Za zdaj je mogoče reči, da bo enkratni padec vrednosti dinarja konvertibilne izvoznike nedvomno spravil v položaj, kakršnega so si želeli, to je, da bodo njihovi izvozni zaslužki bolj zajeti od dosedanjih. Po drugi strani se bodo zmanjšali prodajni zaslužki tistih podjetij, ki veliko reprodukcijskega materiala ali surovin kupujejo zunaj, izdelke pa prodajajo na domačem trgu. Za domače dolžnike se bo povečalo tudi breme odplačevanja dolgov tujini, saj bo potrebno za devize odšteti več dinarjev. Z narodnogospodarskega vidika to pomeni, da se bodo likvidnostne težave poslovnih bank in podjetij povečale, breme oteženega tekočega poslovanja pa bo bolj ali manj »solidarnostno« porazdeljeno med tiste, ki ustvarjajo vsaj najnujnejšo akumulacijo, pa tudi med one, ki imajo le izgubo. Za prebivalce velja, da je njihova kupna moč občutno oslabela, da bodo verjetno morali omejiti nakupe doma in v tujini.

Marsikdo se seveda sprašuje, zakaj je vlada devalvirala dinar, če ima ta ukrep toliko stranskih (škodljivih) učinkov. Odgovor je na dlani: konvertibilni izvoz moramo povečati za vsako ceno, to pa lahko v tem hipu najhitreje dosežemo z enkratnim znižanjem vrednosti dinarja. Čeprav tuji konkurenti povečujejo konkurenčno moč z izboljševanjem izvoznih izdelkov, spoštovanjem dobavnih rokov, tehnološkim posodabljanjem proizvodnje, marketinškim načinom povečevanja prodaje itd., naša podjetja žal tej nalogi že nekaj let niso več kos. Dolgotrajna posledica tekmovanja dogovornih jugoslovanskih izvoznikov in tržnih tujih podjetij na svetovnem trgu je, da se del našega narodnega dohodka odliva v tujino, da se razlika med našo in tujo inflacijo iz leta v leto povečuje, da

življenjska raven v razvitih državah raste in da pri nas pada. Dejstvo je torej, da je devalvacija ukrep, ki pomeni razvrednotenje naše kupne moči doma in na tujem pa tudi razvrednotenje in razprodajo našega celotnega narodnega bogastva – v obliki prodaje blaga in storitev pod lastno ceno izvoznikov.

Ekonomisti že dolgo opozarjajo na ta dejstva, a zaman. Tudi politični forumi na ves glas vprijejo, da nas lahko rešijo le ekonomske zakonitosti in tržno gospodarstvo, v vsakodnevni praksi pa se administrativni način ustvarjanja in delitve deviznega ali dinarskega dohodka nadaljuje. Na ta način se devalvacija spreminja v obupen poskus utoplajočega, ki ga je zgrabila panika in se naključnega reševalca v vodi oklene z vso močjo, tako močno, da potegne v globino še njega. Prilaganje dinarja padanju vrednosti jugoslovanskega fizičnega kapitala je potemtakem krakatorčen korak, ki nas bo popeljal iz krize le, če mu bodo sledili nujni ukrepi za večjo vrednost dinarja, od korenite prenove gospodarskega sistema do uspešnejšega mednarodnega in domačega trženja. Dotlej se bo vsakodnevno zmanjševanje vrednosti dinarja glede na tuje konvertibilne valute vztrajno nadaljevalo...

Emil Lah

Gospodje tovariši

Milanko Renovica ni siromak. Nekdanji predsednik Predsedstva CK ZKJ se je seveda že zdavnaj otrese revščine. Pravijo, da ima hišo v rojstnem Sokolcu (»obdano z obzidjem«), da ima vilo – le kje drugje kot v Neumu – ki zavoljo marmornatih stolov na razkošni terasi še posebej štrli iz »povprečja«, in da ima v Sarajevu petsobno stanovanje. Pravijo tudi, da je poskrbel za stanovanjsko »problematiko« svojih sinov. Enega je naselil v »elitnem naselju Marindvoru«, drugemu pa je dovolil, da se je iz petsobnega stanovanja preselil v štirisobnega (v slovit »carringtonko«), razliko v kvadratnih metrih pa je predsedstvo SR BiH namenilo Hidroelektrarnam na Drini (v katerih Renovica ml. menda dela) kot soudeležbo za stanovanje drugega sina. Tako bo družina Renovica vsak čas preskrbljena s strehami nad glavo, piše v zadnji številki tednika Danas Milan Jajčinović.

Kar se je pred desetletjem šepetalo in pred leti govorilo, je prek časopisja zdaj odjeknilo tudi v javnosti. Vendar se je geslo »čist obraz – pogoj za napredovanje«, pojavilo že v tako imenovanem vmesnem času. Na kongresu ZKJ je general Drago Rakočević zahteval, naj bi v statut vnesli zahtevo, po kateri bi morali člani ZK pred napredovanjem ali pred razrešitvijo predložiti spisek imetja. Ta predlog seveda ni »šel skozi«, češ da ne spada v statutarno gradivo...

Normalna demokratična institucija »preverjanja imovine ljudi na oblasti« je bila zavoljo evforije po graditvi novega, boljšega sveta ves povojni čas prezirana kot zanka tako imenovane meščanske demokracije. Pa je na vse to opozarjal že Edvard Kardelj. V pismu Ivu Loli Ribarju je leta 1942 pisal »o nevarnih začetkih birokratizacije«, o tem, kako so si že tedaj branitelji zgodovine »v gozdovih gradili iz barak udobne gradove, opremljene z električno lučjo, telefoni, pisalnimi stroji, radijskimi sprejemniki... imeli pa so tudi številno spremstvo in ne vselej istih žensk.« Pa nič, pravzaprav še več: ko so ti ljudje po osvoboditvi (p)ostali državljani nad zakonom, so si samoumevno vzeli pravico do diplomatskih magazinov, črnih limuzin, hišnih pomočnic, odstrela liškega medveda...

Na nedavni seji CK BiH je Fuad Muhić zahteval, da je treba javnost seznaniti s premoženjskim stanjem funkcionarjev partije pred mandatom in po njej. Branko Mikulić, ki je tudi sedel v dvorani, proti Muhićevemu predlogu načelno ni imel nič, je pa zahteval, da je treba pred tem izdelati merila, predvsem pa pojasniti, zakaj se s tem ukvarjamo, »da ne bi prišlo do vtisa, kako smo funkcije začeli kot reveži, zapustili pa jih kot bogataši«. Z njim se je strinjal tudi Gojko Ubiparip, ki prav tako uživa pod neumskim soncem. »Nimam kaj prikrivati«, je rekel, »ne vem pa, zakaj je prav Neum tako pomemben? Kot da od Opatije do Kotora ne bilo nič podobnega...«

Naši gospodje tovariši za bagatelo počitnikujejo v ekskluzivnih letoviščih, imajo svoje ladje, ce, zaprta lovišča... Kdo ve, koliko jih je? Vse se, da ima Jugoslavija 150.000 avtomobilov in le nekaj manj soferjev, da stroški vzdrževanja in plače voznikov znesejo letno dve milijardi dolarjev. Ve se tudi, da je stanovanjski sklad federacije v 17 jugoslovanskih mestih, da šteje samo v Beogradu več kot 10.000 garsonjer, stanovanj, velikih stanovanj in hiš ter da je »na okoli« še dva tisoč in pol podobnih »prebivališč«. In vse to nekdo izkorišča. Ve se, da so številna stanovanja prazna, da v drugih stanovanjih sorodniki nekdanjih uporabnikov, da so številna oddana v podnajem za masne devize da ne plačujejo niti vode niti elektrike. Toda to še ni vse.

Kdo je pobil najboljše trofejne jelene in medvede v tej deželi. Samo v Jelenju cenijo vrednost odstreljenih trofejnih živali na 1.375 milijard starih dinarjev. Koliko takšnih trofej (seveda neplačanih) je po domovih nekdanjih politikov?

Izjava

Priprtje Janeza Janše nas je osupnilo. Ker je Janša tudi publicist, ki med nami uživa visoko poklicno spoštovanje, smo začutili poklicno in moralno dolžnost ter sklicali izredni sestanek našega novinarskega aktiva. Na njem smo se zedinili, da tega dogodka res »ni mogoče razumeti drugače, kot da gre za nov poskus zastraševanja, ki so se ga lotili nasprotniki demokratizacije« našega javnega življenja.

Prav tako smo tudi mi zaskrbljeni za naš ustavni red in temeljne človeške svobode. In zahtevamo, da Janša takoj izpustijo in pripora, mu omogočijo, da se brani na svobodi (če bo na podlagi najdenih in zaseženih papirjev obtožen) in da pristojni organi natančno ter javno pojasnijo dosedanj postopek. Hkrati zahtevamo takojšen sklic razširjene seje upravnega odbora Društva novinarjev Slovenije, ki naj do tega dogodka sprejme ustrezno stališče.

Aktiv novinarjev Delavske enotnosti

Predsedstvo sveta ZSJ zahteva odgovornost

Predsedstvo in predsednik sveta Zveze sindikatov Jugoslavije v teh dneh prejemata številna opozorila in proteste delavcev, v katerih člani sindikata opozarjajo na zaplete, ki jih povzročajo določila novega zakona o omejevanju sredstev za osebne dohodke. Predsedstvo se je na te pozive dokaj hitro odzvalo in na svoji seji 1. junija zahtevalo ugotavljanje odgovornosti tistih, ki so krivi za zamudo in netočna navodila pri sprejemanju in razlaganju omenjenega zakona. Na dnevnom redu seje predsedstva jugoslovanskih sindikatov so sicer imeli poročilo o novih ukrepih gospodarske politike, vendar pa je bilo več kot očitno, da se ne morejo izogniti že nekajkrat izrečenim kritikam, da so bile odločitve sprejete brez soglasja delavske organizacije.

Že v prvih dveh tednih uveljavljanja zakona, ki omejuje višino izplačanih osebnih dohodkov, so se porodili številni nesporazumi in problemi. Olja na ogenj je prilila še sprostitve cen in podražitev skoraj vseh živil, kar bo povzročilo še večje socialne stiske delavcev z najnižimi pa tudi s povprečnimi osebnimi dohodki. Nemalo zapletov je povzročil tudi naknadno objavljen pravilnik o načinu ugotavljanja bruto osebnih dohodkov. Pri tako občutljivi zadevi se ne bi smelo primeriti, kot je med drugim povedal član predsedstva Dušan Kocoljevac, da se združeno delo loči na tiste, ki so aprilske osebne dohodke izplačali pred 15. majem in tiste, ki so jih kasneje.

S. N.

Konferenca Zveze komunistov Jugoslavije

V REFORME Z VEČJO GOSPODARSKO IN POLITIČNO DEMOKRACIJO

Z reformami naj bi zagotovili večjo gospodarsko in družbeno učinkovitost socialističnega samoupravljanja; uveljavili trg; krepili samostojnost gospodarskih oseb; uveljavili socialistično podjetništvo, novo vlogo države v gospodarskem življenju in jo naredili bolj uspešno tam, kjer mora imeti besedo; demokratizirali pa naj bi tudi družbeno življenje. Seveda pa vse to zahteva večjo odgovornost komunistov povsod, še zlasti tistih, ki imajo odločilen vpliv in institucijah sistema.

Konferenca ZKJ je sprejela tudi stališča do krepitve vodilne idejnopolitične vloge, enotnosti in odgovornosti zveze komunistov v boju za izhod iz družbenoekonomske krize, ki nalagajo komunistom konkretne naloge: na 37 tipkanih straneh, v 35 točkah; glede na razpravo zadnji dan konference pa posebno delovna skupina stališča še dopolnila. Hkrati je v njih poziv vsem komunistom in delovnim ljudem Jugoslavije, naj dosledno prispevajo svoj delež k premagovanju družbenoekonomske krize, da so pobudniki in nosilci najširše ustvarjalne akcije, kar bo pripomoglo k stabilnemu gmotnemu razvoju naše socialistične družbe, h krepitvi socialističnih samoupravnih demokratičnih odnosov, enakopravnosti, bratstva in enotnosti in neodvisnega in neuvrščenega položaja naše države.

Tokrat ni manjkalo polemike

Ne bi bilo smiselno – niti ni mogoče – v našem tedniku obnavljati 201 razpravo o delovni skupini za družbenoekonomske odnose ali 94 razprav v vs skupini za politični sistem ali ponavljati bogatstvo (preveliko, po mnenju nekaterih) besedi, izrečenih v skupini za razvoj ZK in idejno ter teoretično delo, v kateri se je oglasilo 136 delegatov. Tudi polemike – o odnosu med večino in manjšino v ZK, povezano z načeli demokratičnega centralizma, o komunistih v skupščinskem delegatskem sistemu (ali morajo biti najprej člani ZK in šele nato delegati ali delegati, ki v svojih republiških in pokrajinskih skupščinah uveljavljajo politiko ZK, potem pa večinsko sprejeta stališča zastopajo v skupščini SFRJ), o unitarizmu in separatizmu, o zveznem zboru združenega dela, ki ima največ zagovornikov v Črni gori, pa tudi v nekaterih drugih delih Jugoslavije, o odnosih v SR Srbiji kot eni državi ali treh delih ene države itd. – so si tisti, ki jih to zanima, prebrali v dnevnem časopisu.

Morda bi k temu dodali le to, da je bilo v 53 urah konference ZKJ – od začetka do torka do 21. ure – v ozračju čutili napetost, ki jo je sprožil Slobodan Milošević iz Srbije, ogrel se je za sklic izrednega kongresa ZKJ. Na

njem naj bi jeseni izvolili novo vodstvo, če se nam vsem skupaj do jeseni spet ne bi posrečilo uveljaviti gospodarske reforme. Predlog je dobil podporo delegatov ZK Srbije, ki so bili vsi na strani svojega predsednika, vendar so tokrat ostali v manjšini. Delno tudi zaradi tega, ker za izvolitev novega vodstva – po statutu ZKJ – ni treba izrednega kongresa; delno zaradi tega, ker taka pobuda že vnaprej vnaša dvom o tem, ali smo sploh sposobni – in pripravljeni, tokrat zares – izpeljati gospodarsko reformo, ki bo sicer boleča, toda brez nje bomo še naprej vsi enaki v revščini. Tako je bila z velikansko večino (1 glas proti, 4 vzdržani, ki niso povedali vzroka, zakaj so tako glasovali, kar bi po statutu ZKJ morali!) sprejeta obveznost centralnega komiteja ZKJ, da pred koncem leta 1988 oceni, kako se uresničujejo nujne reforme v gospodarskem in političnem sistemu, pa tudi spremembe v vsebini in metodi dela ZKJ, ki so prvi pogoj za rešitev družbe iz krize, in o teh ocenah obvesti svoje članstvo in svo javnost. Če bo CK ZKJ ugotovil, da dosežki niso zadovoljivi, mora ugotoviti lastno politično odgovornost, začeti pa tudi postopek za ugotavljanje politične odgovornosti centralnih in pokrajinskih komitejev v republikah in pokrajinah in komunistov v institucijah sistema.

Zamisel o izrednem kongresu ZKJ – tudi če je bila naravnana na to, da bi kar najhitreje odpravili neučinkovitost, počasnost, neenotnost in disciplinirali članstvo – verjetno ni mogla prodreti tudi zato, ker bi pomenila uvajanje izrednih razmer ne samo v ZKJ, temveč tudi v družbi; posledice bi bile daljnosežne za jugoslovansko skupnost, zlasti pa za samoupravljanje.

Samoupravljanje le še na papirju

Prav samoupravljanje je, pa besedah mnogih delegatov, že zdaj močno ogroženo. »V ozdih danes praktično o ničemer več ne odločamo. Samoupravljamo le še na papirju, skozi glavna vrata pa v naše gospodarstvo vdira državno lastninski odnos. Lahko rečem, da smo delavci v najemnem odnosu do države. Seveda to ne pomeni, da moramo državo odpraviti. Še kako nam je potrebna smotrna in učinkovita republiška in zvezna uprava,« je iz svojih izkušenj v Gorenju razpravljaval Herman Rigelnik. Zato ni odveč poudarek, ki ga dajejo stališča konference ZKJ večji učinkovitosti samoupravljanja, krepitvi socialističnih samoupravnih proizvodnih odnosov, delovanju, tržnih zakonitosti, spodbujanju delavcev – v samostojnih gospodarskih subjektih, ne omejenih s pretiranim vpletanjem države – da učinkovito upravljajo s sredstvi v družbeni lasti in družbenim kapitalom, da so odgovorni za svoj razvoj, za čimboljši poslovni rezultat.

Ko je že govor o družbenoekonomskih odnosih – prevladujoči temi na konferen-

ZVONIMIR HRABAR:

Ne potrebujem aplavza

»Danes smo pričeli pojavu, da se zahteva odgovornost za vse težave in napake le od zveznih organov, vsi pa tudi rešitve pričakujemo le od federacije. Takšno posploševanje je škodljivo; nesprijemljivo pa je tudi, da so vodilne skupine na nižjih ravneh – od občin do republik in pokrajin – uspešno naredile izpite, če upoštevamo, kaj so pokazale zadnje volitve.

Ker vse več delavcev zapušča zveza komunistov, se moramo vprašati, ali ni ZK postala avantgarda administrativnega dela zaposlenih. Normativno smo dobro uredili pravice in položaj delavskega razreda, v življenju pa so razmere povsem drugačne. Mnogo delavcev je v zelo težavnem položaju in zato zahtevajo ponovno uveljavitev samoupravljanja. Pri uveljavljanju samoupravljanja smo bili pionirji, toda danes je od njega ostalo zelo malo. Delavci ocenjujejo, da smo pozabili na razredno in vse podredili nacionalnemu. Delavci so tudi rekli, in ne samo enkrat, da zahtevajo sodobno gospodarstvo, to pa pomeni spoštovanje tržnih zakonitosti. Pri delu zahtevajo, da se za vsako delovno mesto konkurira po sposobnostih in da se razločuje med delom in nedelom. Delavci se tega ne bojijo, ampak se tega bojijo tisti, ki so sicer veliki borci za interese delavskega razreda, od katerih pa ta razred doslej ni imel velikih koristi.

Ne potrebujemo izrednega kongresa ZKJ, saj imamo kongresov tako ali tako preveč – vsako četrto leto jih imamo po štirideset. Potrebujemo akcije!

Delavci zahtevajo podatke, kako smo zapravljali denar, kako so bila uporabljena posojila 'zelenega plana' in druga, kdo si je gradil hiše z izredno ugodnimi posojili. Poglejmo, koliko je resnice v člankih o stanovanjih in počitniških hišicah donedavnega predsednika predsedstva CK ZKJ in drugih. Nehajmo hoditi kot maček okrog vrele kaše okrog takšnih vprašanj morale. Še enkrat ponavljam, ne potrebujemo novih kongresov in novega besedičenja, potrebujemo dejanja!

Ne, ne potrebujemo niti tega aplavza,« je rekel predsednik sveta ZSJ Zvonimir Hrabar, ko je odhajal z govorniškega odra, navdušno pozdravljen od sodelavcev.

ci ZKJ, saj je bilo skoraj polovico razprav usmerjenih v to – si podrobneje pogledimo točko 5 (še nedopolnjenih) stališč, ki je zanimiva še zaradi nečesa, vendar o tem pozneje.

Odpraviti monopol na delovno mesto

Gre za večje nagibe delavcev in ozdov k plodnejšemu

delu in učinkoviti izrabi sredstev za proizvodnjo, za bistveno spreminjanje odnosov v pridobivanju in delitvi dohodka in osebnih dohodkov (v skladu z usmeritvami 13. kongresa ZKJ). S konkretnimi gospodarskimi instrumenti naj bi spodbujali kakovostno delo, ustvarjalnost, domiselnost, sprejemanje dobrih poslov-

Utrinki

»Naj živi Zveza komunistov Jugoslavije na čelu z Zvezo komunistov Slovenije,« se je po konferenci šalil Azem Vllasi. »Zdaj si lahko Slovenci in Kosovci oddahnemo, saj smo jo odnesli bolj poceni, kot smo si mislili.«

»Moralno bitko je naša partija začela izgubljati v trenutku, ko sta se kult dela in ustrezno plačevanje tega dela spremenila v publico, v življenju pa je začelo uspevati tistim – in še zmeraj jim je bolje – ki obvladajo goljufije in se ne ustrašijo kriminala,« so besede delegata iz Srbije Dragana Kalinića.

»Če bi Karl Marx poslušal nekatere jugoslovanske komuniste tukaj, na konferenci ZKJ, bi zagotovo rekel: 'Nisem marksist!',« je rekel Avgust Majerič iz Maribora in še dodal: »Delavski razred zahteva boljše razmere za življenje, zahteva osvoboditev od birokracije, da bi lahko svobodno ustvarjal in živel od svojega dela, ne pa da bodo delavci na socialnih spiskih.«

»Postindustrijska družba in sodoben tehnološki razvoj temeljita na intelektualni in inovacijski proizvodnji. Znano je, da se skupna količina znanja podvoji v približno desetih letih, na najpomembnejših, strateških področjih se podvoji v pol leta.

Ročno delo je vse bolj robotizirano, zato je znanje eden od najpomembnejših virov za spremembe v sestavi gospodarstva in družbe. Tega ima, hvala bogu, skoraj neizčrpno. Naši ljudje so bistri, veliko jih tudi šolamo. Naj mi bo pa dovoljena ugotovitev: znanje, ta dragoceni vir, je verjetno najmanj izkoriščen, če že iščemo neizkoriščene vire,« je rekel dr. Matjaž Kmecl.

nih odločitev s strani samoupravnih in poslovnih organov. Ekonomski nagibi, je napisano, morajo biti zmeraj povezani z ustvarjenimi dosežki, temeljiti morajo na načelu delitve po rezultatih dela in njihovem tržnem vrednotenju; pri tem imajo pomembno vlogo in odgovornost.

Komunisti v sindikatu. To bo veliko prispevalo k odpravljanju uravnalovke, povprečnosti, odpravljanju monopola na delovno mesto, k odpravi podružbljanja izgub, razločevanju med uspehom in neuspehom, med delom in nedelom.

Vse to so zahteve, ki so, kot pravi Zvonimir Hrabar, tudi zahteve delavcev. Torej bi morala biti dejavnost članov ZK, ko bodo uresničevali – upajmo, da uspešneje kot doslej – stališča, res učinkovita, brez večjih odporov, na katere so se mnogi sklicevali in z njimi opravičevali svojo nedelavnost.

S krepkimi črkami pa smo zapisali odgovornost komunistov v sindikatu zato, ker je v vseh stališčih to edina vrstica, kjer so komunisti člani sindikata tudi neposredno omenjeni. Imajo sicer še veliko nalogo, ki pa so vse skrite med nalogami drugih subjektivnih sil in drugih družbenopolitičnih organizacij, seveda tudi komunistov v socialistični fronti, katere sestavina je sindikat.

Kdo že ima socialni program?

Zato bodo morali komunisti, ki delujejo v sindikatu, prihodnji teden, ko naj bi stališča do krepitve vodilne idejnopolitične vloge, enotnosti in odgovornosti zveze komunistov v boju za izhod iz družbenoekonomske krize prišla v javnost podrobno proučiti svoje naloge. Za to naj ne bi bilo potrebnih spet na stotine sestankov (še zlasti ne med delovnim časom, če hočemo narediti korak naprej v kvalitetnejšem poslovanju), ampak bi bilo pametneje, če bi se sestale ožje skupine, ki bi bile toliko strokovne, da bi posplošena stališča udeležile v konkretnih akcijah v posameznih okoliščinah. Predvsem pa tisti del stališč, ki govore o ustreznih socialnih programih. Ti bodo nujni, saj bo prehod na nove pogoje za gospodarjenje in razvoj tržnega gospodarstva odprl velikanske socialne probleme ljudi, zlasti tistih, ki bodo zaradi sprememb v sestavi gospodarstva ali ostali brez dela ali bodo tehnološki presežki ali delajo v neperspektivnih podjetjih. Teh težav seveda ni mogoče premagati zgolj s socialno politikom, ampak predvsem z gospodarsko in razvojno.

Brez socialnih programov pa se bomo lahko znašli tam, kjer smo se že nekajkrat, ko so gospodarske reforme padle prav zaradi strahu pred socialnimi nemiri. Teh bo manj, je zapisano v stališčih konference ZKJ, če bo breme sedanjih gospodarskih težav prerazdeljeno tako, da bodo k stabilizaciji in preboju iz krize več prispevali tisti, ki imajo že zdaj več in bogatejše živje.

Vlado Šlamberger

MARJAN OROŽEN:

Ne podcenjujmo zdomcev!

»Rad bi povedal nekaj v imenu tistega dela našega članstva, ki na konferenci ZKJ nima svojih delegatov – članov ZK, ki so na začasnem delu v tujini. Ti so pokazali izredno zanimanje za vse, kar se dogaja v domovini, dokazali so svojo pripadnost ZK, od naše organizacije pa zahtevajo več poguma in revolucionarne odločnosti.

Zavzemamo se za zmanjšanje normativizma, hkrati pa je treba opozoriti, da poskušajo konservativne sile v mnogih državah s politiko deregulacije odpraviti pravice, ki so bile pridobljene z delavskim in sindikalnim bojem, preprečiti širjenje pravic delavcev. To je treba vedeti in paziti, da ne bi pod tem geslom tudi pri nas spodkopali samoupravnih proizvodnih odnosov.

Za vse to, pa tudi za številne druge probleme, ki so povezani s trgov in novimi ukrepi, morajo skrbeti predvsem v sindikatih. V tem smislu bi morala biti ta konkurenca nekakšen kašpot. Seveda se delavski razred v državah, kjer začasno živijo in delajo naši delavci, v interesu povečanja ekonomske učinkovitosti in konkurenčne sposobnosti ni pripravljen odreči svojim pravicam. Je pa pripravljen ponuditi svoje alternative. Prav zato se ne moremo strinjati z mnenji, ki jih sicer redko, a vendarle slišimo tudi pri nas, češ da bi se bil naš delavski razred v interesu stabilizacije pripravljen odreči celo samoupravljanju.

Člani Zveze komunistov Jugoslavije, ki živijo in delajo v tujini, vse to, kar se dogaja pri nas, doživljajo na poseben način. Nenehno se srečujejo s spremembami carinskih in drugih predpisov, z birokratskim odnosom, kadar se vračajo v svoje staro okolje, s podcenjevanjem pomena njihovih ekonomskih, delovnih in strokovnih zmogljivosti in z občutkom, da so odpisani. Na vse to naši delavci nenehno opozarjajo, pravijo pa, da se stvari niso prav nič izboljšale. Kot državljani so naši delavci na začasnem delu v tujini prikrajšani tudi za temeljne politične pravice, kot je pravica do sodelovanja na volitvah.

Uspeh reforme in premaganje krize sta odvisna predvsem od zveze komunistov in njene enotnosti, vendar ne v tem smislu, da bi se morala ta vrniti na položaj partije oblasti, temveč ravno narobe, prav tako se ne bi smeli strinjati z nekakšno socialdemokratsko ali kakšno podobno različico. Prepričan sem, da se bo prav na konferenci še okrepilo spoznanje, da bomo enotnost dosegli predvsem po demokratični poti in z demokratičnimi metodami, in sicer tako znotraj zveze komunistov kot tudi v družbi v celoti,« je rekel kandidat za predsednika sveta ZSJ Marjan Orožen.

Predsedstvo republiškega sveta ZSS je govorilo o listinah za razširjeno sejo RS ZSS, ki bo 24. junija

SINDIKAT SO DELAVCI, NE PA NJIHOVA VODSTVA

Konferenca ZKJ, ki je bila od nedelje do torka zvečer v centru Sava v Beogradu, je soglasno potrdila – od 785 delegatov jih je razpravljalo kar 431 – da je treba brez odlašanja začeti temeljite reforme gospodarskega in političnega sistema, hkrati s prenovno in nadaljnjo demokratizacijo zveze komunistov. Samo to troje, povezano drugo z drugim, lahko pripomore, da se bomo prebili iz dolgotrajne krize.

Vsebinske in organizacijske priprave na razširjeno sejo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije so se s sejo predsedstva 27. maja prevesila v skupni del. Na podlagi tega, ki so bile nekaj mesecev v javni razpravi, sta dokončno oblikovana predloga dveh najpomembnejših listin: usmeritev za delovanje sindikata, ki govore o prenovi sindikalne organizacije in ocene dela zveze sindikatov Slovenije po 11. kongresu, ki je podlaga za usmeritve. Na dnevi red omenjene seje pa so slovenski sindikati uvrstili še program zagotavljanja socialne varnosti, ki pomeni konkretno delovanje sindikata po najnovejših ukrepih zvezne vlade. O teh listinah bo te dni stekla ponovna javna razprava v vseh osnovnih organizacijah in drugih organih zveze sindikatov Slovenije. Članstvo mora še pred razširjeno sejo jasno povedati mnenje o predlaganih rešitvah, hkrati pa je pričakovati tudi predloge za spremembo in dopolnitev posameznih ugotovitev in smernic, še posebej, ker se bodo na podlagi ukrepov vlade razmere do konca meseca zagotovo še spreminjale.

»Sindikati se mora odzivati na družbenoekonomske in politične razmere, se preobraziti, če hoče resnično postati organizacija delavcev,« je v uvodnem razmišljanju k listini »Iz krize s sindikatom delavcev« poudaril član predsedstva republiškega sveta **Ladimir Brolih**. Vse kaže, da

je dozorelo spoznanje, da si mora zveza sindikatov določiti prednostne naloge, obenem pa zagotoviti večjo samostojnost in odvisnost od delavskih interesov. V predlaganih usmeritvah je zato na prvo mesto postavljen boj za vrnitev samoupravljanja in oblasti delavcem, namesto sedanjega administrativnega urejanja družbenih in gospodarskih vprašanj ter pretirane vloge oblasti države in birokracije. Večja gospodarska učinkovitost in razvojna prenova gospodarstva sta podlaga za razvoj družbe, zato mora ta sistem in politika osebnih dohodkov bolj spodbujati delavce k boljšemu gospodarjenju. Sindikat torej postavlja v ospredje ta motivacijska dejavnika, brez katerih ni mogoče zagotoviti razvojne preнове. Kot prvino gnotne varnosti delavcev poudarjajo tudi socialno politiko in socialni razvoj ter oblikovanje socialnih programov v organizacijah združenega dela in družbenopolitičnih skupnosti kot pogoj za prehod na tržno gospodarjenje. V sindikatih trdijo, da so zdaj potrebni jasni in predvsem stvarni viri sredstev za socialne programe.

Med prednostnimi nalogami je tudi prenova sindikalne organizacije, ki mora iz državnega sindikata postati sindikat članstva. V usmeritvah je zapisano, da gre za način doseganja avtonomnosti oziroma samostojnosti sindikata, v procesih odločanja in spre-

Predlog kadrovskih sprememb v RS ZSS

Predsedstvo je govorilo tudi o kadrovskih pripravah na razširjeno sejo republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije. Sklenilo je predlagati republiškem svetu, naj razreši dolžnosti člane tega organa: Ranka Krašiča, Ireno Lipovšek, Veroniko Pavlin, Frančka Drogenika, Janka Mlakarja in Barbaro Vajda, dolžnosti člana predsedstva RS ZSS pa Franca Hribarja in Veroniko Pavlin. Za nove člane republiškega sveta je predlagalo **Franca Štibernika** iz Grosuplje, **Marijo Bezjak** iz Sevnice, **Ivana Bradača** iz Kočevja, **Antona Miklavčiča** iz Kranja, **Srečka Čaterja** iz Šempetra v Savinjski dolini in **Marjana Bogoviča** z Bleda.

Kot je poudaril predsednik Miha Ravnik, želijo s predlogi zagotoviti kontinuiteto v kadrovski sestavi organov. Člane predsedstva je seznanil tudi s postopkom za evidentiranje sekretarja. Skupno je bilo v različnih okoljih za opravljanje te funkcije evidentiranih 16 kandidatov, vsi pa so ustrezali kadrovskim merilom. Predsedstvo je soglasno, da predlaga republiškem svetu kot možna kandidata za sekretarja **Branka Iskro**, sedanjega predsednika medobčinskega sveta ZSS Gorenjske, in **Rajka Lesjaka**, predsednika medobčinskega sveta koroške regije.

V okviru kadrovskih priprav na razširjeno sejo so na podlagi ocene dela posameznih članov dali predloge za kadrovske spremembe tudi sveti, odbori in komisije pri RS ZSS. Predlagajo razrešitev nekaterih članov, ki jim druge naloge preprečujejo, da bi se ustrezno vključili v delovanje organov, namesto njih pa so predlagali nove možne kandidate.

Jemanja odločitev v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti, predvsem v zborih združenega dela in samoupravnih interesnih skupnostih. Čeprav še niso povsem dodelane metode za doseganje take samostojnosti, pa je cilj jasn: najpomembnejše odločitve, ki so za sindikat življenjskega pomena, ne morejo biti sprejete brez njegovega soglasja. Koliko bodo take zahteve realne pa je odvisno še posebej od razmerij z drugimi institucijami političnega sistema. V razpravi je bilo slišati, da nekaterim taka avtonomnost sindikata ne ustreza in sindikat povabijo k sodelo-

vanju le takrat, ko je treba gati požar. Prej ali slej si bo potrebno natočiti čistega vina in povedati, da za odločitve, ki povzročajo težave in družbene traume, ne more biti odgovorna sindikalna organizacija, temveč tisti, ki so jih – brez njenega soglasja – sprejemali.

Eno osrednjih vprašanj delovanja sindikata se nanaša na ustvarjanje možnosti, da si bodo delavci lahko sami, s svojim delom, zagotavljali svojo dolgoročno prihodnost. Kot je med drugim poudaril **Jože Stegne**, namen predloženega programa socialne varnosti ni ta, da bi sindikat delavce, obremenjene s težo sedanjih razmer, pomiril, kajti delavci ne potrebujejo tolažbe, ne razlag za sedanjo družbeno in gospodarsko krizo. Potrebujejo pa jasn odgovor, kakšna je pot iz nje in kako dolga bo.

V razpravi o programu zagotavljanja socialne varnosti je bilo poudarjeno, da ne gre za nekakšen šlager sezone, temveč za resen prijem in načrtovanje takih aktivnosti, ki bodo ob vseh drugih nalogah imele preventivni učinek. To dokazuje tudi ena izmed opredelitev v programu, ki predvideva, da bo republiški svet zveze sindikatov, poleg skladov, ki so že sedaj obvezni za vse sindikalne organizacije in organe, oblikoval še sklad za zagotavljanje pomoči članom zveze sindikatov. Oblikovali naj bi ga z združevanjem dela članarine, ki pripada republiškem in občinskemu svetu, in sicer pet odstotkov vse članarine, tako da naj bi vanj polovico denarja prispevali občinski sveti, drugo polovico pa republiški svet. To bo seveda zahtevalo večjo selektivnost pri vrednotenju drugih programov pa tudi opustitev nekaterih manj pomembnih dejavnosti. V ta sklad naj bi se, če bo predlog na razširjeni seji republiškega sveta sprejet, nateklo letos nekaj več kot milijardo dinarjev, če bi se sredstva stekala vanj od letošnjega januarja. Z oblikovanjem tega sklada se torej ponuja vsakemu članu možnost, da si s tem denarjem zagotavlja socialno varnost.

Kot je v razpravi dejal **Franč Hribar**, se bodo z oblikovanjem omenjenega sklada spremenila tudi delitvena razmerja sindikalne članarine, torej bo upoštevan interes

članstva. Jasno pa bo potrebno povedati tudi vsem tistim, ki na take rešitve niso pripravljene pristali, da je potrebno upoštevati statuta Zveze sindikatov Slovenije in Jugoslavije in pravilnik, ki ureja materialno in finančno poslovanje. Kdor se ne drži pravil, pač ne more biti član organizacije. Ob skladu za pomoč članom pa bo potrebno oblikovati še odbor in sprejeti pravilnik, ki bo določal merila za dodeljevanje pomoči.

Na seji predsedstva so člani k listinam predlagali tudi nekaj dopolnitev. Tako je **Ciril Urek** med drugim predlagal, da bi se moral sindikat zavzeti tudi za večje vključevanje pobud mladih in odprtost sindikalne organizacije za reševanje njihovih problemov. **Milan Utroša** se je zavzel za to, da v usmeritvah za delovanje sindikata zapišemo tudi nosilce in roke, ne bi pa smeli pozabiti tudi na pobude za spremembo statuta v tistem delu, ko govori o mandatih. **Marina Juvančič** je prav tako opozorila na nekatere zaplete v zvezi s statutarnimi opredelitvami, še posebej statutom Zveze sindikatov Jugoslavije, ki onemogoča nekatere različne

preobširne in jih bo potrebno gledati na gnotne možnosti družbe, skrečiti. O programu socialne varnosti je govoril tudi **Rudi Perozzi** in menil, da bo med prednostnimi nalogami v tem času. Zavzel se je za to, da bi v sindikatih posvetili posebno pozornost problemom, ki se bodo pojavili v družbah, v katerih bi ob zakonca zaradi tehnoloških in ekonomskih presežkov ostala brez zaposlitve.

Branko Pintar je poudaril, da je potrebno natančneje opredeliti, kako bo sindikat dosegel večjo motiviranost delavcev in vlogo sindikata v institucijah družbenopolitičnega sistema, **Alojz Omeja** pa je opozoril na razmere v tekstilni industriji, kjer se izačunali, da bo morala vsaka druga tovarna vratači osebnih dohodke. Zato bo predvidena razširjena seja republiškega sveta prav gotovo odsev problemov, ki bodo nastali zaradi nezadovoljstva delavcev z na grajevanjem po delu, ki je še politična fraza.

Nadja Pupis je menila, da morali v usmeritve jasno zapisati tudi, do kdaj bo zveza sindikatov vztrajala pri svojih zahtevah. Opozorila je torej

Branko Iskra, rojen leta 1944, metalurški tehnik, predsednik Medobčinskega sveta ZSS za Gorenjsko; opravljal je vrsto odgovornih nalog v družbenopolitičnih organizacijah in samoupravnih organih v Železarni Jesenice, kasneje tudi v občini in republiki; med drugim je bil predsednik Občinskega sveta ZSS Jesenice, član predsedstva OK SZDL Jesenice in sekretar predsedstva OK ZKS Jesenice, zdaj pa opravlja dolžnost predsednika MS ZSS za Gorenjsko; odgovorne naloge je opravljal tudi v občinskem in pokrajinskem štabu teritorialne obrambe.

Rajko Lesjak, rojen leta 1952, višji upravni delavec, predsednik Medobčinskega sveta ZSS za Koroško; od leta 1971, ko se je zaposlil v Rudniku svinca in topilnici Mežica, je aktivno deloval v samoupravnih organih v organizaciji ZSS in ZKS, leta 1983 je bil izvoljen za sekretarja OS ZSS Ravne na Koroškem, od 1986 pa opravlja naloge predsednika MS ZSS za Koroško. Je delegat družbenopolitičnega zbora SO Ravne, dejaven pa je tudi v organih krajevne skupnosti.

SKLEP O SKLICU IN SESTAVI RAZŠIRJENE SEJE RS ZSS

I. V skladu s 7. členom statuta ZSS in sklepi na 12. seji RS ZSS 5. 2. 1988 bo razširjena seja republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije 24. junija 1988 ob 9. uri v prostorih skupščine SR Slovenije, Ljubljana, Šubičeva 4.

II. Za razširjeno sejo RS ZSS se predlaga naslednji dnevni red:

- Izvolitev:
 - delovnega predsedstva razširjene seje,
 - treh delovnih predsedstev delovnih skupin,
 - verifikacijske komisije,
 - volilne komisije.
- Obravnava in sprejem zapisnika 13. seje RS ZSS.
- Sprejem dopolnitve 7. člena poslovnika o organiziranosti in delovanju RS ZSS, njegovih organov, delovnih teles in ROS delavcev dejavnosti.
- Sprejem poslovnika o delu razširjene seje RS ZSS.
- Obravnava in sprejem:
 - ocene dela Zveze sindikatov Slovenije po 11. kongresu Zveze sindikatov Slovenije;
 - stališča in usmeritve RS ZSS za razvijanje in utrjevanje organizacijske, kadrovske in akcijske usposobljenosti Zveze sindikatov Slovenije;
 - program zagotavljanja socialne varnosti;
 - informacije o porabi sindikalne članarine;
 - navodil za način včlanjevanja v zvezo sindikatov,
 - pravilnika o pogojih in postopku za izrekanje ukrepov članom zveze sindikatov,
 - pravilnika o organizaciji in delovanju služb pravne pomoči v Zvezi sindikatov Slovenije,
 - izhodišč za oblikovanje navodil za oblikovanje in uporabo sredstev sindikalne članarine za pomoč članom zveze sindikatov.
- Nadomestne volitve članov RS ZSS.
- Razno.

III. Razširjeno sejo RS ZSS sestavljajo:

- člani RS ZSS 92
- člani sveta ZSJ in ZSS 14

– predsedniki občinskih in medobčinskih svetov ZSS	77
– sekretarji občinskih svetov, kjer so predsedniki volonterji	7
– predsedniki delovnih teles RS ZSS	18
– predstavniki ZS večjih sistemov po dejavnostih	67
2. Udeleženci razširjene seje RS ZSS bodo predstavniki konferenc Zveze sindikatov Slovenije iz naslednjih večjih sistemov:	
1. SOZD REK Velenje,	
2. SOZD KEMIJA Ljubljana,	
3. DO KRKA Novo mesto,	
4. SOZD ISKRA Ljubljana,	
5. DO TAM Maribor,	
6. SOZD Slovenske železarne,	
7. SOZD MTT Maribor,	
8. SOZD UNILES Ljubljana,	
9. SOZD ABC Pomurka, Murska Sobota,	
10. Družene PTT organizacije Slovenije,	
11. SCT Ljubljana,	
12. MERCATOR Ljubljana,	
13. Komunalno podjetje Ljubljana,	
14. LB – Združena banka Ljubljana,	
15. SOZD Železniško gospodarstvo Ljubljana,	
16. Univerzitetni klinični center Ljubljana,	
17. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani,	
18. Univerza v Mariboru.	
3. Poleg udeležencev, ki sestavljajo razširjeno sejo RS ZSS, bodo vabljeni še:	
– predsednika statutarne komisije in nadzornega odbora ZSS	2
– sekretarji ROS delavcev dejavnosti	16
– predstavnika zveze društev upokojencev in zveze delovnih invalidov Slovenije	2
– predstavniki republiških in pokrajinskih organizacij ZS	8
– predstavniki republiških organizacij in institucij	15

Razširjena seja bo potekala po poslovniku o delu razširjene seje RS ZSS, ki ga sprejmejo vsi udeleženci razširjene seje.

Predsednik RS ZSS: MIHA RAVNIK

republiške statutarne norme in je posledica centralističnih težej. Družbena pravobranilka samoupravljanja **Anica Popović** je opozorila na premajhno agresivnost sindikata, ko gre za nepravilno odpravljanje tozdrov in menila, da bi v usmeritve morali zapisati, da je sindikat proti odpravljanju tozdrov tam, kjer nastajajo večtisoččlanski kolektivi.

Marjana Koren je povedala, da v osnovnih organizacijah zelo jasno zahtevajo, naj postane sindikat sestavni del skupščinskega sistema, v zvezi s predlogom socialnega programa pa je menila, da je potrebno najprej urediti pretok informacij med različnimi ustanovami, ki skrbijo za socialno pomoč, da ne bi prišlo do podvajanja pri njenem nujenju. Da gre pri prenovi sindikata za preobrazbo miselnosti, je poudaril **Rajko Lesjak**, in dodal, da sindikat ne more biti dekla za vse, temveč gospodar za najpomembnejše interese delavcev. **Jože Šketa** je menil, da so v listinah vse preveč pogoste besede vztrajali bomo, nasprotovali bomo in podobne, zato pa manjka konkretnih opredelitev. Opozoril je tudi družbene dejavnosti, ki so v Ljubljani že

problem, ki se mu v sindikatih bolj ali manj izogibajo, torej na možnost uporabe politične prisile. **Ciril Mezek** je menil, da v listinah manjka opredelitev sindikata do ustvarjanja alternativnih oblik organiziranja in ga ponazorila s pobudo za ustanovitev zveze srednješolskih učiteljev. Da je taka usmeritev eden bistvenih ciljev preнове, je menil tudi **Jože Miklič**, ki je poudaril, da morajo biti listine, ki bodo sprejete, resničen odraz stališč in interesov članstva in jih tako ne bo težko uresničevati.

Ivan Kramer pa je menil, da je za prenovno zelo pomembna tudi strokovnost. Strokovna pomoč sindikalnim aktivnostom pa bi morali zagotavljati v republiškem svetu.

Predsednik slovenskih sindikatov **Miha Ravnik**, ki je na koncu povzel razpravo, je med drugim poudaril, da se usmeritve za delovanje sindikata nujno povezuje z gospodarskimi in družbenimi razmerami, kar pomeni, da sindikat ne more ukvarjati le sam s seboj, temveč tudi z vsemi družbenimi problemi. Če pa bodo nove razmere zahtevale dodatne usmeritve in stališča, jih bo sindikat moral pripraviti in sprejeti.

Sašo Novak

Svet ZSJ o ustavnih spremembah

ALTERNATIVE OB VEČINSKIH STALIŠČIH

Ta teden, v četrtek, se je sestel svet Zveze sindikatov Jugoslavije, ki je obravnaval predlog ustavnih dopolnil. Večina članov sveta je menila, da je potrebno v skupščini SFRJ ustanoviti zbor združenega dela, da morajo biti veliki tehnološki sistemi in tudi sistem izobraževanja enotni, da morajo kreditno-monetarna, davčna in devizna politika sloneti na enotnih temeljih ter da mora biti pravica delavcev do stavke zakonsko urejena. V svetu zveze sindikatov je prevladalo mnenje, da bi ob more-

bitni odpravi zakona o združenem delu in možnosti, da v našem gospodarskem sistemu ponovno uvedemo podjetja, mora biti v morebitnem zakonu o podjetjih zapisano vse tisto iz zakona o združenem delu kar se nanaša na pravice delavcev.

Opozorili smo na večinska mnenja, vendar je treba dodati, da na svetu zveze sindikatov niso zavrnili alternativ omenjenim večinskim stališčem. Gre za to, da bi laho vprašanje zbora združenega dela v skupščini SFRJ bržkone spravili z dnevnega re-

da tudi z možnostjo, da v obeh zborih zvezne skupščine v prihodnje sodeluje več delegatov združenega dela. Glede zakona o združenem delu so navsezadnje tudi menili, da ga je potrebno spremeniti, ne pa odpraviti, in da mora namesto ponovnega uveljavljanja podjetja kot gospodarskega osebka to postati delovna organizacija združenega dela.

Sindikati bo s temi predlogi, večinskimi in alternativnimi, »nastopal« v prihodnjih razpravah o spremembi ustave SFRJ.

Sindikati se v javni razpravi o spremembah ustave niso izogibali nobenih vročih tem. Stojan Stojčevski, uvodničar je dejal, da je bila javna razprava o spremembah temeljnega pravnega akta države kljub kratkim rokom zelo uspešna. Poročilo kaže, da so bile osnovne smeri sprememb v javni razpravi podprte, vendar pa je marsikje prevladovalo mnenje, da današnje družbene razmere in prihodnost zahtevajo širše spremembe ustave, kot je predvideno v sedanjih dopolnilih. Ne moremo niti mimo poudarka, kar je še posebej izzvenelo v razpravi, da je treba sistem družbene reprodukcije rešiti volutaristične regulative, etatizma, da je treba uveljaviti zakonitost na vseh področjih družbenega in gospodarskega razvoja in omogočiti hitrejši tehnično-tehnološki razvoj gospodarstva.

Tudi stari repertoar razmišljanj o zavzemanju za večjo samostojnost in ekonomsko odgovornost gospodarskih subjektov, za zagotovitev večje motiviranosti za delo in samostojnosti združenega dela pri pridobivanju in delitvi dohodka je bil poudarjen. Potemtakem tudi zahteve, da se v ustavnih spremembah zagotovi učinkovitejša in smotrnejša samoupravno delovanje in odgovorno delovanje vseh institucij političnega sistema, ni moglo mimo pozornosti članov sveta na seji.

Ž. R.

Marjan Orožen novi predsednik sveta ZSJ

Na seji sveta ZSJ so za novega predsednika tega organa izbrali Marjana Orožna, člana sveta iz Slovenije. Marjan Orožen je diplomiral na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani, pred izvolitvijo za člana predsedstva ZSJ pa je bil predsednik RS ZSS. Novi predsednik jugoslovanskih sindikatov je v svojem nastopnem govoru med drugim dejal: »Smo v prelomnem trenutku krize. Obstaja velika pripravljenost ljudi, da se z njo spopademo in najdemo izhod iz nje, vendar je še mnogo nezadovoljstva zato, ker ljudje ne vedo, kaj bo jutri. Konferenca ZKJ je sprejela smernice in napotke za delo. Po drugi strani pa so podražitve te dni pripomogle k novi skokoviti inflaciji, kar je samo še povečalo nezadovoljstvo ljudi, pa čeprav je jasno, da je edina rešitev za reševanje sedanjih problemov v politiki svobodnega oblikovanja cen. Pred nami so globoke spremembe v sistemu, toda sprejemljive so samo tiste, ki omogočajo osvoboditev združenega dela spod državnega skrbništva, ki bodo spodbujale delavce k boljšemu delu, učinkovitejšemu gospodarjenju in tekmovanju na svetovnem tržišču. Gre potemtakem za spremembe, ki morajo omogočiti izboljšanje življenjskih in delovnih razmer in odpirajo perspektivo v polni zaposlenosti in socialni varnosti sploh.«

V občinskem sindikalnem svetu hitro ukrepajo

V ŠIŠKI VELIKO ODPRTEGA

Na nedavni seji predsedstva občinskega sveta zveze sindikatov Ljubljana Šiška so pri obravnavanju informacij o gospodarjenju organizacij združenega dela v prvem obračunskem obdobju ugotovili, da je kljub številnim pravočasnim opozorilom sindikata in ukrepom ostalo še precej težav. Pojavljajo se nove zagate, ki zahtevajo hitro ukrepanje.

Tudi za šišensko občino, v kateri največji delež dohodka ustvarja industrija, je za prve mesece značilen padec proizvodnje, čeprav se podatki iz meseca v mesec izboljšujejo, tako da so po štirih mesecih zabeležili le še za 0,3 odstotka manjšo proizvodnjo kot v enakem obdobju lani. Vse več je tudi povečanje organizacij, ki poslujejo z izgubo, ta pa je odraz tako notranjih kot zunanjih dejavnikov, predvsem hitro spreminjajočih se pogojev za gospodarjenje. Nominalno so bile izgube sicer nekoliko manjše kot ob koncu leta (dvanajst milijard dinarjev), zaskrbljuje pa, da so med temi organizacijami predvsem latentni izgubarji, gradbeniki, Iskrine delovne organizacije, Unitas, Ljubljanski potniški promet, Tekstilova Predilnica in še nekateri. V občinskem sindikalnem svetu opozarjajo, da so sanacijski programi, ki so jih v večini

organizacij sprejeli, le redko nakazujejo kratkoročne rešitve. Predvsem pa so zaradi znižanih osebnih dohodkov vse bolj pogosti nemiri med delavci. Člani predsedstva občinskega sindikata se dejavno vključujejo v premagovanje težav in se udeležujejo pogovorov v organizacijah. V skladu z usmeritvami sindikata zahtevajo zaostrovanje odgovornosti strokovnih in vodilnih delavcev. Kot je povedal predsednik občinskega sveta Andrej Cimerman, so bili v preteklih mesecih taki pogovori v Iskrinih organizacijah Zmaj, Žarnice, Avtomatika, Mikroelektronika in Avtomatske varilne naprave. Skupno z republiškim odborom sindikata delavcev kovinske in elektro industrije pa so začeli reševati tudi položaj v Avtomontaži. Njihov sanacijski program predvideva opiranje na TAM, ki mu prodajo kar 60 odstotkov proizvodnje, sanacijski program te organizacije, ki se prav tako otepa z zagatami, pa Avtomontaže sploh ne omenja.

Ko so razčlenili podatke o poslovanju, so v občinskem svetu ugotovili, da spodbudno narašča izvoz blaga in storitev. Ta je bil v prvih štirih mesecih večji kar za 18 odstotkov in je dosegel okoli 51 milijonov dolarjev, od tega na konvertibilno tržišče 35 milijonov

Predsedstvo občinskega sveta ZSS Ljubljana Šiška je 25. maja razpravljalo tudi o razmerah v Delavski enotnosti in ugotovilo, da v tozdu sami ne morejo premagati vseh težav. Zato je zahtevalo od strokovnih služb ČGP Delo, tozda in izvršnega sveta skupščine občine, da se nemudoma lotijo izboljševanja razmer. Ugotoviti morajo vzroke za nastalo izgubo in odgovornost za njo ter zagotoviti socialno varnost delavcem. Hkrati je predsedstvo zahtevalo, da republiški svet ZSS, mestna konferenca SZDL in SPIZ naredijo vse potrebno, da ne bi prišlo do motenj pri izdajanju časopisa Delavska enotnost, Naše žene in Vzajemnosti.

dolarjev. Čeprav se je uvoz povečal in je bil za tri milijone dolarjev večji kot izvoz, pa je šišensko gospodarstvo uvozilo s konvertibilnega tržišča le za 26 milijonov dolarjev blaga, kar pomeni, da so ustvarili devet milijonov presežka. S temi podatki, ki jih je predstavnikom sindikata nanašal predsednik komiteja za gospodarstvo Sašo Sedmak, v Šiški ne morejo biti povsem zadovoljni, kajti

zmanjševanje uvoza slabi reproduktivno sposobnost ozdov.

Zmanjšuje se tudi zaposlenost, ki je bila po prvih štirih mesecih za tri odstotke manjša kot lani. Ta podatek velja za gospodarstvo, medtem ko je število zaposlenih v negospodarstvu nespremenjeno. Povprečni osebni dohodek na delavca v tem obdobju je znašal nekaj manj kot 500.000 dinarjev, v večini organizacij združenega dela pa so upoštevali določila družbenega dogovora in samoupravnih sporazumov, ki določajo njegovo delitev. Zanimivo pa je, da so med prekoračitvi zabeležili predvsem 13 ozdov iz negospodarskih dejavnosti. V predsedstvu občinskega sveta pa so zaskrbljeni predvsem zaradi omejevanja osebnih dohodkov, ki ga nalaga novi zakon. Samo v Kompas-Hertzu, ki je izrazilo sezonska delovna organizacija, so izračunali, da bodo morali v naslednjih mesecih znižati osebne dohodke za 26 odstotkov, podobne račune pa slutijo tudi v drugih ozidih. Zato grozijo ponekod s prekinitvami dela, to pa za sindikalne delavce pomeni spet veliko dela, še posebej, ker drugi dejavniki ne naredijo tistega, kar bi morali. Tudi v Šiški torej ostaja še veliko odprtega.

Sašo Novak

IZ SINDIKATOV DEJAVNOSTI

Boljše gospodarjenje gozdarjev in lesarjev

Republiški odbor sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije je v torek, 31. maja, največ pozornosti posvetil podatkom o poslovanju ozdov v prvih štirih mesecih letos. Lesna industrija je v proizvodnji žaganega lesa, plošč in pohištva preseгла lanski obseg za nekaj odstotkov, gozdarji pa so zaradi mile zime uspeli posekati celo za 33 odstotkov več lesa. Ker je sečnja določena z etatom, bodo poleti lahko opravili več gojitvenih del. Finančni kazalci so dokaj ugodni, povečal pa se je tudi izvoz, čeprav na tujih trgih ne dosega dovolj visokih cen in zato pričakujejo spodbudnejše ukrepe zvezne vlade. Štirinajst ozdov je poslovalo z izgubami, vendar v sindikatu dejavnosti menijo, da te niso zaskrbljujoče. Pač pa so v tej dejavnosti zmanjševali število zaposlenih, zato bodo na eni naslednjih sej govorili o politiki zaposlovanja, še posebej o reševanju tehnoloških in ekonomskih posezkov. Republiški odbor je analiziral še vprašalnik o množični inovacijski dejavnosti in sprejel sklep, da z vprašanjem zagotavljanja sredstev za gozdno reprodukcijo seznaniti tudi predsedstvo republiškega sveta ZSS.

Dan gradbincev 1988

Ob letošnjem dnevu gradbincev je republiški odbor dejavnosti pripravil nekoliko okrnjen program prirediteljev, ki so se končale s slavnostno akademijo 3. junija v Zagorju ob Savi, kjer so med drugim podelili priznanja in plakete ROS ter Kavčičeve nagrade. V Trbovljah so pripravili finale športnih iger, v Celju pa je bilo 28. maja 14. proizvodno tekmovanje gradbincev. Na njem so se pomerile ekipe iz štirinajstih ozdov. Pri zidarijih je bila najboljša ekipa SCT Ljubljana, pri tesarjih SGP Konstruktor Maribor, pri železokrivcih in žerjavovodjih pa GIP Ingrad Celje, ki je bil prireditelj tekmovanja in hkrati tudi skupni zmagovalac. Na raširjeni seji republiškega odbora pa so po uvodnem referatu predsednika republiškega komiteja za industrijo in gradbeništvo Uroša Slavinca govorili tudi o gospodarjenju in prihodnosti industrije gradbenega materiala v Sloveniji.

S. N.

PRIROČNIK ZA STROKOVNE IN VODSTVENE DELAVCE!

Pri založbi Delavska enotnost je pravkar izšel Ramovšev priročnik **Socialni delavec in alkoholizem**. Avtorja mnogi strokovni in vodilni delavci poznate in ta njegov priročnik konkretne metodologije in postopkov za delo na področju alkoholizma v delovni organizaciji so mnogi željno pričakovali že nekaj let. Izhaja namreč ne le iz sodobnega svetovnega znanja, ampak tudi iz konkretnih delovnih izkušenj v delovni organizaciji. Vsebuje konkretne postopke za delo socialne, kadrovske, pravne, varnostne, izobraževalnih, zdravstvene službe (v obratni ambulanti) ter drugih strokovnih služb, ki se pri svojem delu pogosto srečujejo s težavami zapitih delavcev. Daje tudi konkretne napotke za smiselno ukrepanje vodilnih in vodstvenih delavcev na tem področju. Priročnik obdela vsa štiri problemska področja:

- ravnanje z delavci alkoholiki,
- sodelovanje pri zdravljenju in urejanju delavcev alkoholikov,
- ravnanje z neozdravljivimi alkoholiki in
- delo pri preprečevanju alkoholizma.

Praktičnost priročnika se še poveča s slovarčkom slovenskega alkoholološkega izraza, s stvarnim kazalom, z literaturo in podobnim, tako da je izvirno strokovno delo na svetovni ravni, obenem pa napisan konkretno in razumljivo za slehernega strokovnega in vodilnega delavca, ki se srečuje s problemi alkoholizma in nima nikakršne alkoholološke predizobrazbe.

Priporočamo vam, da priročnik takoj nabavite (izšel je samo v 2.000 izvodih) za vse tiste strokovne in vodstvene delavce, ki se srečujejo z alkoholiki in s pojavom čezmernega pitja oziroma pitja na delovnem mestu.

Cena 28.600.

Naročila pošljite na naslov
DELAVSKA ENOTNOST
Celovška 43, 61000 Ljubljana
Naročite lahko tudi po telefonu
na številko: (061) 320-403

Jože Ramovš
SOCIALNI DELAVEC IN ALKOHOLIZEM

knjižnica
sindikatov
94

Delavska enotnost

Kaj lahko prinesejo spremembe ustave SFRJ

NADALJEVANJE AGONIJE ALI IZHOD IZ KRIZE

Morebiti se vprašanje v naslovu zdi komu preveč črnogledno, toda zazdaj (na žalost) ni veliko razlogov za optimizem. Tudi predlog predsednika ZIS Branka Mikuliča v zvezni skupščini, naj bi spremembe družbeno-ekonomskega dela ustave sprejeli že sredi septembra (na pa konec novembra), je prinesel le še nekaj dodatnih dvomov o tem, ali sploh vemo, kaj hočemo (če upoštevamo, da gre vendar za ustavo, ne pa za intervencijski zakon).

Če k temu dodamo še stališča (celo ustavnih komisij), da bo treba slej ali prej pripraviti novo sodobno ustavo – ne pa krpati sedanjo – je protislovnost še večja. Kaj se torej dogaja?

Vsiljuje se prisposoba, da smo že zdavnaj prispeli na rečni breg, pot naprej pa je ena sama, tako ali drugače priti na drugo stran in nadaljevati pot. Če smo leta in leta uspešno ustvarjali (simulirali) videz razmer na drugem bregu, se je mit dokončno razblinil. Zavedli smo se stvarnosti »svoje« brega in odkrili oziroma priznali, da smo si z zvijačo privoščili marsikaj, kar bi si sicer lahko pridobili šele na nasprotni strani rečnega toka. Zato se je vse skupaj tudi tako zapletlo. Odpravili smo namreč motive, boljše povedano, porabili nagrado, ki naj bi pripadla le tistim, ki se prebijajo na drugo stran, pa še sposobnost za uspešno obvladovanje vodnih tokov (za tržno ravnanje) je zdrknila na zastrašujoče nizko raven. To je razumljivo, saj smo se leta in leta bojevali (drug z drugim) le za čimboljši položaj na istem bregu. Priznati je treba, da je danes navidez res že skoraj vseeno, kje je kdo, na tej ali oni strani deroče reke. Pa vendar je kljub temu treba nadaljevati pot! Prebiti se je torej treba na drugi breg, ne glede na to, da bo stvarnost tam bolj neizprosna. Vrednost našega dela ustvarjanja in znanja bo namreč tam vrednotena z drugačnimi, strožjimi, kakovostno zahtevnejšimi merili. In kaj ima to skupnega s spremembami ustave?

Zdaj bi nas namreč moralo zanimati eno samo vprašanje, in sicer, ali bodo spremembe ustave SFRJ odločilno pripomogle k temu, da se prebijemo na drugi breg. Pri tem torej sploh ne gre za vsebino kateregakoli izmed 29 amandmajev ustave SFRJ, temveč za njihovo skupno bistvo. V programu za javno razpravo je zapisano, naj bi spremembe ustave tvorile eno pomembnih podlag za izhod iz krize. Razprava naj bi zato sledila temeljnemu ciljem ustavnih sprememb. Ti pa so (omenjam le nekatere):

- hitrejši razvoj proizvodnih sil,
- učinkovitejši socializem,
- uveljavljanje ustavnega položaja delavskega razreda,
- enakopravnost jugoslovanskih narodov in narodnosti,
- uresničevanje ustavnosti in zakonitosti,

● zmanjševati zaostanek za razvojem v svetu.

Če upoštevamo prisposobo dveh bregov, bi rekli, da so cilji jasni, nedvoumni, takšni, kakršne potrebujemo; prebiti se na nasprotni breg in nadaljevati pot. In še nekaj, cilji ustavnih sprememb so povsem skladni tudi z osnovno zahtevo, da temeljnih načel ustavne ureditve (podrobneje so zapisana v uvodnem poglavju Ustave SFRJ v poglavjih I. do X.) ne spreminjamo. Samo za ponazoritev navajam nekatera temeljna načela ustavne ureditve:

- združitve jugoslovanskih narodov in narodnosti v zvezno republiko temeljni na samoodločbi, ki vključuje tudi pravico do odcepitve,
- SFRJ temelji na oblasti delavskega razreda in delovnih ljudi,
- o delitvi dohodka odločajo delovni ljudje, ki ga ustvarjajo,
- svoboščine, pravice in dolžnosti občana so podlaga za odpravo vsakršnega izkoriščanja,
- ekonomski in politični sistem sta usmerjena v razvoj in napredek družbe, v širitev materialne osnove družbe in življenja ljudi, v širjenje samoupravne demokracije in humanizacijo družbe. Med cilji ustavnih sprememb ter temelji ustavne ureditve torej ni nobenih razlik.

Po vsem tem gre za eno samo vprašanje, zakaj pravzaprav spreminjamo ustavo in zakaj tako polemične razprave o vsebini predloženih sprememb.

Vsekakor je temeljni vzrok za spremembo ustave naša praksa, stvarne gospodarske in politične razmere, ki so dobesedno popolno nasprotje (inverzija) ustavnih zamisli (in zato tudi ciljev ustavnih sprememb). Temeljnih načel ustave se torej ne držimo, in, kot vse kaže, se to dogaja vede, zavestno. Lahko je torej pritrditi tistim, ki menijo, da ustava iz leta 1974 ni kriva za krizo, vzroki tičijo drugod (morebiti tudi v sistemu varovanja ustavne ureditve). Gledano skozi prizmo družbene prakse, pa gre predvsem za neupoštevanje družbene zakonitosti razvoja proizvodjalnih sil. Tu je izraženo bistvo prisposobe dveh rečnih bregov.

Materialni napredek in razvoj družbenih (proizvodnih) odnosov (kot dve komponenti proizvodjalnih sil) se vedno gibljeta v vzajemnosti, soodvisnosti. Drug drugemu sta hkrati vzrok in posledica. Drug drugega hkrati pospešujeta in ovirata. Zakonitost, da se med materialnim razvojem in kakovostjo družbenih odnosov samo po sebi (tendenčno) vedno postavlja ravnovesje, določa stvarni doseg slehernega družbenega sistema. In to seveda neodvisno od tega, da eni prisegajo zgolj na odločilni vpliv materialnega razvoja, drugi pa poudarjajo le pomen naravne proizvodnje oziroma družbenih odnosov. Če upoštevamo to za-

konitost, bo tudi pri nas prišlo (oz. se to že dogaja) do prilagoditve proizvodnih odnosov dejavnemu (distributivnemu) gospodarskemu sistemu. Toda nam ne gre za kakršno koli skladnost, temveč za takšno, ki ustreza ustavnim zamislim o samoupravni demokraciji.

Tudi bistvo naše krize je povezano s tem vprašanjem. Lahko bi rekli, da gre za neskladnost, enoznačnost političnega in gospodarskega sistema. Stopnji razvitosti naše družbe in družbenim odnosom namreč ustreza le tržno-blagovni gospodarski sistem. V praksi pa gre za elemente distributivnega oziroma državno-administrativnega gospodarstva. Ta v bistvu zanika temeljno načelo ustave, po katerem naj bi le delo in rezultat dela ob enakih pravicah in odgovornostih določala družbeni in materialni položaj človeka. Vzroki za krizo so torej jasni, družba vedno doživlja takšen materialni razvoj – temu sledijo tudi proizvodni odnosi – ki so odraz njenega stvarnega, ne pa namišljenega položaja oziroma razmer.

Kako se je lahko zgodilo, da smo prezrli to zakonitost, še ni razkrito. Kolikšen je pri tem subjektivni delež vodstev ali koliko so temu botrovale različne objektivne okoliščine doma in v svetu, bo slej ali prej jasno. Za nas pa je pomembno spoznanje, da brez korenite spremembe gospodarskega sistema ni moč pričakovati napredka (prehoda na drugi breg). In kaj ponujajo spremembe ustave SFRJ v tej smeri? Nič, ali ne bistveno več od tega! Tudi po stališčih ZIS (tega pa podpirata predsedstvi SFRJ in CK ZKJ) lahko sklepamo, da je odločujoči vpliv gospodarskega sistema podcenjen oziroma da ni dojet, in to kljub temu, da je razvoj samoupravnih demokratičnih odnosov mogoče le v razmerah prevlade tržno-blagovne ekonomske logike. To je mogoče utemeljiti z naslednjimi značilnostmi predlaganih sprememb ustave SFRJ:

- Nobenega dvoma ni, da spremembam ustave botruje visoka stopnja ekonomske in politične dezintegracije v družbi, saj ima sleherni zvezna enota (pa tudi večji poslovni sistemi) samosvoj gospodarski sistem in ekonomsko politiko. Spremembe ustave ponujajo rešitev tega protislovnega enotnosti sistema, največkrat tako imenovane skupne temelje, ne da bi ugotovili pravi vzrok (ali vsaj razlog) dezintegracijskih procesov v družbi. Resnici na ljubo pa je ob tem treba povedati, da enotnost, tudi če je postavljena administrativno, avtokratsko, zagotavlja (vsaj na začetku) višjo kakovost kot osem samosvojih politik republik in pokrajin. Vendar pa so takšni učinki le kratkotrajni, lahko bi rekli skoraj navidezni.
- Predlagatelji sprememb ustave so (vede ali nevede) prezrli, da v distributivnem gospodarskem sistemu (ta namreč prevladuje)

integracija dela, sredstev in znanja ni možna. Kot rešitev se zato ponuja le zvezni etatizem (ali zakonska prisila), ki naj bi nadomestil republikanske, pokrajinske. O tako imenovani pozitivni jugoslovanski sintezi v takšnih razmerah lahko le sanjamo. Distributivni ekonomski (nekateri mu pravijo Robin Hood) sistem, ki ga, kot vse kaže, še nismo pripravljene opustiti, namreč priznava le posamične in zanika skupne ter splošne interese. Ustvarja le videz enotnosti, v bistvu pa deluje dezintegrativno. Protislovnost predlaganih sprememb ustave je zato skorajda popolna. V imenu skupnega in splošnega se v spremembah ustave predlaga centralizacija, toda distributivni gospodarski sistem, ki deluje dezintegrativno, ostaja nespremenjen. Za določitev skupnega, splošnega, namreč ni odločilna zgolj raven odločanja sama po sebi (npr. republika, federacija), temveč kakovost tega odločanja. Ta pa je odvisna od sinteze, ne pa negacije posamičnega.

● Protislovnost distributivnega gospodarskega sistema rešujejo spremembe ustave navidez tako, da ponujajo deklarativne rešitve, ki simulirajo (hlinijo) tržno-blagovni sistem, v resnici pa ohranjajo ali celo krepijo birokratsko-administrativne posege v gospodarstvo in v družbene dejavnosti. Vprašanje trga, tržnih zakonitosti je resda pogosto omenjeno (več kot dvajsetkrat),

● Predlagatelji ustave SFRJ niso upoštevali, da

toda večina konkretnih rešitev je takšnih, da jih brez dvoma lahko uvrstimo v zbirko ukrepov administrativnega gospodarstva. Ponujene spremembe ustave se več kot štiridesetkrat sklicujejo na zvezni zakon, ki bo podrobno urejal posamezna vprašanja, seveda po meri federacije (ne pa ljudi).

● Kot pomemben vzrok za družbeno krizo predlagatelja sprememb ustave v glavnem navaja kvaziavtonomnost republik in pokrajin, ki je sicer splošen, skorajda univerzalen pojav na vseh ravneh ekonomske in politične organiziranosti.

Pri tem pa je prezrl, da je nasprotja med federacijo in zveznimi entitami (in na sploh v družbi) povzročil netrži gospodarski sistem, ki mu je ob asistenci republik in pokrajin botrovala prav federacija. Predlagatelji sprememb ustave se sklicujejo na odgovornost federacije, da zagotavlja skupno in splošno, npr. enotni jugoslovanski trg, nekaj zveznih entot pa se postavlja odločno na stališče, da ne pristaja na krčenje svojega ustavno opredeljenega položaja (suverenost in odgovornost republike za svoj razvoj, ki hkrati vključuje odgovornost za razvoj celote). Eni in drugi pa zavestno ne upoštevajo, da so v neustavnem položaju, da lahko federacija, republike in pokrajini vzpostavijo svoj ustavni položaj le na podlagi (sorazmerne) ekonomske samostojnosti ozdov in edino v teh razmerah je mogoče uveljavljati ustavni položaj delavca. Vse skupaj (izhod iz krize in razvoj) je torej odločilno povezano z gospodarskim sistemom, seveda takšnim, ki bi deloval na načelih tržno-blagovno (ne pa državno-administrativne) gospodarske logike.

● Predlagatelji ustave SFRJ niso upoštevali, da

ima distributivni gospodarski sistem številne prvinske neustavnosti. Ti se kažejo kot negacija tistih temeljnih ustavnih načel, v imenu katerih spreminjamo ustavo. Kontraverznost je torej popolna! Predlagatelji bi morali pojasniti, zakaj že ob sedanjih, vsakomur znanih kršitvah temeljnih ustavnih načel (najbolj vpajoča je seveda popolna razlastitev delavcev) sistem varovanja ustavnosti in zakonitosti ni bil učinkovit. Enako pomembno je vprašanje, kakšna jamstva lahko ponudijo javnosti, da bomo poslej ustavno določbe uresničevali v praksi, če smo doslej in še vedno dopuščamo očitne kršitve temeljne pravne listine države.

Seveda je ob naštetih bistvenih očitkih spremembam ustave SFRJ mogoče najti tudi takšne, ki niso sporne, ki marsikatero vprašanje bolje urejajo. Vendar je njihov pomen glede na prave vzroke družbene krize brezpredmeten, nebitven. Družbeni problemi bi bili dovolj zapleteni že tedaj, ko bi se hoteli idejno in akcijsko enotno lotiti pravnih vzrokov zanjo. Očitno pa je, če sodimo po odmevih in javne razprave, da del družbe vidi rešitev, pot iz krize v distributivni, drugi pa v tržni ekonomiji.

Obeti vsemu navkljub ni so zato nič kaj rožnati. Zazdaj smo še vedno bliže temu, da se bo nadaljevala večletna agonija jugoslovanske družbe, kot pa razmeram, v katerih bi lahko sleherni posameznik, sleherni del družbe, na svojih motivih, interesih in potrebah ekonomsko relativno svobodno iskal učinkovite rešitve svojih in šele s tem tudi družbenih problemov. Zaveznanje za eno ali drugo zamisel je lahko tudi osnovna ločnica med naprednim in nazadnjaškim v naši družbi.

Janez Krnc

Tovarna usnja Slovenj Gradec

NE POZNAJO IZGUB NE TARNANJA

Priznati je treba, da je bil pogovor z Ivanom Bošnjikom, generalnim direktorjem Tovarne usnja Slovenj Gradec, nekaj posebnega oziroma nenavadnega. Prvi mož te slovenjgraške tovarne pogovora ni začel s tarnanjem nad splošnimi tegobami v državi, kar je dandanes postalo že običaj, pač pa je več časa odmeril poslovanju in načrtom.

Tovarna usnja Slovenj Gradec je nekaj let ne pozna izgub. Vsi kazalci so čedalje boljše. Lani so izvozili za 15 odstotkov več, saj so na tujem iztržili skorajda 24 milijonov dolarjev. Izvoz narašča tudi letos, saj so v prvih štirih mesecih dosegli že skoraj polovico lanskega izvoza. Uvoz je lani naraščal precej počasneje, tako da je razmerje med njimi in izvozom 1 : 1,77.

»Prestrukturiranje je v naši tovarni stalen proces,« pravi Ivan Bošnjik. »Vseskozi uvajamo nove programe – danes jih imamo več kot 15 – in mnogi so prevzeli mesto nosilnih programov. Zelo uspešno poslujemo s tujimi podjetji. V prvi vrsti naj omenim zahodnonemško firmo Naue, firmo Reidl za bioprogram pohištvene industrije in italijanski

Euronord. Nekoč nosilni usnjarski program zavzema samo še slab odstotek proizvodnje.«

Posebej zanimiv je tozdanje NTU, ki že dolga leta velja za »paradnega konja« usnelega sovlaganja tujega kapitala. Slovenjgradčani so se že pred 16 leti povezali s firmo Naue, ki je največji evropski predelovalec in proizvajalec poliuretana za avtomobilsko industrijo. Delež je enak še danes: 58 odstotkov je v rokah NTU, ostalo je od firme Naue. Lani sta sklenila novo desetletno pogodbo. Tozdanje NTU je danes na četrtem mestu med proizvajalci notranje opreme za avtomobilsko industrijo in v Slovenj Gradcu delajo tudi za takšne firme, kot so: Mercedes, BMW, Opel, Fiat, Audi, Citroen, Volkswagen, Tas pa tudi za Zastavo.

Tozdanje NTU je tudi glavni nosilec izvoza – Tovarne usnja Slovenj Gradec, saj je lani izvozil za okoli 16 milijonov dolarjev notranje opreme za avtomobile, prihodnje desetletje pa naj bi izvoz podvojil. V letih sodelovanja s tujim partnerjem si je ustvaril nekaj dobička in ga namerava vložiti v povsem novo tovarno. Že letos bodo v Slovenj Gradcu pričeli

graditi tovarno medicinske plastike, kjer bo poleg tozdanje NTU, Kovinotehne in Progresu s četrtrinskim deležem ponovno sodeloval partner iz Frankfurta, ki bo na zahodnem tržišču prodajal polovico letne proizvodnje. Naložba bo veljala predvidoma osem milijard dinarjev letno pa naj bi izdelali okoli 60 milijonov enot medicinske opreme.

Ivan Bošnjik je predstavil tudi nekaj drugih programov. V tozdu Uteks naj bi že septembra uvedli nov program poliuretanskih motoriziranih podplatov za čevlje. Na leto naj bi jih naredili do pet milijonov in polovico prodali na tuje. V to bo so vlagal italijanski Euronord s katerim so lani sklenili pogodbo o nadaljnjem sodelovanju. Za tozdanje Mikon je že nared tehnični in tržni del dokumentacije za proizvodnjo tehničnih tekstilij (zaščitne mreže, ponjave za tovarnjake, mreže za embalažo in drugo), kar bo novost na jugoslovanskem tržišču. V tozdu Prevent bodo dobili naj sodobnejšo krojilnico tozdanje Uteks pa letos prenašajo tehniko in tehnologijo v Sovjetsko zvezo.

Miro Petek

V IMENU DELAVSKEGA RAZREDA

Delavski stan je v zgodovini nemalokrat brido spoznaval trhllost tega gesla, ki so si ga izmislili njegovi strankarski in sindikalni voditelji, a so ga prav oni pogosto izrabljali za svoje povzpetniške koristi.

Zgodovina je v tem pogledu pokazala vsaj dvoje tipičnih značilnosti: kadar je delavskim voditeljem uspelo ob podpori delavcev priti do vzvodov oblasti ali kar na oblast, so praviloma kmalu pozabili, kako delavski razred v resnici živi, kako misli in občuti, kaj želi, s čim se ne strinja, kaj in kako bi hotel spremeniti. Tej »pozabi« je vselej nujno sledila nepremostljiva vrzel med delavci in njihovimi pozabljivimi voditelji. Kajti ti so vsakokrat »prezrli«, da so prišli do vpliva in moči samo ob množični in složni podpori delavstva in da brez njega ne veljajo ničesar.

Zato je vselej sledila tudi pot nazaj, faza ponovnega zblíževanja, rekel bi vračanje pastirjev k čredi. To zblíževanje poteka praviloma tako, da voditelji kritizirajo in napadajo ravno tisto, kar so v času svoje »pozabe« največkrat sami naredili (ali niso preprečili drugim) zoper svoj delavski razred (ali ljudstvo). Seveda pa ne kritizirajo sebe, temveč samo »nezdrave pojave«, vzroke zanje pa iščejo nekje zunaj... Ker torej s svojo kritiko nikogar ne apostrofirajo, so v njej lahko ostri in neprizanesljivi. To pa je delavcem všeč. Ne marajo mlačnih in filozofskih razglabljanj. In zato njihovim izneverenjem voditeljem povratek mednje lahko uspe.

Ta grobo opisani scenarij oddaljevanja in približevanja voditeljev svojemu delavskemu razredu (ljudstvu) je prav dobro znan tudi v domačih logih. Spomnimo se, s kakšnim žarom je pred skoraj stoletjem tudi pri nas zacvetela doba socialdemokracije! Delavci so s svojimi sindikalnimi in strankarskimi organizacijami napovedovali srdit odpor buržoazni tiraniji in sebičnosti. Ob velikem poletu in slogi proletarcev so se njihovi voditelji dobesedno katapultirali v najvišje družbene strukture. Marsikje so sedeli v do včeraj sanjsko oddaljenih poslanskih klopih in s trdnim delavskim zalegljem obetali koreniti vpliv na družbene razmere.

A vsestransko ubožni in željni oblasti ter

neutrjeni v njenem spletkarstvu so brž postali lahek plen izurjenih buržoaznih oblastniških spletkarjev. Bili so, žal, lahko kupljivo blago. Za drobtinice ugodja in zlaganega blišča so se pustili kupiti in z navdušenjem in varljivo samozavestjo so sprejemali celo nepomembne ministrske položaje v buržoaznih vladah. Delavstvo pa je moralo za ta voditeljski oportunistem plačati visoko ceno. Nenadoma so namreč delavski voditelji, ki so v političnem življenju prodrli večkrat zaradi svoje razredne bojevitosti kot siceršnjih sposobnosti, postali krotilci lastne črede. Delavce so pozivali k razumnosti, potrpežljivosti in spravljivosti. Izmišljali so si nove teorije o odpravljanju razrednih nasprotij in socialnih krivic. Tako so postopoma nujno izgubljali naklonjenost in podporo delavcev. To je seveda bila priložnost za nove voditelje, ki pa so, kajpak, spet začeli svoj bojeviti pohod in prodor v imenu delavskega razreda.

Komunistična revolucionarna neomahljivost in nepopustljivost je bila na začetku blagodejni obliž za razočarana delavska srca. V resnici je bila spočeta kot negacija oportunističnega ravnanja socialdemokratskih voditeljev in je bržkone mislila povsem iskreno. Da bi se izognila kvarnim izkušnjam, ki so pokopale visoke upe socialdemokratske dobe, si je določila zelo stroga pravila vedenja in izražala popolno nespravljivost z buržoaznim razrednim nasprotnikom. Napovedovala mu je boj do konca – pač tudi v upanju, da odpravo prevarantske buržoazne oblasti lahko prepreči kvarjenje delavskih voditeljev. Zato je bila kljub svoji tveganosti in nujni samopožrtvovalnosti celo v času najtežjih preizkušenj za najbolj zatirane delavce privlačna.

V svoji kategorični podjetnosti je tudi pri nas dosegla svoj prvi cilj. V imenu delavskega razreda in seveda z njegovo fizično močjo je likvidirala krivično in kvarljivo buržoazno oblast. Šla je še nujni korak naprej. V imenu delavskega razreda je postavila novo oblast. Bila je neomajno in bržkone povsem iskreno prepričana v njeno notranje zdravje in nepokvarljivost.

Vendar pa je pozabila na bistveno nevarnost: vsaka oblast v imenu koga drugega

je pravzaprav oblast nad nekom drugim. Oblast na drugimi pa daje moč. In moč je mamljiva. S stališča tistega, ki jo ima, je tudi nedeljiva.

Če kdo vlada sam nad seboj, torej ne v imenu nekoga ali nad nekom, enostavno ni mogoče, da bi se oblast oddaljila od podanikov, saj bi šlo v tem primeru za isti subjekt. Kakor hitro pa nekdo vlada v ime-

nu nekoga, imamo dva subjekta. Vsak od njiju ima drugačne težnje, eden si hoče podrediti drugega. Da pa bi oblastniki utrdili svoj vladajoči položaj, morajo izpolniti dva pogoja: zavarovati se morajo z zakoni, ki jih

seveda razglašajo kot interes vladanih, se pravi podanikov in zmeraj si morajo izmišljati sovražnika in nevarnosti, ki da grozijo – ne njim, temveč podanikom. Zato si izmišljajo še nove zakone in pooblastila, da bi se v imenu podanikov (v tem primeru delavskega razreda) uspešno borili proti raznoterim sovražnikom in nevarnostim. Tako se zmeraj bolj utrjujejo na oblasti in se, zakriti za varovalnimi zakoni, ki v resnici vežejo roke podanikom, od njih vedno bolj oddaljujejo. Prav zakoni in teorija nenehne nevarnosti podanikom onemogočajo, da bi »svojo« oblast priklicali nazaj pod svoj nadzor.

Prek vedno večjih brežen in pregrad oblastniki kmalu več ne slišijo glasu podanikov. Ker ne slišijo njihove nejevolje, verjamejo, da so v resnici zadovoljni. In ker so podaniki zadovoljni, imajo oblastniki legitimacijo, da neusmiljeno obračunajo s posameznimi glasnimi nergači (večina je vendar

zadovoljna, posamezni kričaći pa hočejo porušiti njeno harmonijo, kar res ni pošteno). »Zadovoljstvo« podanikov daje oblastnikom še naprej pooblastilo, da delajo po svoje. To v resnici počno, dokler stvari ne zavozijo, kot so jo konkretno tudi pri nas.

Nato se začne opravičevanje in jalovo dokazovanje, da so vse počeli v najboljši veri in samo v imenu podanikov (delavskega razreda). V takšnem položaju postaja to geslo za oblastnike zares pomembno, saj so ostali osamljeni in nezavarovani, izpostavljeni nevarnemu vetru krize, ki se ne meni dosti za lažne vrednote in parole in ki marsikoga od mogotcev odpihne. Sledi dobrikanje podanikom in kritika nezdravih pojavov in navad. Vendar zopet brez imen krivcev, saj so to vendar oblastniki sami. Kjer pa ne kritiziramo konkretnih ljudi, lahko kritiziramo ostro in neprizanesljivo. To pa je podanikom všeč. Mlačnost jim ni po volji. Zato si začno oblastniki spet nabirati točke – razen seveda onih, ki so jo le preveč zavozili in ki jih je treba žrtvovati že zaradi nekakšnega verjetnostnega računa.

Da bi bili oblastniki v svojem dobrikanju prepričljivi, si morajo, kajpak, izmisliti kakšno privlačno novotarijo (seveda v korist in v imenu podanikov). Tako denimo samoupravljanje (ki pa je skrbno dozirano od zgoraj), pa delavske amandmaje, nato zakon o združenem delu in sedaj naposled zbor združenega dela v zvezni skupščini. Kakor hitro opeša čarobna moč ene terapije, je tu brž naslednja.

Sedanja terapija, ki je navidez še kako v interesu delavskega razreda, naj spet postavi delavsko-razredno enotnost, ki da bo rešila Jugoslavijo, se pravi vse tisto, kar so oblastniki s prejšnjimi terapijami zavozili. V resnici pa se bodo tudi s to, najnovejšo, poskušali okoristiti novi oblastniki. Takšni, ki še nimajo preskrbljenih otrok in drugega sorodstva, ki še nimajo vikendov v podobi vil in vrste drugih nujnih pogojev za opravljanje zahtevnega poslanstva v imenu delavskega razreda. Zato res iskreno upam, da se je ta delavski razred vsaj toliko spametoval, da ne bo odpiral še novih delovnih mest za oblastnike, saj ga že zdaj preveč stanejo.

Boris Kidrič je v svojem hajkanju proti birokratizmu že med vojno vzkliknil: »Kdo bo vse to prehranil!« Ampak mi imamo čudovit delavski razred.

Emil Lah

Martin Ivanič

Kako bo deloval jugoslovanski devizni trg

VELIKO JE NEVARNIH ČERI

Ekonomisti, poslovni delavci in širša javnost se te dni sprašujemo, kakšne poslovne uspehe bo doseglo gospodarstvo v letošnjem letu in ali bo izvoznikom uspelo zaslužiti na tujem več kot lani. Kot je bilo dogovorjeno z Mednarodnim denarnim skladom, naj bi gospodarske tokove ustalili in povečali konvertibilni izvoz s tržnimi mehanizmi, predvsem na podlagi delovanja deviznega trga. Po prvih ocenah NBJ je ta trg že začel delovati, prepad med ponudbo in povpraševanjem po devizah pa je bil odpravljen s posredovanjem NBJ. Toda tako bodo dogodki potekali v prihodnjih mesecih, je za zdaj težko napovedovati.

Večje devizne rezerve

V letošnjih prvih treh mesecih se stanje na področju ekonomskih odnosov v primerjavi z enakim obdobjem lani ni izboljšalo, čeprav se je breme servisiranja dolgov do tujine letos zmanjšalo. Analiza jugoslovanske plačilne bilance za letošnje trimesečje potrjuje, da smo s konvertibilnim izvozom zaslužili premalo, da bi zadovoljili uvozne potrebe in poravnali kreditne obveznosti do tujine. Res je, da uradni statistični podatki pričajo o povečanju izvoza blaga na konvertibilno področje, toda primerjava z enakim lanskim obdobjem nima pravega smisla, ker ne upošteva medvalutnih sprememb. Kot je ugotovil republiški izvršni svet, je treba pri analizi izvoznouvoznih gibanj upoštevati tudi to, da so se izvozne cene povečale za okoli 6 odstotkov, delež izvoza surovin in reprodukcijskega materiala pa se je povečal s 50 odstotkov v lanskem letu na 55 odstotkov letos. Ena izmed posledic takih gibanj je, da se je poslabšala preskrbljenost industrije z reprodukcijskimi materiali in da se je zmanjšala

industrijska proizvodnja v Sloveniji in Jugoslaviji. Če drži ocena, da so devizni prilivi letos manjši od lanskih, potem se bo ponudba deviz na t. i. deviznem trgu še zmanjšala.

Pričakujemo lahko, da bo zvezna vlada ob pomoči NBJ vodila aktivnejšo politiko uravnovešenega tečaja dinarja in da bodo devizne rezerve NBJ v letošnjem drugem trimesečju in morda še jeseni zadostovale za delovanje deviznega trga. Toda lahko se zgodi, da bo število dinarsko nelikvidnih podjetij precej veliko in da bodo njihove možnosti za nujni uvoz surovin in reprodukcijskega materiala (pre)skromne. Zato bi ZIS moral uveljaviti ustrezne ukrepe, to je zmanjšati carinske in druge uvozne dajatve. Jasno pa je, da bo devizni trg lahko deloval le s svežim denarjem iz tujine, za katerega smo se dogovorili. Če se bodo tekoči devizni prilivi zmanjševali, bo to neposredno vplivalo na višino deviznih rezerv NBJ, uvozne možnosti podjetij v proizvodnjo. Vprašanje je tudi, ali se bodo lahko izvozniki hitro preusmerili iz kompenzacijskih in drugih oblik gospodarskega sodelovanja s tujino v gotovinske oblike povečevanja izvoza na konvertibilno področje. Cenejši dinar potemtakem za povečevanje konvertibilnega deviznega priliva ne bo dovolj in ob koncu leta se bo postavilo vprašanje, kaj storiti, če se bomo približali »rdeči črti dovoljenega črpanja deviznih rezerv. Čeprav torej tuje kredite v sedanjem položaju potrebujemo, nikakor ne bi smeli dovoliti, da jih uporabljajo tista podjetja, ki jih zaradi preskromnega izvoza hiso sposobna vračati.

Spremenjeni devizni zakon

Kot je na včerajšnjem seminarju na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani pouda-

ril Franci Gerbec, se devizni zakon v začetku letošnjega leta ni bistveno spremenil, kljub temu pa bo njegova uporaba prilagojena spremenjenim gospodarskim razmeram. Tako imenovani razvpiti 110. člen deviznega zakona je odpravljen, spremljanje devizni prilivov in odlivov v poslovnih bankah pa se spreminja v normalno evidenco posameznih bank zaradi njihovega vpliva na vso devizno likvidnost bank in države v celoti. Nove dodatne kredite komercialnih bank bo dve leti uporabljala NBJ za intervencije na deviznem trgu, v naslednjih treh letih pa pooblašene banke, in sicer kot kratkoročne kredite za uvoz reprodukcijskih materialov in opreme. To v bistvu pomeni, da se bo s svežim tujim denarjem »ustvarjala« dodatna dinarska akumulacija, seveda po tržnih obrestnih merah in z namenom, da bomo sposojeni denar kasneje normalno vračali. Če posojilojemalci pooblaščenim bankam ne bodo pravočasno položili dinarske protivrednosti, bodo te lahko blokirale žiro račune teh podjetij.

Upajmo le, da bomo načrtovano večjo rast izvoza na tak način letos dosegli, kajti le tako bomo lahko izkoristili nove možnosti za uvoz opreme, ki se ponujajo s spremljenimi podzakonskimi akti deviznega zakona. Če nekoliko poenostavimo: občutno večji devizni zaslužki na konvertibilnem področju bodo pomenili, da smo tuji denar tokrat plasirali v izvozno usmerjeno proizvodnjo, in da so naše možnosti za reševanje devizne nelikvidnosti poslovnih bank, podjetij in države boljše od tistih v prejšnjih letih. V nasprotnem primeru pa se bo naša zadolženost v tujini povečala. Kaj bi to pomenilo za naše gospodarstvo, verjetno ni treba posebej razlagati. Ali morda le?

V Sloveniji vse več socialnovarstvenih pomoči

MRŠAV SOCIALNI DINAR

Prehod na tržno gospodarstvo – če ga bomo dosledno izpeljali – bo imel poleg ugodnih učinkov predvsem v prvem obdobju tudi kvarne posledice za socialno varnost številnega prebivalstva. Zato računajo, da se bo število upravičencev do posameznih socialnih prejemkov v letošnjem letu precej povečalo.

Tako se bo povečalo število nadomestil za brezposelnost za najmanj 50 odstotkov, denarnih pomoči za brezposelnost za 70, družbenih pomoči otrokom za približno 20, skrbstvenih za kakšnih 25 in nadomestil stanarine za kakšnih pet odstotkov.

Dvanajst vrst pomoči

V Sloveniji imamo od leta 1985 politiko dodeljevanja socialnovarstvenih pomoči oblikovano v samoupravnem sporazumu o uresničevanju socialno varstvenih pravic, ki so ga sprejele republiške in občinske interesne skupnosti. Teh pomoči je dvanajst vrst: varstveni dodatki k pokojninam, delno nadomestilo stanarine, študentske izdatke, denarna pomoč otrokom, začasna denarna pomoč in podobno. Dozdaj pa nismo imeli tako imenovanih celovitih socialnih programov, ki nastajajo v tem času za potrebe tržnih razmer.

Lani je eno ali več oblik socialnovarstvenih pomoči prejelo prek 275.000 oseb

ali 14 odstotkov vsega prebivalstva Slovenije. V tem številu pa niso zajete pomoči, ki jih delavcem dodeljujejo v delovnih organizacijah iz sredstev sklada skupne porabe, sindikalnih skladov. Prav tako niso zajeta sredstva, ki jih namenjajo za te primere razna društva in humanitarne organizacije. To pa pomeni, da je v naši republiki že zdaj socialno ogroženih blizu 20 odstotkov občanov oziroma vsak peti prebivalec Slovenije – pri čemer pa ne kaže prezreti, da vsi socialno ogroženi občani niti ne zaprosijo za socialno pomoč.

Kljub temu da so zaostri merila za dodeljevanje socialno varstvenih pomoči, pa se število prejemnikov letih še povečuje. Od leta 1986 do lani se je povečalo za 2,4 odstotka, v primerjavi z letom 1985 pa je to povečanje naneslo kar 27,5 odstotka. Ocenjujejo, da bo socialnovarstvenih pomoči letos več za kakih 55.000, to je za 20 odstotkov več kot lani, tako da jih bo po novem prejela že kar četrtina prebivalstva.

Lani se je za 19 odstotkov povečalo število prejemni-

kov varstvenega dodatka k pokojninam. Ker se varstveni dodatek usklajuje hkrati z valorizacijo pokojnin, gre vse več denarja skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja tudi za varstveni dodatek k pokojninam.

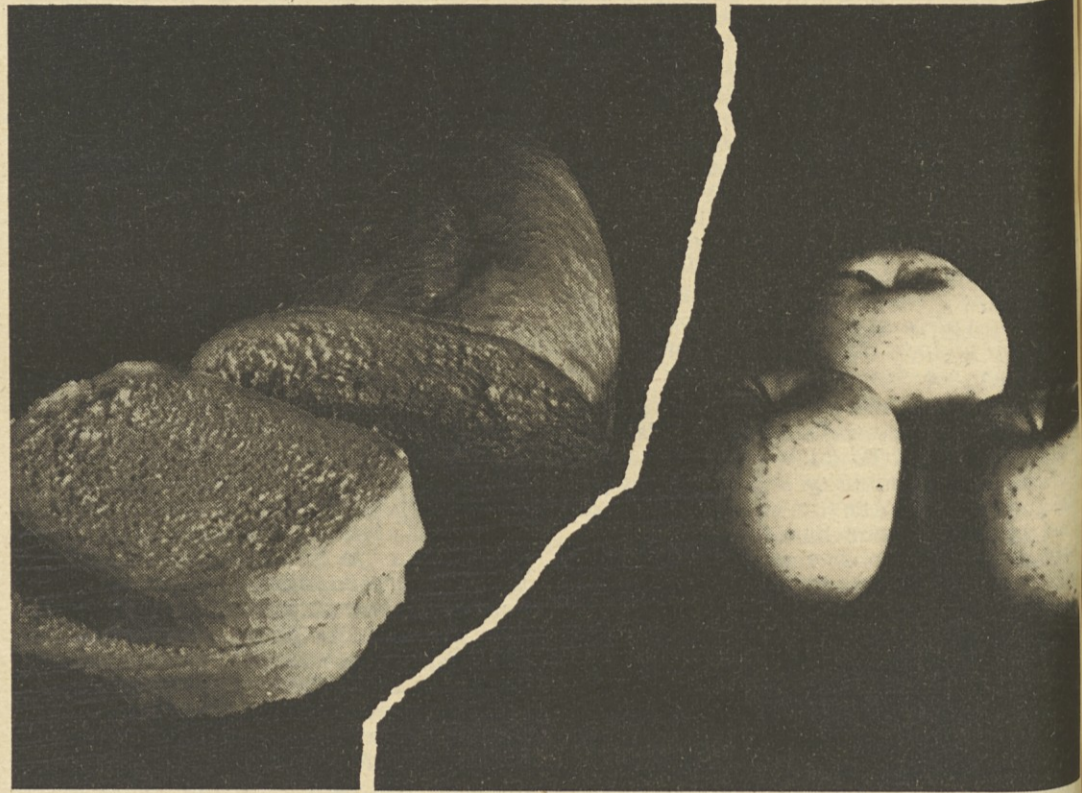
Vse več iskalcev dela

Lani je bilo povprečno tudi za sedem odstotkov več kot leto prej tistih, ki so iskali zaposlitev. Obenem se je podaljšala čakalna doba nanjo. Konec lanskega leta je bilo 30,2 odstotka vseh iskalcev zaposlitve takšnih, ki so prvič iskali delo, več kot polovica brezposelnih pa je bila mlajših od 26 let. Denarno pomoč in denarno nadomestilo za brezposelnost je prejelo 1356 ali devet odstotkov vseh iskalcev zaposlitve in to v povprečni višini 90.816 dinarjev. Letos pa se bo število mladih brezposelnih še precej povečalo, kar bo zelo boleče, saj delovne organizacije zapirajo vrata za novo zaposlovanje.

Družbene pomoči otrokom je v letu 1987 prejelo več kot 157.700 otrok. Med njimi jih kar 39 odstotkov živi zunaj Slovenije. Največ otrok, ki prejema denarno pomoč, živijo v drugih republikah, je v občini Ljubljana Bežigrad – in to kar 80 odstotkov vseh. To je približno

22 odstotkov ali slaba četrtina vseh socialnovarstvenih pomoči.

Toda poglobljena hiba socialnih prejemkov v lanskem letu je ta, da nobeden ni dosegel v samoupravnem spo-

razumu opredeljene ravni socialne varnosti. Socialnovarstvene pomoči s področja socialnega skrbstva so namesto 43 odstotkov pov-

prečnega osebnega dohodka v republiki dosegle med letom le 25,6 odstotka povprečnih osebnih dohodkov. Družbene pomoči otrokom pa so namesto načrtovanih petnajstih odstotkov dosegle le 6,2 odstotka povprečnega osebnega dohodka v Sloveniji.

Tako se je vrednost denarnih pomoči otrokom realno znižala za 17 odstotkov. Do podobnega znižanja pa je prišlo tudi pri drugih socialnovarstvenih pomočeh. To

stotkov nižji od povprečnih osebnih dohodkov v Sloveniji.

Pet tisoč delavcev z zajamčeno plačo

Po statističnih podatkih prejema v prvih mesecih letošnjega leta 0,6 odstotka vseh zaposlenih, to je približno pet tisoč delavcev, le zajamčene osebne dohodke (dozdaj so bili 160.000, od 1. junija naprej pa so 220.000 dinarjev). Po neuradnih po-

datkih pa so mesečni minimalni življenjski stroški tričlanske slovenske družine aprila letos dosegli več kot 707.000 dinarjev, štiričlanske družine 888.000 in petčlanske družine 911.000 dinarjev.

Padanje realne vrednosti

Posledice letošnjega linearnega omejevanja sredstev za socialne prejemke bodo težke. Realna vrednost denarnih pomoči otrokom bo tako padla za blizu 16 odstotkov, ob najmanjšem preseganju ciljne inflacije pa tudi za več. Računajo tudi, da bo povprečna vrednost skrbstvenih prejemkov zaostajala za rastjo povprečnih osebnih dohodkov za 20,6 odstotka oziroma bo ob doseganju ciljne inflacije njihova vrednost realno za 21 odstotkov nižja kot v letu 1987. Od prvega maja znaša denarna pomoč kot edini vir preživljanja 123.950 dinarjev.

Če naj bi preprečili to, da se različne oblike socialnih pomoči ne bi neupravičeno kopičile, bi bilo smiselno vsa sredstva v občinah združiti v eni interesni skupnosti. Zdaj namreč v Sloveniji odobrava vseh dvanajst vrst različnih socialnovarstvenih pomoči prek 350 samoupravnih interesnih skupnosti.

Nujno bi bilo tudi, da bi se osnova za pridobivanje prejemkov in za določanje višine čim bolj približala eksistenčnemu minimumu. Predvsem pa bo treba poiskati dodatna sredstva in dodeljevati socialnovarstvene pomoči le tistim družinam, ki so jih zares potrebne. To seveda pomeni, da bodo merila za dodeljevanje pomoči morali še bolj zostriti oziroma se jih dosledno držati.

Pravzaprav je še najhuje za tiste delavce, ki si s poštenim delom ne morejo zagotoviti svojega vsakdanjega kruha. Tako je bilo do konca letošnjega leta v tistih organizacijah združenega dela, ki so imele nepokrito izgubo, zaposlenih 44.700 delavcev. Osebnih dohodki teh delavcev pa so bili za 7,7 od-

stotkov nižji od povprečnih osebnih dohodkov v Sloveniji.

Osnovne podatke o življenjskih stroških – minimalnih in povprečnih – smo izračunali po tabelah, ki jih je objavila skupnost socialnega varstva Slovenije. Pri tem naj dodamo, da povprečni življenjski stroški ustrezajo povprečnim razpoložljivim sredstvom gospodinjstev v letu 1985, minimalni pa odsevajo spodnjo mejo zadovoljevanja potreb. Seveda se ti podatki naglo spreminjajo – zlasti še v tem mesecu, ko cene vrtoglavo silijo navzgor.

Navedli smo minimalne stroške, povprečni življenjski stroški pa so nekoliko drugačni. Tako so za tričlansko družino v aprilu po neuradnih podatkih dosegli 1.187.000 dinarjev, za štiričlansko družino 1.482.600 dinarjev in za petčlansko družino 1.660.000 dinarjev. Če upoštevamo, da je bil marca letos povprečni osebni dohodek v republiki 520.066 dinarjev in če sta v družini zaposlena dva, je v tričlanski družini komajda mogoče povprečno zadovoljiti vse potrebe, v štiričlanski ali petčlanski družini pa že precejko ne minimalno.

Standard zaposlenih v Sloveniji torej ni tako bajno visok, kot si ponekod predstavljajo, a ljudje si ga popravljajo, kot vedo in znajo, največ s trdim delom, silvo ekonomijo, odpovedovanjem. Vendar pa se uvajanja tržnih zakonitosti ne kaže vnaprej bati, saj bo to sčasoma pomagalo izboljšati življenjsko raven, hkrati pa bo vse več denarja – kot kažejo druge, razvitejšje družbe – na voljo tistim, ki bodo občasno potrebnih socialnih pomoči. Bolj se je bati enakosti v revščini, ki bo ljudi potisnila v životarjenje, brezbratnost in bivanje v zavetju svojih domov – kar je smutna napredek družbe.

Marija Frančeskin

Dvomi ekonomistov o uresničljivosti najnovejših stabilizacijskih ukrepov

TRI MESECE ŽIVLJENJA STABILIZACIJSKEMU NEDONOŠENČKU

Novica, da je neka tovarnica čevljev iz Rume te dni pocenila poletne modele čevljev, sicer spada na prvo stran časnika (kjer jo je četrtkovo Delo tudi objavilo, ob novico številnih podražitvah). Velikega upanja, da rast cen ne bo katastrofalno velika, pa ne vzbuja, niti ne, če ji prištejemo izjavo nekega taksista (v beograjskem revizijskem dnevniku minulo soboto), čes da ne bodo dvignili tarif, in izjave nekaterih direktorjev, da bodo zelo previdno dražili. Podražitev uvoza, energetskih in nekaterih drugih surovin in prometnih storitev ter cenovna neskladja zaradi lanskih protiinflacijskih ukrepov ne dovoljujejo, da v delovnih organizacijah ne bi poskušali čimveč iztržiti za svoje izdelke. Podražitve pa so lahko prva domina, ki bo povzročila padec drugih dominajskih stabilizacijskih ukrepov.

Zvezna vlada je po mnenju poznavalcev storila zelo pogumno in tudi tvegano dejanje, ko je uveljavila drugi del stabilizacijskih ukrepov, torej sprostita cene, znižala vrednost dinarja, uvedla devizni trg in osvobodila uvoz. Za te ukrepe bi namreč Jugoslavija potrebovala takoj 500 milijonov dolarjev – jih pa seveda še nima. Mikulić je sicer uspel pridobiti na Japonskem »nekaj sto milijonov dinarjev«, posojila ter zagotovilo, da bodo Japonci začeli vlagati svoj kapital tudi v Jugo-

slavijo, in morda je to adut, na katerega je ZIS igral, ko je tvegale proste cene brez dodatne konkurence na trgu in devizni trg brez deviz. Pa je vsekakor moral nekaj narediti, da bi zadostil »protokolu« podpisovanja sporazuma z mednarodnim denarnim skladom. Ta je, na kratko povedano, zahteval, da mora pred podpisom »memoranduma« Jugoslavija izpolniti nekaj pogojev, med njimi uveljaviti zahtevane ukrepe.

Če smo prav razumeli dogajanja, je ZIS tako rekoč v eni sapi uspel potegniti dve potezi: ugoditi »protokolu« MDS in si, sicer skozi stranska vrata, zagotoviti devize za začetno delovanje deviznega trga in za uvoz nekaterih izdelkov, s katerimi naj bi povečali konkurenco na domačem trgu in »ekonomsko« pritisnili na domače cene. Toda, ali bo to dovolj, da se domine ne bodo začele podirati?

Ekonomski strokovnjaki, tisti, ki so znani kot zagovorniki tržno usmerjenega gospodarstva sistema, so dokaj skeptični. Celotna politika in ljudje iz zvezne ali republiških administracij, ki zagotavljajo, da bomo uspeli, postavljajo marsikateri »če«. Najmočnejši argument jim je pravzaprav fraza, da »moramo uspeti, ker drugače izgoda nimamo«. Najbolj črnogledi med poznavalci razmer pa zagotavljajo, da nam »romunizacija« ne uide.

Nedavno smo poslušali ar-

gumente dr. Davorina Savina, profesorja na mariborski VEKS. Na razvoj dogodkov gleda takole (skrajšano in poenostavljeno): Nominalna sidra bodo vzdržala največ tri mesece, kajti v ukrepih ni nobene spodbude, v njih je eno samo omejevanje porabe in prerazdeljevanje dohodka. Ali revščine, če hočete. Zato so, trdi dr. Savin, ukrepi, ki jih je predlagal Mednarodni denarni sklad, prav tako slabi kot tisti, ki jih je dodala zvezna vlada.

Jugoslavija teh ukrepov – če smo ga prav razumeli – preprosto ni sposobna uveljaviti. Zakaj? Zato, ker ni nič narejenega za oživljanje proizvodnje (kako ustaliti razmere brez večje proizvodnje?) nič za reševanje socialnih vprašanj, ki bodo izbruhanila, nič zoper sivo emisijo. In tako naprej. Ker smo ukrepe sprejeli prepozno, se bo zamuda pri uvozu reprodukcijskega materiala poznala pri manjši proizvodnji.

Ta je aprila, kot trdi dr. Savin, doživela največji padec v vsej povojni zgodovini Jugoslavije. V prvi polovici leta pa bo obseg inudstrijske proizvodnje dosegel v najboljšem primeru enoodstotno rast (samo 40% planirane), zato bi v drugi polovici leta morali doseči najmanj od 4 do 5-odstotno rast, da bi ob koncu leta zabeležili rast proizvodnje glede na preteklo leto. Tako visoka rast v drugi polovici leta pa ni možna, bo letošnja rast družbenega proizvoda ena naj-

nižjih v svetovnem gospodarstvu sploh. Če k temu prištejemo še, da nam bodo odobrili manj posojil, kot smo računali...

Nezadnje gre tudi zato, da je stabilizacija zasnovana na tistem ekonomskem paramateru, ki je najšibkejša točka vsega jugoslovanskega gospodarstva in ki jo bo najtežje obvladati: na ciljni stopnji inflacije. Ponovimo na kratko, kar smo o Savinovih računih o najverjetnejši stopnji letošnje inflacije v Delovski enotnosti že pisali: Dr. Savin ne vidi nobenega razloga, da bi cene do konca leta rasle po spodnji, 4,8-odstotni mesečni stopnji (le tako bi dosegli 95-odstotno letno rast cen) ampak bodo najverjetneje presegle osem, devet ali celo desetodstotno mesečno rast (9-odstotna rast inflacije na mesec pomeni 280 odstotno letno inflacijo).

Kaj bi bilo potem, če nominalnih sider (OD, skupna in splošna poraba ter rast bančnih plasmejev, kar naj prepriča rast končne porabe prek ciljne inflacijske stopnje) in če posojil MDS, odvisnih od njih ne bi dobili? Naj nam bo vsem v tolažbo mnenje dr. Josipa Županova, sociologa iz Zagreba, ki je prepričan, da »ljudstvo lahko zelo, zelo dolgo života, preden terja spremembe.« Dokler pa je človek živ, pravijo, je živo tudi upanje na vrnitev dobrih časov.

Boris Rugelj

Kaj bomo zajtrkovali odslej:

PIVO ALI ENCIJAN

Začelo se je v sredo popoldne okoli pol dveh. Tedaj je v redakcijo vsa zgrožena planila tehnična urednica Revije za razvoj(?), ki - čeprav je po rodu Makedonka - nikakor ni mogla doumeti slovenske ekonomije: »Nikjer ni kave!!!« Uredniku Delavske enotnosti, ki je z rokami v žepu »šetel« gor' in dol' po pisarni, se je tisti hip »utrvalo«, kako naj bi o napovedanem valu podražitev za našo rabo pisali tako, da bo volk sit, koza pa cela. Beri: da bomo sindikalistični in »normalni« hkrati. »Sprehodi se skozi mesto in ujemi trenutni utrip!« je ukazal. Časa za premislek torej ni bilo, med iskanjem beležke in svinčnika pa se ga je le našlo za ponižno željo: »Fino bi bilo, če bi mi dal še koga zraven. Saj veš, da bo vsaj za pričo, če že za pomoč ne bo...«

Šel sem sam. Najprej v bife na pivo, kjer sem razmišljal, kako od naše bajte (Celovška 43, do moje stolpnice (Hošiminhova 11, Bežigrad), kjer sem doma (oz. kjer stanujem). Ali naj jo uberem desno (proti hotelu Bellevue in čez Šišenski hrib, Cankarjev vrh in naokrog) ali levo (gostilna Keršič, Kora bar) ali pa kar naravnost (skozi Tivoli) proti središču mesta? Srce mi je zavrnilo obe stranski varianti, zato sem krenil naravnost. »Spotoma grem pa še na eno pivo« in sem zavil proti Hali. Zaletel sem se v zaprta vrata tako imenovanega zimskega bifeja, v katerem se navadno zbirajo znane face športnega »show-bussinesa« á la Vinko Jelovac, Leopold Jeras..., da o sekretarjih osrednjih republiških športnih zvez niti ne govorim. »Zakaj je pa zaprto?« nazaj grede vprašam vratarja. »I, zakaj, ker ni poslal!« O. K., grem pa na drugi konec Hale, v tako imenovni letni bife; če sem se že odločil za pivo, ga bom tudi popil. Tuji »narodnjaki« so me že po nekaj metrih pripravili do tega, da sem »vrgel uč« navzdol proti »odprtemu drsališču«, ki so ga s svojimi avtomobilčki, lokomovicami, vagončki itd. spet zasedli cirkusantje. Statistika: z avtomobilčki se je vozil samo en, in to vojak, ki sta ga bučno spremljala dva »krigskamera« da. Po njunih kratkih nogah in nabitem preostalem delu stasa sodeč sta bila Ilira, najbrž pa tudi po stavkih, ki jih je veter prinesel do ušes; bili so znano nerazumljivi. Naših ni bilo slišati.

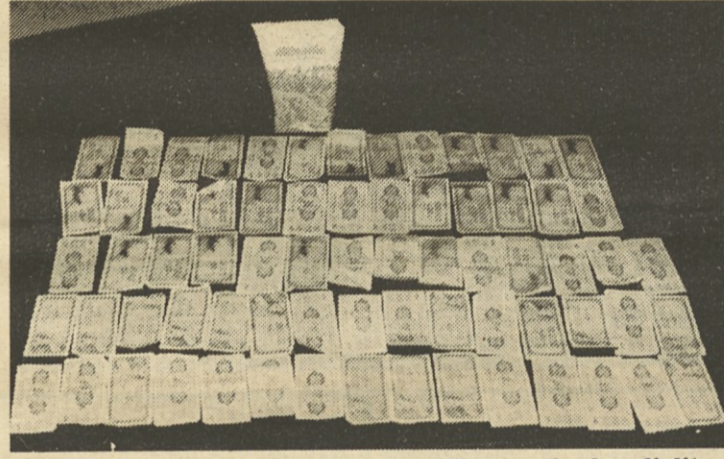
Naših besed ni bilo slišati niti petdeset metrov naprej, kjer do-

muje košarkarski klub Smelt Olimpija. Pa bi se morale slišati, ker so bile zaradi takoimenovane prestopnega roka na ruleti velike vloge. Bog ve, ali je naš nesojeni direktor, sicer pa predsednik Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije in predsednik »nacionalnega« košarkarskega društva Ivo Zorčič kupil kaj pametnega ali ne. Velikani so v glavnem zasenčili naše obzorje, zato smo se pomaknili malce naprej. Tokrat zares v »letni bife«. Srečali smo nekaj šminkerjev, ki so buljili v televizor, zraven pa smo po radiu slišali, da so aretirali Janšo. Nihče od onih ni ob tej »osupljivi« vesti trepnil niti z očmi; Rolland Garros je bil pomembnejši. In če si zaradi tega koga zbedel, te je ročno zavrnil: »Boli me kurac!«

»Mene pa ne,« je popizdil Mile Čulibrk, domala vsem študen-

tom ljubljanske Univerze poznan kot super natak pri Čadu, kjer smo zapivali prve, druge, tretje... izpite do diplome. »Poglej tisto podrtijo pet hiš nazaj od Hale. Nagrado bi moral dobiti, če bi jo zrihtal. Pa sem jo hotel, a mi na občini niso dovolili. Kurc pa vaš slogan »iščemo dobrega gospodarja«. No, Mile, pomiri se, ga tolažimo. Zaman. »Kako naj se pomirim, ko me je pa občina osem mesecev vlekla za jajca?! Lahko bi obdržal lokal, ki sem ga imel. Zdaj sem na cesti! Še to ti povem, pa ne zaradi nevoščljivosti: onkraj vaše bajte, v hiši, ki naj bi bila kmalu (?) porušena, so odprli »Amadeusa«. S čigavim dovoljenjem, lepo te prosim!«

Z Miletom sva spila pive za živce in se razšla vsak na svojo stran. Jaz sem jo mahal skozi Tivoli naprej proti mestu. Mestu? Ali je to sploh mesto, če razen na postajah mestnih avtobusov ne srečaš žive duše? Ni. Ampak - urednik je zahteval, naj ujamem mestni utrip. »Restavracija Emona, ta me bo odrešila!« si tolčem v glavo, ko se spod podvoza vzpenjam na Cankarjevo ulico. »Tam so Skumavčevi junaki nočne kronike; ti bodo že vedeli, kam plujemo s svojimi denarnicami.« Kakšno razočaranje! Nobenega ta pravega ni bilo, niti Skumavca. Gremo naprej! Na prvi pogled sem videl, da tudi Konjski rep ni več

Od četrtka naprej bomo morali za kilogram kruha ali liter mleka ali silce žganja odšteti 40-krat po 20 dinarjev in 30-krat po 10. Kvadratura denarja: 1 miza. (Slika: Sašo Bernardi)

to, kar je bil. Klobase so bile sicer kuhane, ne pa še pečene, gneče okoli šanka pa sploh nobene. »Narod nima više dinarja,« mi je v slovenski srbohrvaščini pojasnil črnolasi natak. Smola je bila v tem, da sem bil tudi jaz brez prebite pare. Imel pa sem to srečo, da sem pri znani frizerki na Trubarjevi srečal nekdanjega novinarskega kolega, ki me je širokogrudno povabil na drink. »In s čim se ukvarjaš, če smem vprašati?« sem ga po zdravljici previdno vprašal. »Z organizacijo modnih revij!« je ponosno odvrnil. »Op, a«, mi je vzelo sapo. »To je takšen biznis, da si misli ne moreš, me je spravil iz zadrege...«

No, čisto iz zadrege, me ni mogel spraviti, čeprav sem bil odtlej ves čas na njeni meji. Med (peš)potjo domov so si namreč po glavi ves čas rojila vprašanja, ki sem jih potem ponoči takole povzel: kako je mogoče, da se ljudje, ki jih dobro poznam in vem, od kod so, vozijo z najboljšimi avtomobili - RP registriranimi, kako lahko mirno (dopolodne in popoldne) spremljajo mednarodno prvenstvo Francije v tenisu, ali v »prostem času« še šminkirajo, ko je pa narod vendar na robu propada? Iz teh razmišljanj me je predramila žena. »Tule imaš dve obvestilo o »došlem telegramu«. Pokliči pošto, naj ti preberejo vsebino,« me je pobožala. Še ta udarec. Zavrtim 323-777, pa mi rečejo, naj zavrtim... Oprostite, številko sem si zapisal na obvestilo, ki sem ga moral oddati ob prevzemu telegrama! Če pa tam nikogar ne bo, pokličite jutraj. Spati pa vso noč seveda nisem mogel. Po pogovoru z bratom sem vedel, da je z mamo vse v redu. Me je pa morilo, kaj je s sinom (5,5 let), ki je šel opoldne z vrtcem na morje.

Med britjem sem v četrtek zjutraj poslušal radijsko kroniko. Aha, skoraj vse gre po načrtih; podražitve, ki sem jih pričakoval, so se hvala bogu uresničile. Nekaj »štifa« že imam. Vrgel sem se na kolo in oddrvel v enega izmed številnih bistrojčkov za Bežigradom, v katerih se že deset let redno ustavljam na kavici. »Dobro jutro, dober dan,« so zapeli petrolovci, »malo pivo, encijan.« Ob računu so pa osupnili. Bil je enkrat večji. »Ja, nečemu se bomo morali odreči,« je rekel - najbrž - najmodrejši med njimi. »Ali pivu ali encijanu...«

Damjan Križnik

Trdno v sedlu

Tisti tovariši v naših vrstah, ki so se pred konferenco ZKJ zbal, da bi na njej spustili vsaj kanec oblasti iz rok, so se vnovič pošteno zmotili. Mile Šetinc je eden redkih, ki je pravilno doumel, da se velik prevrat v vladajoči ideološki zavesti še ni zgodil in da so novi ekonomski obrazci predvsem rezultat panike, ki jo povzroča propadanje države in pritiskanje mednarodnega kapitala. Le v toliko bi veljalo popraviti Šetinca češ, da ne gre za nobeno paniko, temveč za naš že preizkušeni reformski maneuver. Konec koncev smo vsem nejevernim Tomažem lepo povedali v brk, da ne bomo ponavljali napak, ki so se nam pripetile pred pismom izvršnega biroja in tovariša Tita. Nič ne skrbite, še vedno smo trdno v sedlu.

Sovražnik za kamero

Kljub temu pa le ne moremo biti čisto brez skrbi. Sovražnik nikoli ne počiva. V trenutku namreč, ko je eden od delegatov zahteval odločen obračun z lopovi (samo pomislite: kakšna raven!?) in menil, da bi s konfiskacijo na nepošten način pridobljenega premoženja dobili več denarja, kot ga je v zveznem proračunu, je kameraman beograjske televizije v centru Sava prav nesramno portretiral našega vrlega Branka Mikulića. Dokaz več, da specialna vojna obstaja. Si morete misliti, da se je njenim vojščakom uspelo vtihotapiti celo na naše največje srečanje med kongreso-

ma? Nič ne skrbite vse bomo raziskali. Eno dilemo smo že razčistili: sovražnik za kamero ima v sebi slovenske gene.

Janša za rešetkami

Zato vam rečem, najpomembnejša je budnost. Vsaka čast našim fantom z UNZ na Prešernovi, ki so izbrali ravno pravi trenutek za to, da so strpali za rešetke nebodigatreba Janeza Janšo. Si zamišljate, kaj bi se, denimo, dogajalo, če bi takle dokazano specialni sovražnik po naključju res postal predsednik naše mladine? Prepričan sem, da naš tovariš Stanko po vrnitvi iz Beograda ne bi mogel postati niti predsednik KS v Mojstrani, Franček bi se moral zadovoljiti le z literarnimi ambicijami, kaj pa bi se dogajalo z Marjani, Borisi in drugimi niti ne kaže razmišljati.

Naši fantje

Ja, ja, časi so resni. In namesto da bi vsaj v domači hiši strnili vrste, mirno gledano, kako tam v Mladini neki revanšisti omalovažujejo častitljivo ime našega Dušana Gačnika in njegovih fantov. Bajje zaradi nekih izgub in izposojenih milijard. Kakšna krivica. Tovariši so vendarle popolnoma predani naši stvari. Če pa se niso zavedali, kaj pomenijo milijarde v primeru obrestnoprocentnega računa pa tudi niso nič krivi, saj smo jih vendar učili, saj smo jih vendar učili, da milijarde pomenijo toliko, za kolikor se dogovorimo. Pod pogojem seveda, če si naš človek. O tem pa ne more biti nobenega dvoma.

Dežurni zlobec: Kuli

Ponesnažena dolenjka

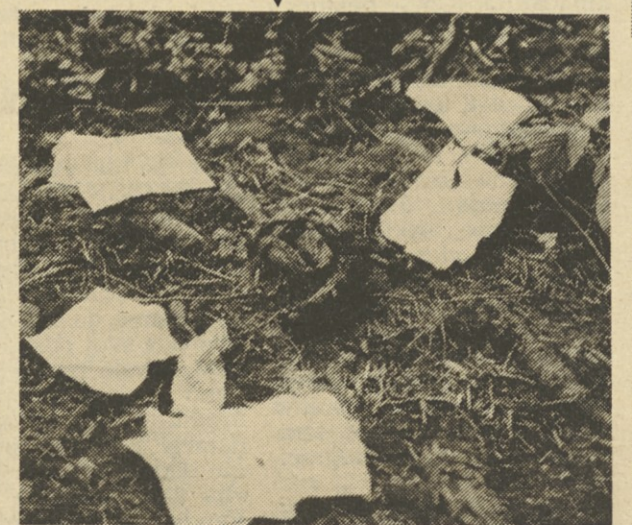
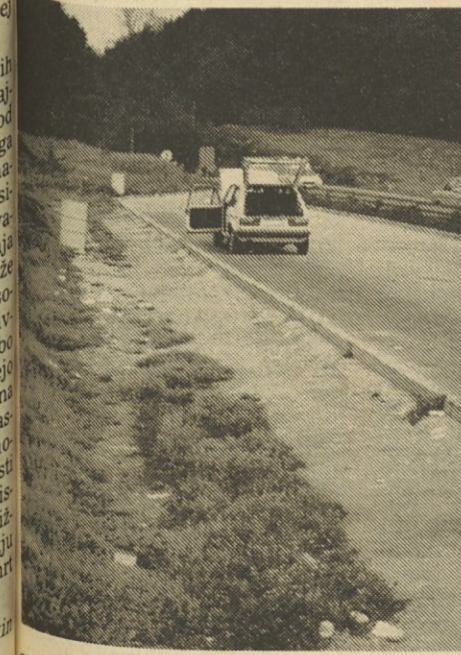
Ali ste se že kdaj peljali po dolenjki? Recimo do Brezic. Gotovo ste se. In če se je pri tem izkazala potreba, da morate vi ali vaš sopotnik kam na hitro, potem že veste, kakšno je v gozdičkih ob parkirnih prostorih. Polno je praznih steklenic, papirja, polivinilastih vrečk itd., da o tistem, na čemer se najraje pasejo muhe in ki na daleč zaudarja, niti ne govorimo.

Zakaj je tako? So fiziološke potrebe, na katere pa odgovorni (so to cestna ali komunalna podjetja?) niso pomislili. Pustimo odgovornost, toda turisti iz vse Evrope vse to vidijo, pa še prispevajo svoje k temu, ker drugih možnosti pač nimajo. Brez nujnih sanitarij ob avtomobilskih cestah je danes res lepa Slovenija, moja dežela.

Andrej Agnič

Navidez so skoraj vsa parkirišča lepo urejena. Celo sode za odpadke imajo. Toda le v bližnjo okolico pogledajte, če je zelo nujno.

Stranišča so na vsakih 25 km, kar lahko pomeni na 15 ali celo na 45 minut. Lahko zdržite toliko časa? Mnogi ne zdržijo, pa če so še tako kulturni.

Od Ljubljane do Brezic, to je na 100 kilometrih, je na desni strani 44 divjih in legalnih parkirnih prostorov in na levi 37. Približno pol je legalnih in pol divjih. Na tem delu je tudi pet bencinskih črpalk z gostinskimi lokali in seveda s stranišči.

Kapo dol, najlepše urejeno parkirišče, tudi domiselno, štori in hlodi, je med Trebnjim in Novim mestom. Ima pa to srečo, da je tako rekoč na čistini.

Poleg Sredozemskega morja tudi naš Jadran bolnik

MORJE POSTAJA SKLADIŠČE STRUPOV

Ne ostane nam drugega, kot da opozorila, kako je z našim morjem, vzamemo nadvse resno. Jadran je en sam, neponovljiv in — naš.

V Sredozemsko morje se iztekajo odpadne vode 118 mest, med katerimi so najbolj znana letovišča na slovi francoski rivieri, v Španiji in na Apeninskem polotoku. Najbolj onesnažena območja so ustje Pada, okolici Benetk in Trsta ter obala v Italiji od Genove tja do Nice in Marseille v Franciji.

In prav tam, kjer je največ umazanije in najrazličnejših strupov, je največje stekališče turistov na svetu. Da bi se postavili po robu, je največje stekališče turistov na svetu. Da bi se postavili po robu onesnaževanju, so pred leti v Atenah ustanovili koordinacijski center mednarodnega programa za zaščito morja in človekovega okolja v Sredozemlju. Danes se z zaščito sredozemskih voda ukvarjajo posebne skupine strokovnjakov iz okoli sto pomorskih laboratorijev in drugih raziskovalnih ustanov v osemnajstih državah Sredozemlja in Evropske gospodarske skupnosti. Reševanje poteka v okviru programa Združenih narodov za človekovo okolje.

Omenjeni dogovor za zaščito Sredozemskega morja — podpisala ga je tudi naša država — je prva mednarodna listina, ki neposredno obravnava tudi celinske vire onesnaženja. To so predvsem industrijske odpadne vode, kanalizacija in pesticidi. V dvanajstih mesecih steče v Sredozemsko morje

okoli 13 milijard kubičnih metrov neprečiščenih odpadnih voda, v katerih je na desetisoče ton strupov.

Mnoge države skrivajo resnico

Razvite evropske države iz komercialnih razlogov ne priznavajo kritične onesnaženosti morja. Znanost pa je dokazala, da je prišel čas za streznenje. Onesnaženje močno ogroža turistično gospodarstvo, saj na obalah Sredozemlja preživi vsako leto dopust več kot sto milijonov ljudi.

Za izpolnitev programa zaščite Sredozemlja bi morali v tem desetletju zagotoviti od deset do štirinajst milijard dolarjev. Če predvidenega programa — znanega kot »Modri plan« — ne bodo uresničili, bo Sredozemsko morje pričelo umirati.

Bolnik z močno načetim zdravjem je, žal, tudi naš Jadran. Dolgo je kljuboval človeški lahkotnosti, sčasoma pa je postal bolehen in ranljiv. Podoba tega na oko sicer še vedno lepega, toda majhnega in zaprtega morja so strokovnjaki predstavili na posvetu v Bologni: ob njem živi 30 milijonov ljudi, ki se jim v toplih mesecih pridruži 120 milijonov turistov. Samo na italijanski strani je na obali in v zaledju 680 000 industrijskih obratov, po morju pluje 22 000 ladij in ribari skoraj 10000

bark. Kaj vse se torej zliva v plitvi Jadran, kaj vse vanj zmečejo iz svojih nešteti plovil navtični turisti, si le stežka zamislimo. Spoznali pa smo in se večkrat tudi na svoji koži prepričali, da grozi katastrofa tudi našim vodam.

Med mnogimi nevarnimi strupi je v Jadranu tudi vse več arzena. Najdemo ga v vseh živih organizmih, v ribah, školjkah, rakih. Že pred leti opravljene raziskave so opozorile na večjo vsebnost težkih kovin v morskih organizmih, v zadnjem času pa ogrožajo podvodno življenje tudi radioaktivne snovi, še posebno v severnem Jadranu. Onesnaženje ima že takšne razsežnosti, da resno ogroža razvoj turističnega gospodarstva, vse bolj sporna pa je tudi hrana iz morja.

V kilogramu škampov 14 miligramov arzena

Na žalost je naše morje vse pogostejši vzrok za najrazličnejše bolezni. Strokovnjaki zagotavljajo, da tudi meningitisa, zlatenice, kolere in vrste kožnih obolenj. Zato je prav neverjetno, kako brezbrizni so odgovorni v naši družbi do pospešene uničevanja sinjega Jadrana.

Biolog Josip Bakić, znanstveni sodelavec splitskega Inštituta za pomorsko medi-

cino vojne mornarice, pravi, da jih skrbi zlasti količina arzena v morskih živalih. V kilogramu škampov ga je 14 miligramov, pri ugorjih 12,5, hototnici 7,89, v kilogramu belih rib 12,51, v lignjih pa »le« 2 miligrama. Raziskave, ki so to potrdile, so opravili strokovnjaki predvsem v vodah Velebitskega kanala in Istre. Predstavniki zagrebške veterinarske fakultete so poudarili, da so našli v kilogramu polzev in glavonožcev kar 17,35 miligrama arzena. Manj arzena vsebujejo priobalne ribe, na kilogram 12,31 miligrama, ribe, ki živijo bolj na odprtem morju, pa imajo v sebi 3,92 miligrama arzena. To potrjuje moč »človeškega dejavnika«, ki s svojim načinom življenja pošilja s kopnega v morje iz leta v leto več strupov.

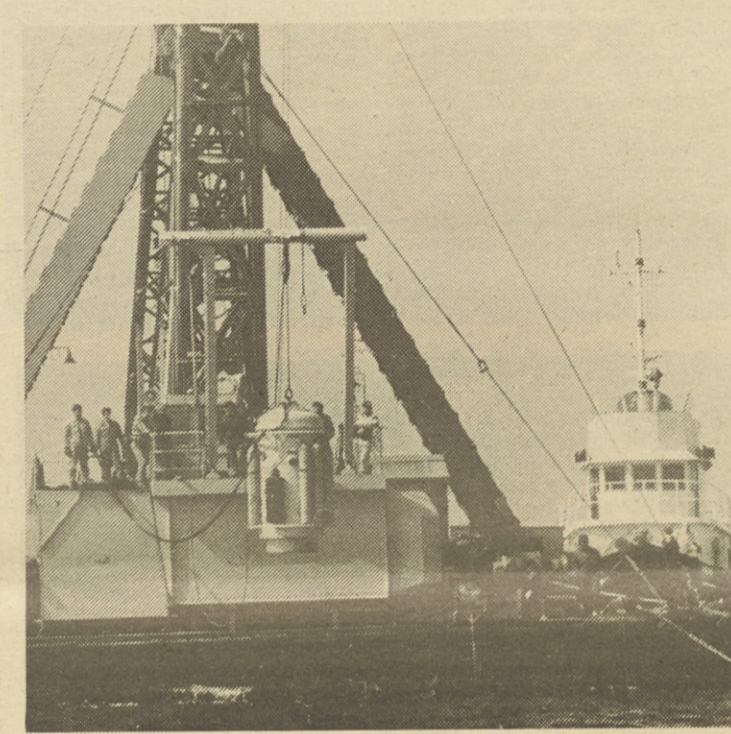
Razmeroma veliko arzena vsebujejo tudi gojene školjke, kar pa ne velja za živalstvo v morju daleč od velikih onesnaževalcev.

Po normah svetovne zdravstvene organizacije

lahko odrasla oseba zaužije največ 3,5 miligrama arzena dnevno na kilogram telesne teže, medtem ko so v ZDA v tem pogledu bolj strogi: največja dnevna količina je 2,6 miligrama.

Zavoljo vsega tega smo po eni strani lahko zadovoljni, ker imamo tako zelo slabo razvit ribolov in ker smo po porabi rib med zadnjimi na svetu. Vsako povečanje porabe rib, školjk in rakov je tvegano in pomeni precej večjo nevarnost množičnih obolenj. Najhuje je to, da se težke kovine sploh ne izločajo iz morskih organizmov in da to velja tudi za človeka. Z leti se le kopičijo in kopičijo, pač vse dotlej, dokler ne premagajo življenja.

Za Jadran, ki je pravzaprav zaliv Sredozemskega morja, smo bili še pred leti prepričani, da lahko brez škode opravi s prav vso našo nesnago. Resnica je seveda drugačna, še posebno zato, ker delimo vode s sosednjo Italijo, ki je s svojo Lombardijo in reko Pad daleč največja onesnaževalka Jadrana.

Profesor dr. Agoli B. škim, strokovnjak za mikrobiologijo, trdi, da pride na Pado vsako sekundo v morje 2000 ton vode, ki vsebuje izplake najrazličnejše kemične industrije, denimo na desetisoče ton mineralov, tisoč in tisoč ton fenolov, detergentov in na tone in tone kroma, živega srebra, fosforja, cinka in odobnih strupov.

Jadran je en sam...

Sicer pa tudi pri nas ni smo angeli. Iz reškega zaliva gredo prav vse odplake na ravnost v morje. Podobno je z Zadrom, Šibenikom, Splitom in Kotorskim zalivom. Povsod pošiljamo v morje ogromno strupov, med drugim tudi veliko arzena.

Ko so strokovnjaki raziskovali nevarnosti za Jadran, so ugotovili, da se morje vsako leto spriznani z najmanj 60000 tonami nafte! Pravzaprav niti ni več vprašanje, kaj bi se zgodilo, če bi prišlo do nesreče velikega tankerja, kajti nedvomno bi prišlo do hude katastrofe...

Sodeč po vzorcih severnega Jadrana, je okvara nuklearne arke v Černobilu pustila sledove tudi pri nas. Strokovnjaki rovinjskega inštituta za raziskovanje morja so v Plominskem zalivu, Limbanskem kanalu, pri Rovinju in tudi na odprtem morju ugotovili, da vsebuje voda od deset do stokrat več radioaktivnih snovi v primerjavi z letom 1985. Nekatere snovi razmeroma hitro razpadajo, medtem ko bodo druge ostale v vodi več kot sto let. Zato nam seveda ne ostane drugega, kot da opozorilo, kako je z našim morjem, vzamemo nadvse resno. Ni kaj, naš Jadran je bolnik. Zato moramo storiti vse, da njegova diagnoza že jutri ne bo srehujša.

Jadran je en sam, neponovljiv in — naš.

Položaj Evrope in njene posebnosti, ki jih mora Jugoslavija upoštevati pri vključevanju v njene tehnološke in ekonomske integracije (9)

NELOGIČNI TUJEK ALI V EVROPO ODPRTA DRŽAVA

Pripavil: Iztok Simoniti

Dejstvo je torej, da je Jugoslavija v svojih bistvenih prvinah tesno povezana z Evropo, v resnici pa odvisna od nje. Za nas je vprašanje, kakšna je kvaliteta tega povezovanja. Ali bomo vztrajali pri našem podrejenem in polkolonialnem statusu ali pa si o določenem obdobju izborili enakopraven status. Stalne zahteve po našem posebnem položaju v Evropi dejansko spodobujajo podrejenost.

Politika nizkih izvoznih cen slabi izvozne sposobnosti našega gospodarstva

V zvezi s tem je potrebno obracunati tudi s trditvijo, da smo že tako ali tako preveč povezani z Evropo, in s trditvijo, da je po zaslugi državne politike takšno sodelovanje uspešno. Resnica je pravzaprav nasprotna. Visok delež Evrope v naših gospodarskih stikih s tujino niso posledica uspešnega povezovanja z Evropo, temveč

neuspehov v povezovanju Jugoslavije zunaj Evrope, kamor smo vložili ogromno truda in denarja. Ker se je taka politika pokazala za ekonomsko neuspešno, se je Jugoslavija »po svojih močeh reševala v najbolj naravnem okolju, to je v Evropi«.

Kljub kvantitativnim ugodnim kazalcem pa Jugoslavija izgublja stik s tehnološko najrazvitejšim delom Evrope, kar dokazujejo kvalitativni kazalci. V reševanju plačilnobilančnih težav smo se odločili, da izvozimo vse, kar se izvoziti da, pri čemer pa povečanje našega izvoza ne pomeni povečanje konkurenčne sposobnosti Jugoslavije, temveč je to posledica politike »izvažati za vsako ceno«, torej pod ceno.

Prav tako zmanjševanje trgovinskega primanjkljaja ni posledica večje izvozne produktivnosti Jugoslavije, ampak naših izjemnih uvoznih omejitev, ki dolgoročno gledano zelo zavirajo naš tehnološki razvoj in s tem konkurenčno sposobnost izvoza. Izboljšanje naše izvozne sestave ni posledica kvalitativnega skoka v tehnološkem smislu, ampak predvsem posledica dejstva, da razvite države opuščajo nekatere izdelke, ki so predragi ali pa ekološko problematični. Cenovna analiza prav tako kaže, da je Jugoslavija v najnižjem cenovnem razredu, za nami zaostajata le Kitajska in SEV. Cenovna analiza prav tako kaže, da se naš izvozni iztržek na enoto izvoza nenehno zmanjšuje. Politika nizkih izvoznih cen slabi razvojne sposobnosti našega gospodarstva, ki zato uvaža predvsem cenejše, manj kvalitativno in tehnološko zastarelo blago in opremno predvsem iz Vzhodne Evrope. Ni odveč pritrčiti ugotovitvi, da dolgoročno gledano naši stiki predvsem s tehnološko razvitejšo Zahodno Evropo slabijo in ne krepijo, saj nas smernice našega gospodarskega razvoja od nje oddaljujejo.

Predsedstvo SFRJ je 15. julija 1987 eksplicitno zavzelo stališče, da moramo naše približevanje evropskim integracijam obravnavati predvsem z vidika teh novih gibanj in njihovih posledic

v mednarodnih ekonomskih odnosih, ki od Jugoslavije zahtevajo ofenzivnejši prijem, ki bo upošteval pomen novih tehnologij in njihovo integracijo v Evropi. V tem smislu torej vprašanje našega vključevanja ali prilaganja ne more biti prvenstveno niti ideološkega ali blokovskega značaja. Prav tako to ni problem posameznih republik — ker pač nekatere republike pretežno izvažajo druge pa uvažajo — temveč življenjsko vprašanje Jugoslavije, ki bi se s tem vključila ne samo v evropske, temveč v svetovne ekonomske in tehnološke tokove.

Pri oblikovanju politične volje o vključevanju Jugoslavije bi seveda morala, glede na svoj ustavni položaj imeti bistveno vlogo skupščina SFRJ. Ker se dejansko razpoložljivi čas krajša, bi morala zvezna skupščina čimprej pooblastiti zvezni izvršni svet, da začne preliminarna pogajanja z EGS, EFTA, SEV in Evropskim svetom o vseh oblikah vključevanja Jugoslavije. Vnaprejšnje izključevanje katere koli od možnih oblik vključevanja — polnopravno ali podružno članstvo, položaj opazovalca, zgolj funkcionalno povezovanje in drugo — zato ne pride v poštev. Tako se seveda ne moremo pogajati sami s seboj, temveč s konkretnimi integracijami.

Verjetno je potrebno pritrčiti tistim, ki menijo, da bi tesnejše povezovanje z omenjenimi integracijami povzročilo v Jugoslaviji tudi nekatera kratkoročna zaostro-

vanja na ekonomskem in socialnem področju. Vendar pa za Jugoslavijo ni alternativne, če noče ostati izolirani tujek v Evropi in še posebej ne, če vemo, da bi nas taka prehodna kriza končno prisilila, da se začnemo v notranjem in mednarodnem življenju vesti kot ekonomsko, finančno in tehnološko soliden partner.

Nevključevanje in neprilaganje tem procesom v Evropi bi lahko imelo katastrofalne posledice za Jugoslavijo tako glede notranjega razvoja kot mednarodne suverenosti. Ofenzivnejše in učinkovitejše iskanje praktičnih rešitev brez ideološke in dogmatične navlake je za Jugoslavijo torej nujnost — gre torej za pragmatične, funkcionalne in institucionalne rešitve, s katerimi sploh ne smemo več odlašati.

Sporazumi »svoje vrste«

Ker so bile evropske integracije (EGS, EFTA, Evropski svet, SEV) v času svojega nastajanja blokovske organizacije, je Jugoslavija z njimi sklepala posebne sporazume, da bi povsem zavarovala svoj poseben, to je neblokovski značaj in specifično družbenopolitično ureditev. Taki sporazumi so namreč imeli svoj smisel samo takrat, ko se je Jugoslavija šele približala v svet. Vendar pa v spremenjenih političnih okoliščinah vztrajanje pri sporazumih »svoje vrste«, skrb za ekvidistanco do vseh evropskih integracij, potegovanje za ugodno-

sti in razumevanje na vzhodu ni in zahodni strani ter statusno poudarjanje posebnosti našega položaja nikakor ne more biti naša prihodnost. Potrebno je torej pogumnejše vključevanje in odpiranje našega trga v mednarodno gospodarstvo, saj bo sporazume »sui generis« vedno težje uveljavljati prav tako dolgoročno gledano ne zagotavljajo niti enakopravnega položaja niti obojestranske koristi.

Vztrajanje Jugoslavije »pri teh« sporazumih pomeni, kot se je nekdo duhovito izrazil, »njihovo (Jugoslavije — op. a.) željo, da bi hkrati sedeli na dveh stolih«, drugi pa, da gre »za voz njo z avtobusom brez vozovnice«. Aluzije so jasne, za Jugoslavijo pa pomenijo predvsem: z nenehnim prizadevanjem za posebne ugodnosti in zahtevami za posebno razumevanje našega specifičnega položaja dejansko sami sebi dajemo potu in se izmikamo sprejetju manju tistih obveznosti, ki bi nastale na podlagi obojestranskih sporazumov. Tako izražamo namero, da bi ostali še dolgo med nerazvitimi državami. Naš poglavitni cilj pa bi moral biti, da se čimprej rešimo iz kroga nerazvitih držav, ne pa da je naša glavna skrb, kako bi ostali dlje nerazviti in tako stalno zahtevali posebne ugodnosti.

Zelje, da bi se iztrgali iz kroga dežel v razvoju, je potrebno uresničiti prav v geopolitičnem in ekonomskem prostoru, torej v Evropi.

Nadaljevanje prihodnj...

Z junijem povečali štipendije še za 15 odstotkov NAJVIŠJA ŠTIPENDIJA POD POLOVICO POVPREŠNEGA OD

Na zavodu za statistiko SR Slovenije so ugotovili, da se je letos povečalo število učencev in študentov, ki prejemajo štipendije. V šolskem letu 1987/88 prejema kadrovska štipendijo 43.791 študentov, lani jih je bilo 43.233. Precej več pa je učencev in študentov, ki prejemajo štipendije iz združenih sredstev: lani jih je bilo 16.009, letos pa 18.194.

Od kadrovske štipendije jih 5.682 prejema različno h kadrovske štipendije iz združenih sredstev, lani je bilo upravičencev do razlike 5.006. Povečanje števila študentov iz združenih sredstev in razlik h kadrovskim štipendijam kaže pripisati povečanemu cenzusu za pridobitev teh štipendij od 55 odstotkov na 60 odstotkov povprečnega osebnega dohodka, uradno ugotovljene za preteklo leto. To povečanje cenzusa je omogočilo izobraževanje tudi tistim mladim, ki so za šolanje in študij sposobni, a se ne bi mogli brez družbene pomoči ali pa bi se zelo težko.

Ze drugo šolsko leto prejema študenti učenci in študenti, ki s svojimi izrazito nadpovprečnimi učnimi rezultati in vključevanjem v različne šolske in izvenšolske dejavnosti dokazujejo svoje in izjemne intelektualne sposobnosti in delovne rezultate. Takih študentov - zanje veljajo posebni pogoji - je letos 2.083, lani pa jih je bilo 1.066. Štipendije podeljujejo še iz dveh posebnih skladov. Štipendijo Titovega sklada SR Slovenije prejema letos 613 študentov (lani 579) štipendij

Povprečne štipendije po 1. juniju 1988 znašajo:
kadrovska štipendija brez dodatkov 103.353 dinarjev, kadrovska štipendija z dodatkom za deficitarnost 130.589 dinarjev, razlika h kadrovske štipendije 45.193 dinarjev, štipendija iz združenih sredstev 117.083 dinarjev.

Kraigherjevega sklada pa 102 (lani 153) študentov.

Zaradi vse hitrejšega dvigovanja življenjskih stroškov in inflacije, je začela realna vrednost štipendij padati. Najvišja štipendija iz združenih sredstev je leta 1981 predstavljala 66 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v Sloveniji, leta 1984 pa le še 43. Takrat je še veljalo določilo samoupravnega sporazuma o štipendiranju, da štipendije usklajujejo le enkrat na leto - na začetku šolskega leta. Takrat je prevladalo spoznanje, da bi se morale štipendije hitreje prilagajati gibanju življenjskih stroškov in se ponovno približati razmerju med štipendijami in povprečnim osebnim dohodkom iz leta 1981. Tako so spremenili samoupravne akte o štipendiranju in ti sedaj omogočajo, da odbor za štipendiranje pri skupščini zveze skupnosti za zaposlovanje odloča o medletni valorizaciji štipendij glede na gibanje osebnih odhodkov in življenjskih stroškov.

V šolskem letu 1987/88 so se štipendije doslej povečale

že trikrat. Na začetku oktobra so se štipendije povečale za 40 odstotkov, 1. januarja za 20 in 1. aprila še za 20 odstotkov. Na zadnji seji je odbor sprejel sklep, da se s 1. junijem štipendije povečajo še za 15 odstotkov. Kljub sprotim valorizacijam bo junija najvišja štipendija iz združenih sredstev znašala 49 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v Sloveniji, ugotovljenega za prve tri mesece letošnjega leta.

Štipendije za prihodnje šolsko leto so že razpisane: ka-

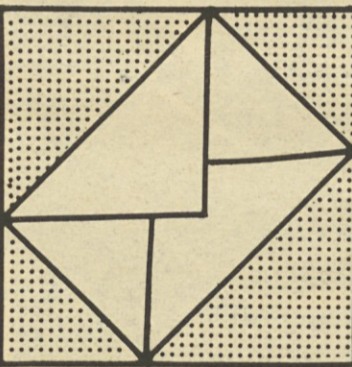
drovskih je 23.887. To je sicer 23 odstotkov manj kot prejšnje leto, vendar je njihova sestava bistveno boljša, saj je razpisanih več študentov za zahtevnejše stopnje izobraževanja. Tudi letos je cenzus za pridobitev štipendij iz združenih sredstev in razlike h kadrovskim štipendijam 60 odstotkov povprečnega osebnega dohodka, ugotovljenega za preteklo leto, kar pomeni 162.638 dinarjev mesečnega dohodka na družinskega člana v letu 1987.

I. Ž.

Mednarodni simpozij kiparjev Forma viva bo letos v Kostanjevici

Sredi julija se bo v Kostanjevici na Krki začel 28. mednarodni simpozij kiparjev Forma viva. Izmed več kot petdesetih prijavljenih umetnikov z vsega sveta je žirija sprejela šest umetnikov, ki bodo v Kostanjevici ustvarjali v hrastovem lesu iz krakovske hoste. Sodelovali bodo Peruško Bogdanič iz Jugoslavije, Carol Lavoie iz Kanade, Maeda Tadakazu iz Japonske, Frederick Bushe iz Irske, Dinu Campeanu iz Rumunije in Ulrike Birkhoff iz Nemčije.

Na sliki: skulpture Molly Mason iz ZDA ob cesti Šentrupert - Kostanjevica, ki jih je ustvarila med simpozijem leta 1986.

PREJELI SMO

Sklepi in stališča

izrednega zbora delavcev srednje pedagoške in naravoslovno matematične šole ter srednje ekonomske in družboslovne šole Koper

I. Zbor je sprejel poročilo o delu stavkovnega odbora od 4. 12. 1987 do 24. 5. 1988. Zbor ni sprejel odstopa stavkovnega odbora. Izrekel mu je priznanje za delo in pooblastil IO ZSS obeh šol, da predvidita možne kadrovske zamenjave preobremenjenih članov.

II. Zahteve zbora delavcev, naslovljene na ISS:

1. Izobraževalna skupnost Slovenije kljub sporu in našim jasno opredeljenim zahtevam ni uresničila niti tistih sklepov, ki jih je skupščina sprejela in so predstavljali osnovo za rešitev spora. Zato bomo s svojimi aktivnostmi nadaljevali in se zavzemali za trajno rešitev spornih vprašanj. Ob-

sojamo počasnost in birokratsko ter neodgovorno obnašanje ISS do postavljenih vprašanj, kar med delavce vnaša dodatno nezadovoljstvo. Odločno zahtevamo, da ISS:

- dostavi vsa gradiva, ki se nanašajo na sklepe odbora samoupravne delavske kontrole in za katera so predstavniki ISS na zadnji seji odbora trdili, da so pripravljena oz. v pripravi;

- uresniči sklep skupščine o proračunu po zaključnih računih (proračun bi moral biti opravljen v aprilu) in da se uresniči določila Resolucije za leto 1987 ter se tako izplačana sredstva za leto 1987 vnesejo v osnovo za izračun globala za leto 1988. Proračun terjamo najkasneje do 31/8-1988, to je do začetka novega šolskega leta;

- takoj dostavi podatke o višini prispevnih stopenj, zbranih sredstvih za leto 1987, višini razdeljenih sredstev in kje oz. kako je bila uporabljena razlika med zbranimi in razdeljenimi sredstvi ter kako so o tej razliki odločali uporabniki in izvajalci v skupščini ISS.

2. Zahtevamo, da se določi realna cena izobraževalnega dela kot osnova za enakopraven dialog v procesu sporazumevanja med uporabniki in izvajalci v skupščini ISS. Za izpeljavo te akcije zadolžujemo tudi RO ZSS.

3. Zahtevamo, da skupščina ISS na prvi seji obravnava kot točko dnevnega reda program izhoda iz krize in program ukrepov za zaščito kvalitete izobraževalnega dela in družbenoekonomskega položaja učitelja.

Posvet umetnostnih zgodovinarjev in likovnih kritikov v Mariboru

LIKOVNI KRITIKI VEČ PROSTORA V JAVNIH OBČILIH

Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo in Društvo slovenskih likovnih kritikov sta 27. maja priredila posvet o likovni kritiki v javnih občilih, ki je bil v viteški dvorani Umetnostne galerije v Mariboru. Osnovna tema posveta se je lotevala vprašanja preskromne pozornosti javnih občil do likovne kritike in strokovnega pisanja o sodobni umetnosti. Slab odnos do likovne kritike so pokazali predstavniki posameznih kulturnih uredništev, ki pač niso tudi tokrat, kljub vabilu, našli časa za to, da bi se pogovora udeležili.

Uvodno razmišljanje o kritiki je prispeval dr. Nace Šumi. Sprva je pojasnil status likovne kritike od povojnega časa

do danes. Povojna kritika je po njegovem mnenju imela dosti večjo veljavo, saj je predstavljala bojišče za zmago takratne ideologije in jo je politika neposredno podpirala. Kritiziral je nerazumljivost nekaterih sodobnih likovnih kritik, pa tudi pisanje nestrokovnjakov, laikov. Po njegovem mnenju ni mogoče govoriti o likovni kritiki mimo umetniške prakse. Prek nje se prenašajo tudi interesi posameznih skupin.

V sodobni likovni kritiki sta dovolj dobro zastopana kiparstvo in slikarstvo, premalo pa je člankov o arhitekturi. O arhitekturi in urbanizmu si ta panoga sama lasti pravico do edinole pravilne ocene. Nace Šumi je menil, da mora strokovno pisanje o likovni umetnosti dobiti več prostora v javnih občilih, tako v osrednjih kot tudi v lokalnih.

Aleksander Bassin je označil pomanjkljivo vključenost likovne kritike v javnih občilih za siromašenje našega kulturnega življenja. Za objavljane strokovnih prispevkov iz likovnega življenja je premalo zgolj osebna zavzetost ljudi v kulturnih uredništvih. Potrebna bodo temeljitejša programska izhodišča ali pa strokovne okrepitve uredništev za to področje.

Peter Krečič se je lotil vprašanja odpiranja kritičnega pisanja na rob. Odkar je umetnost nehala biti prednost političnih struktur, je zanimanje zanjo zdrsnilo navzdol. V sredstvih javnega obveščanja ji krčijo prostor. Politične akcije, kot npr. Inovator leta, zasenčijo vsakršno kontinuirano objavljane kritičnih zapisov različnih avtorjev. Pravi, da je že skrajni čas za to, da

se brezkompromisno zavzemamo za uravnoteženje kulturnih programov. Mediji naj spet postanejo nacionalni, ljudski. Zalostno je, da je v najnovejšem obdobju še največ najkvalitetnejših in tehtnih prispevkov o likovni umetnosti objavljenih v pismih bralcev, ne pa na kulturnih straneh časopisov.

Gojko Zupan se je lotil vprašanja preskromnega pisanja o naši likovni dediščini in o njenem varovanju. Alenka Zelenik je na posvetu predstavila študijo o objavljanih likovnih kritikah v dnevnem in periodičnem tisku, ki je s statističnimi podatki dokazala, kako skromno je odmerjen prostor za likovne kritike v javnih občilih. Takšno analizo bi bilo treba pripraviti še za daljše obdobje.

Brane Kovič je opozoril, da ni mogoč dialog med likovnimi kritiki in njihovimi »opponenti«, predstavniki kulturnih uredništev. Vzrok za slab odnos sredstev javnega obveščanja do likovne kritike je samoupravna laž, češ da smo »vsi ustvarjalci«. Zaradi nje so padla merila tako v umetnosti kot tudi v kritiki. Ze samo površna primerjava med kulturo in športom v javnih občilih pokaže, kako skromen je delež besedil in ocen o umetnosti v teh sredstvih in kako malo pozornosti namenjamo likovnemu dogajanju v tujini v primerjavi s spremljanjem mednarodnih športnih dogodkov. Eden izmed sklepov tega posveta je bil, da bo ožja skupina udeležencev sestavila komisije in zahtevala od sredstev javnega obveščanja, naj ga objavijo.

Iztok Premrov

rata strokovni posvet na teme:

- svobodna menjava dela v usmerjenem izobraževanju,
- vrednotenje dela v šolstvu,
- možnosti za izboljšanje materialnega položaja šolstva,
- možnosti organizirane povezave delavcev srednjih šol.

Na posvetu naj sodelujejo najvidnejši slovenski strokovnjaki. Nanj se povabi člani izvršilnih odborov srednjih šol Obale in predstavniki izvršilnih odborov sindikata vseh srednjih šol v SR Sloveniji.

4. Vodstvu šol in izvršilna odbora OO ZSS naj proučita možnosti za tožbo v imenu delavcev obeh šol zaradi neupravičeno odvzete dohodka, ki bi ga morali delavci dobiti glede na določila veljavnih samoupravnih sporazumov in zaradi kršenja spora samoupravnih pravic delavcev.

IV. Zahteve zbora delavcev, naslovljene na DPS:

1. Zahtevamo, da o težkem materialnem položaju srednjih šol, o kršenju pravic delavcev v šolstvu glede na veljavno zakonodajo razpravlja izvršni svet skupščine SRS ter s svet obvesti o svojih stališčih in ukrepih. Pri svoji oceni naj IS upošteva tudi ugotovitve Družbene pravobranila samoupravljanja SRS. zahtevamo tudi, da IS razpravlja o pobudi za uresničitev resolucije za leto 1988.

2. Od izvršnega sveta SO Koper zahtevamo, da uresniči obljubo in izpelje sprejeti sklep na skupščini OIS

o sproti poravnavi razlike v prispevnih stopnjah. Pričakujemo pisno poročilo. Predlagamo tudi, da IS prouči smiselnost sistema, v katerem si izvajalci v posameznih SIS drug drugemu plačujemo storitve in to kot strošek zaračunavamo gospodarstvu.

V. Stavkovnemu odboru in IO OO ZSS na obeh šolah nalagamo, da proučita gradivo, ki ga bo dostavila ISS, in pripravita poročilo za zbor delavcev, ki bo takoj po začetku novega šolskega leta. Poročilo naj obsega:

- oceno poročil ISS;
- realizacijo sklepov Odbora samoupravne delavske kontrole;

- uresničitev naših zahtev, postavljenih ob stavki in po njej;

- predloge za nadaljnje delo, vključno s predlogom za organizacijo protestne stavke, če naše zahteve tudi do takrat ne bodo uresničene in bi se zaradi tega še naprej slabšal družbenoekonomski položaj delavcev v primerjavi z delavci v gospodarstvu.

VI. Zbor delavcev nalaga odboru samoupravne delavske kontrole na obeh šolah, da v skladu z veljavno zakonodajo opravi delo, ki ga ni opravil Odbor samoupravne delavske kontrole ISS, in pripravita poročilo ter ga posredujeta v obravnavo zboru delavcev in skupščini ISS.

Koper, 24. 5. 1988

Vodja zbora delavcev
predsednica stavkovnega odbora
Branka Žerjal

Štirideset let
Lip Bled

Nenehno na vrhu

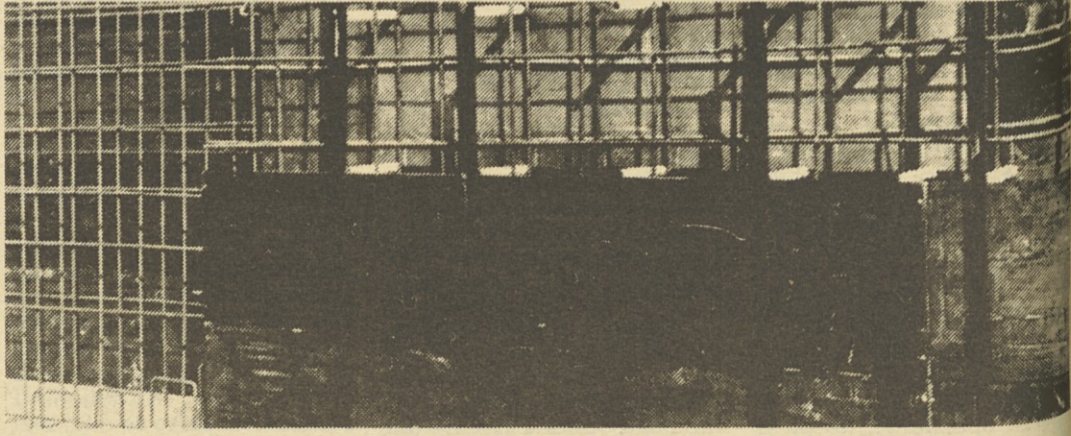
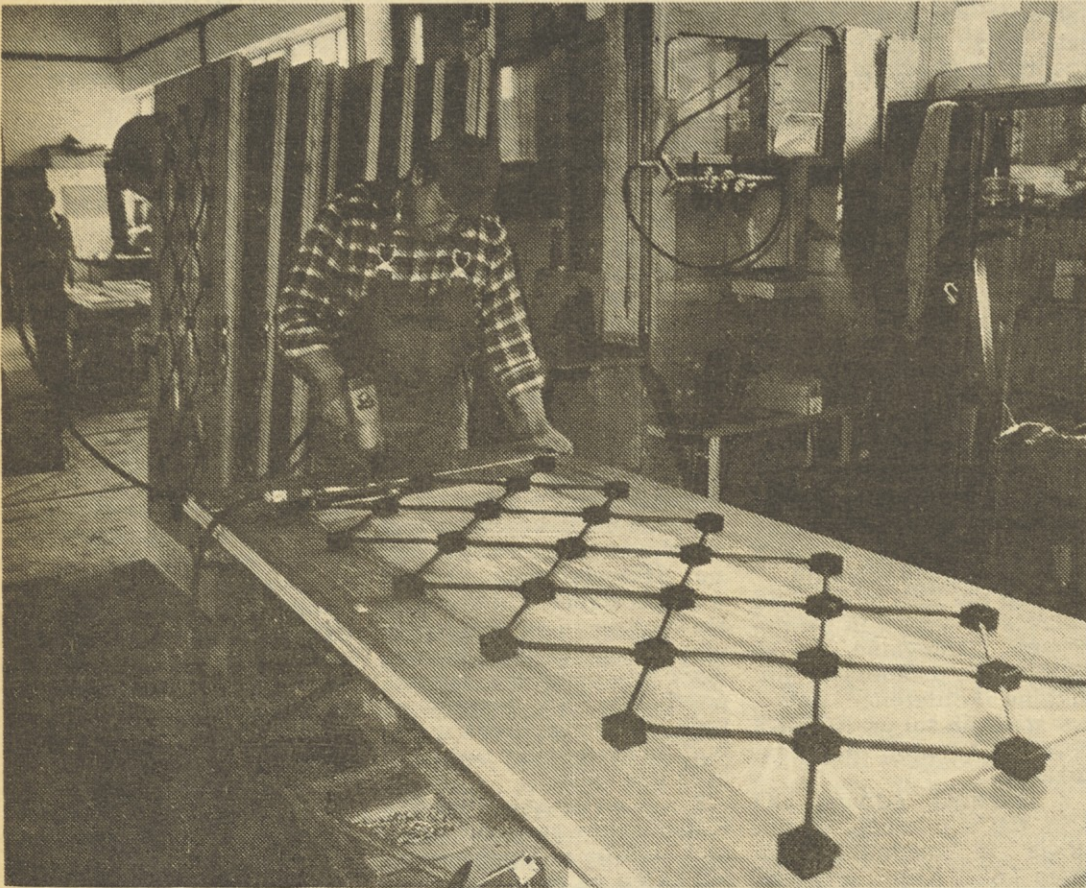
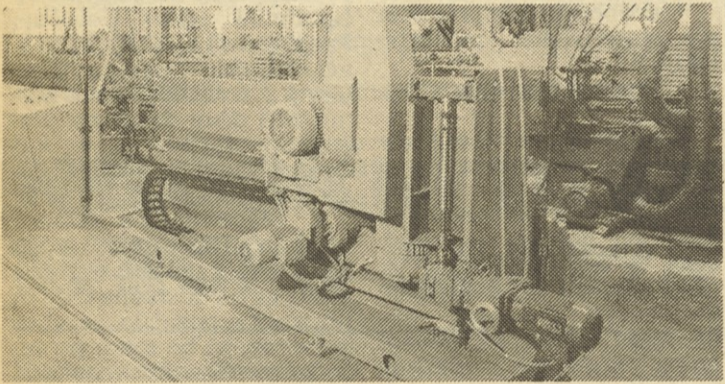
Te dni so proslavili 40-letnico v delovni organizaciji »LIP« Bled, za kar so na predlog Splošnega združenja lesarstva Slovenije prejeli tudi priznanje medobčinske Gospodarske zbornice za Gorenjsko. Štirideset let te delovne organizacije pomeni bogat razvoj, zato je prav, če si ga ogledamo tudi поблиže.

Lesna industrija Bled je bila ustanovljena 17. 5. 1948. V prvih letih po ustanovitvi se je podjetje znotraj uredilo in opredelilo temeljne smeri svojega razvoja. Najprej so začeli izdelovati zaboje, kasneje stavbno pohištvo, lesno moko in drugo.

Podlago za hitrejši razvoj si je delovna organizacija ustvarila v drugem desetletju svojega obstoja, ko se je močno kadrovske okrepila. Svojo programsko podobo, je tedaj zaokrožila s pripojitvijo JELKE

iz Radovljice, lesne predelave kmetijske zadruge Mojstrana in Embalaže Vintgart. V tem obdobju so začeli tudi s predelavo lesa v Bohinju in z novim programom opažnih plošč. Obnovili so tudi žage na Rečici, v Bohinju in Podnartu.

Izredno dinamično je bilo naslednje, tretje desetletje, ko so zgradili nove obrate za proizvodnjo vrat, opažnih plošč, vhodnih vrat, ISO-SPAN, obrat pohištva, mehanizirano lesno skladišče v Bohinju in organizirali maloprodajno trgovsko mrežo. Bogat razvoj pomeni tudi zadnje desetletje, v katerem so sklenili gradnje v Podnartu, mehanizirali lesno skladišče na Rečici, zgradili nov obrat za proizvodnjo vhodnih vrat v Mojstrani, novo kotlarno na lubje v Bohinju, intergrirali in zgradili nov obrat FILBA v Bohinju, postavili novo tehnologijo za suhomontažne podboje ter v zadnjem času

razvili in vgradili novo tehnologijo za opažne nosilce. Poleg tega so obnovili žago v Bohinju, odprli novo trgovino v Beogradu, prav zdaj pa končujejo gradnjo Centra za inženiring in marketing na Bledu. Iz vsega tega se vidi, da Lip Bled vseskozi povečuje izbor in kakovost svojih izdelkov, stalno izobražuje kadre, zamenjuje stroje in naprave, ruši stare in gradi nove objekte ter nenehno dosega, kar je najpomembnejše, nadpovprečne poslovne rezultate.

Iz nekaterih kazalcev razvo-

ja delovne organizacije je razvidno, da se je število zaposlenih povečalo od 352 v letu 1948 na 1180 v letu 1988, da se je v zadnjih dvajsetih letih močno izboljšala kadrovska sestava, da ima že pet odstotkov delavcev višjo oziroma visoko izobrazbo itd. Velja dodati, da ima Lip Bled danes domala popolnoma nove delovne prostore, katerih površina znaša že skoraj 60.000 m². Blejci so v 40-letnem obdobju izdelali 1,8 milijonov kubičnih metrov žaganega lesa, približno štiri milijone vrat, več

kot milijon podbojev, 14 milijonov m² opažnih plošč, 20 milijonov m² oblog, 250 tisoč vhodnih in garažnih vrat ter precejšnje količine pohištva in opreme za lesno industrijo.

Bistveno pri vsem tem je, da so na Bledu že od vsega začetka lovili stik s tujino. Pred leti so prodali na tuje približno četrtno proizvodnje, letos pa so ta delež povečali že na več kot eno tretjino. Odločilno pri tem je njihovo spoznanje, da rasti izvoza pomeni tudi hitrejši razvoj delovne organizacije.

V Lip Bled so si s 40-letnim delom na domačem in tujem tržišču pridobili mnogo poslovnih prijateljev, ki cenijo njihovo delo in poslovnost njihove organizacije. Njihova želja je, da bi ta pogled in naklonjenost obdržali tudi v prihodnje, pri čemer se zavedajo, da bo to mogoče le z nadaljnjim kakovostnim delom, resnostjo in poslovnostjo na evropski ravni.

Da imajo za to vse možnosti, pričajo tudi njihovi poslovni rezultati, ki so stalno nad povprečjem lesarskih podjetij v Sloveniji. Stalno dosegajo drugo oziroma tretje mesto v dohodku na delavca (v letu 1987 je ta znašal 9.475.000 dinarjev), podobno pa velja tudi za izvoz. Lani so izvozili za več kot devet milijonov dolarjev lesnih izdelkov visoke strojne obdelave, kar je skoraj 9.500 dolarjev na delavca.

Na Bledu se zavedajo, da je pred njimi obdobje zapletenih in kriznih gospodarskih razmer v naši državi, ki bo od njih terjalo še veliko več truda in znanja kot doslej. Vedo, da jim bodo kos le, če bodo še povečali produktivnost, kakovost ter se decela usmerili v mehanizirano in avtomatizirano proizvodnjo. To pa pomeni, da bo iz njihovih proizvodnih obratov prihajalo vse več takih imenovanih zaokroženih proizvodnih izdelkov. Kot

poudarja dolgoletni direktor delovne organizacije Franc Rajt, bo to mogoče samo, če bo vsak delavec prispeval svoj delež k boljšemu poslovanju.

Jubilej Lip Bled je jubilej vseh tistih, ki so gradili kolektiv in že odšli v pokoj, tistih, ki dajejo svoje ustvarjalne moči in tistih, ki so danes še stipendisti, pa vendarle že člani kolektiva. Ponosni so na uspehe, ki so jih dosegli, in upajo, da bo tako tudi v prihodnje. O tem so zaposleni v Lip Bled trdno prepričani.

OÅ Delavske enotnosti

Termika

Termika pred tridesetimi leti in danes

usposobili za izdelovanje linij za proizvodnjo mineralne vode. Ekološko vprašanje sporne proizvodnje pa so rešili z doma izdelano čistilno napravo.

Ne smemo pozabiti na proizvodnjo perlita, tesnilnih materialov, poliestra in predfabriciranih elementov, ki predstavljajo pomemben delež na jugoslovanskem trgu.

Termika v kriznem obdobju naše družbe

Vemo, kaj je za našo družbo predstavljalo obdobje zadnjih petih let stagnacije in krize. V Termiki pa so kljub vsemu uspeli posodobiti tehnologijo, razširiti zmogljivosti in izboljšati delovne razmere.

● Projekt tehnološko-ekološke sanacije pri proizvodnji mineralne volne je prav gotovo eden največjih dosežkov. Prenova obsega linijo za proizvodnjo tervola s tehnološkimi izboljšavami in izdelovanje mineralne volne ter čistilno napravo.

● V obratu za proizvodnjo kitov, tesnilnih mas, so razširili zmogljivosti, kar je omogočilo podvojitve proizvodnje.

● V Novem Marofu so tehnološko dopolnili in razširili proizvodne zmogljivosti. Za razširitev te dejavnosti so sklenili pogodbo o skupnem vlaganju z ameriško firmo AEP.

● Postavili so nov proizvodno-skladišni objekt v Zagrebu za razširitev montažne dejavnosti.

● Obnovili so tudi upravno zgradbo Termike v Ljubljani.

Poleg tega so sklenili še dve kooperacijski pogodbi s podjetjema v Italiji in Avstriji, kar Termiki omogoča nemoteno oskrbo z reprodukcijskim materialom iz uvoza.

Termika danes ni samo največji proizvajalec izolacijskih materialov, temveč je tudi eno največjih podjetij za opravljanje montažnih izolacijskih del v Jugoslaviji in celo eno izmed največjih podjetij te stroke v Evropi. Sestavlja jo trije proizvodni in pet montažnih tozdov, v njej pa je zaposlenih več kot 2400 delavcev. Letna proizvodnja Termike znaša približno:

70.000 ton kamene volne,
150.000 m³ perlita,
1000 ton tesnilnih mas,
opravijo pa tudi več kot 1.000.000 m² izolacijskih del.

Termika je močno zastopana v tehle dejavnostih:

- montažnih sistemih v gradbeništvu,
- toplih in hladnih izolacijah v industriji,
- protipožarnih izolacijah,
- akustičnih izolacijah in
- v ladjedelništvu

Termiški izolatorji na objektu – Marina Portorož

Montažni sistemi v gradbeništvu

Termika izdeluje materiale, ki so nepogrešljivi sestavni deli skoraj vseh elementov v gradbeništvu (izdelki iz kamene volne, perlit, razne vrste kitov, spuščeni stropi, izdelki iz poliestra in razni predfabricirani elementi). Razvili so montažne sisteme za prezračevane in neprezračevane ravne strehe in strehe v naklonu, za kontaktne in prezračevane fasade in izolacije pročelij z notranje strani ter za vse vrste izoliranih podov, spuščeni stropov in predelnih sten. Projektirajo in izdelujejo tudi vse vrste streh in pročelij iz trapezne pločevine in kasetne fasade, nadsvetlobne in prosojne kritine ter različne tipe spuščeni stropov za stanovanjske, poslovne, javne industrijske in športne objekte.

Tople in hladne izolacije v industriji

To so klasično področje dejavnosti Termike, ki zaradi energetske krize v zadnjem času postaja še pomembnejše. Izdelujejo izolacijske materiale in vgrajujejo toplotne izolacije v industriji, energetiki, petrokemiji in gradbeništvu.

Nov stanovanjski objekt v Domžalah

Termika opravlja tople in hladne kriogene izolacije cevi, industrijske opreme, ravnih površin in rezervoarjev, tople izolacije turbin in izolacije visokih temperatur na industrijskih pečeh ter celotne izolacije hladilnic. Za vsa omenjena področja imajo tudi svoj razvojni in načrtovalni oddelek.

Protipožarne izolacije:

So sad lastnega razvoja in projektiranja. Razvoj izdelkov za zaščito pred požarom je posledica potreb po zaščiti ljudi in družbenega premoženja.

Ta del proizvodnega programa Termike tvorijo posebne plošče iz kamene volne za suhomontažne sisteme in brizgano kameno volno za zaščito pred požarom v gradbeništvu, industriji, ladjedelništvu. V Termiki opravljajo predvsem zaščito jeklenih, železobetonskih, medetažnih in strešnih konstrukcij, klimatskih kanalov in prehodov instalacij skozi meje požarnih sektorjev.

Zvočne izolacije:

V Termiki so si pridobili tudi izkušnje z zaščito delovnega okolja z zvočnoizolacijskimi kabinami, izolacijskimi zasloni in absorpcijskimi oblogami ter zaščite bivalnih prostorov z akustičnimi vrati, okni in glužniki ter izolacijami sten in tal. Razvili so zvočnoizolacijske ograje ob avtocestah, železnicah in hrupnih industrijah ter posebno obdelavo avdiometričnih kabin, gluhih komor in absorpcijske studije. Vse to je sad lastnega materiala in projektantskih rešitev.

Ladjedelništvo:

Termika izdeluje volno, brizgano kameno volno in spuščene strope, predelne stene, okna in vrata ter ladijsko opremo; opravlja toplotne izolacije cevovodov, izpušnih cevi, palub in hladilnic, protipožarne izolacije palub in pregrad ter akustične izolacije strojnic, komandnih prostorov in kabin. Za vse sisteme, materiale in izdelke imajo vse potrebne ateste in potrdila svetovnih ladijskih registrov. Za to področje imajo tudi svoj razvojni projektantski oddelek.

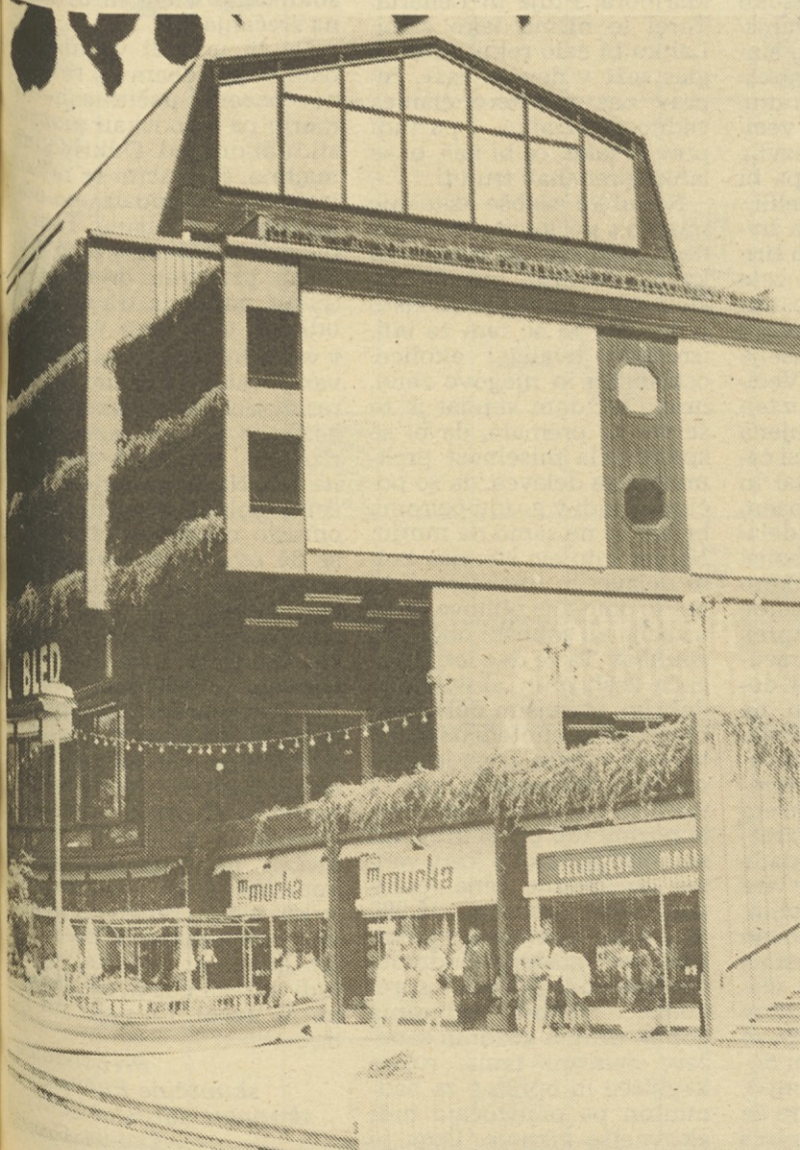
Oprema za izdelovanje mineralne volne:

Na temelju izkušenj in pridobljenih znanj načrtujejo, izdelujejo in postavljajo linije za proizvodnjo, obdelavo in embalaranje izdelkov mineralne volne.

Proizvodni program Termike obsega:

- izdelke iz kamene volne
 - izdelke iz perlita
 - izdelke iz poliestra
 - tesnilne materiale
 - tehnične strope
 - kleparske in ključavničarske izdelke
 - predfabricirane elemente
- Delavci Termike so si za prihodnost zastavili nekaj ciljev. Najpomembnejši so:
- najustreznejša ekološka zaščita proizvodnje in procesov
 - dvig kakovosti izdelkov
 - višja stopnja predelave izdelkov v elemente in sisteme za zaščito
 - proizvodnja tehnoloških linij za proizvodnjo vlaknatih materialov
 - proizvodnja novih izdelkov (brizgana izolacija spraydon, filtracijski perlit, žlebaki iz vlaknatih materialov in perlita, agrikulturni perlit in tervol, HOBI program izolacij – naredi sam).

Ena prvih fasad iz trapez pločevine – hotel Park na Bledu

Aktivni odmori že od lanskega leta tudi v izolski Mehanotehniki

S TELOVADBO DO TRDNEJŠEGA ZDRAVJA

Povezali so se s strokovnjaki iz Valdolte in Nove Gorice

Delavke izolske Mehanotehnike so med prvimi na Obali – če niso sploh prve – ki so se odločile za organizirane aktivne odmore na delovnem mestu. Nekaj minut na dan posvetijo strokovno programiranim vajam, s katerimi se bojujejo proti posledicam dolgotrajnih in enostranskih obremenitev. V teh minutah za zdravje si kajpak tudi malce oddahnejo in, česar sploh ne gre zanemariti, poživijo krvni obtok, ki ob sedečem delu bolj dremlje kot kaj drugega.

Žene in dekleta te naše znane tovarne igrač so začele aktivne odmore že lani. Kot kaže, so dokaj dobro zastavile, saj niti po dolgi zimi in tudi pomladnih mesecih niso vrgle puške v koruzo. Njihova odločitev je bila premišljena, zato pri svojih minutah za zdravje tudi vztrajajo. Vedo namreč, da v tem primeru pomaga oziroma preprečuje poklicne tegobe le redno in vsakodnevno delo in da uspehovi ni čez noč. Morda, pravijo, bodo nekoliko popustile v vročih poletnih mesecih, ko se sonce neusmiljeno upre v streho velike proizvodne dvorane in se ogreje zrak na več kot 30 stopinj. To pa je tudi za sedeče delo le malce preveč.

Cilj: humanizacija dela

»Pravzaprav smo o tem, da bi nekoliko bolj poskrbeli za humanizacijo dela in v tem pogledu naredili več, razmišljali že davno,« pravi

Andrej Dujc, vodja delovne enote Igrače I. V tej enoti je zaposlenih 350 ljudi, med njimi blizu 95 odstotkov žensk. »Zaradi nenehno ponavljajočih se istih gibov, sedenja v določeni držji in enostranskih obremenitev prihaja, kot na vseh podobnih delovnih mestih, do najra-

prej, nikakor pa ne tolikšen, da bi opravili s škodljivimi posledicami tovrstnega dela...«

Korak naprej v humanizaciji dela oziroma le eden izmed ukrepov na tem področju je bila tudi uvedba programiranih aktivnih odmorov na delovnem mestu.

Naložba, ki se dobro obrestuje

»Naš kocept je bil, da ljudi oziroma naše delavke najprej seznanimo z aktivnimi odmori in jim jih osvetlimo iz vseh plati...« pripoveduje medicinska sestra Staša Kmetec in predsednica iz-

V Mehanotehniki telovadijo dvakrat na dan. Na Obali še nimajo posnemalcev, v širši Sloveniji pa že kar nekaj.

zličnejših težav, bolečin, telesnih okvar, bolniških izstankov in ne navsezadnje tudi predčasnih upokojitev. Nekatero ženske so zaposlene v naši proizvodnji že dvajset in tudi več let. Omenjene težave pa se s časom seveda stopnjujejo. Zato smo se med drugim odločili za manj strogo delitev dela. To z drugimi besedami pomeni, da nekatere delavke ne opravljajo več samo enega opravila, temveč več skupaj. Vsekakor je to korak na-

Pobudo je dal sindikat, pa višja medicinska sestra Staša Kmetec in poleg drugih tudi delavke same. Slišale so za dobre izkušnje Poligalante in tudi drugih kolektivov, kjer so sprejeli vsakodnevno telovadbo kot koristno naložbo v zdravje in dobro počutje. Vsi skupaj pa so prisluhnili novogoriškemu zdravniku za medicino dela dr. Antonu Prijateljcu, ki najbolj pozna spodbudne rezultate medicinsko programirane gimnastike.

vršnega odbora sindikalne organizacije Nadja Strmšek. »To se nam je zdelo zelo pomembno, saj se morajo v takih in podobnih primerih ljudje odločiti sami. Poskrbeli smo tudi za anketo, ki je potrdila težave zaradi narave našega dela in obenem željo žena in deklet po aktivnih odmorih. Tako smo začeli...«

Za strokovno pomoč so predstavnik Mehanotehnike poprosili zdravnike-specialiste iz Valdolte, pri se-

Drugače obložena miza

Če se želimo postavljati z dobro ali celo nadpovprečno telesno zmogljivostjo, potlej moramo misliti na marsikaj. Ne le na redno in premišljeno odmerjeno dejavnost, zmernost v vsem in podobno, kar spada k športnemu načinu življenja. Zelo pomembno je tudi, tako zagotavljajo izvedenci, koliko jemo in predvsem kaj. Ja, o zdravi prehrani športnikov in drugih ljudi, razmišljajo danes zdravniki povsem drugače kot pred nekaj leti. Tako rekoč »čez noč« so vse postavili na glavo. Odsvetujejo tisto, kar so še nedavno priporočali, in predpisujejo hrano, ki je veljala pred petimi, desetimi leti za nekaj povsem tretjerazrednega.

In kaj priporočajo?
Za zajtrk: ovseni kosmiči z mlekom, nekaj(!) kosov kruha z marmelado, medom ali skuto. Prepovedani so maslo, margarina in kar po vrsti prav vsi delikatesni izdelki. Zdravo je, če si po vsem tem privoščimo še sadje. Pomarančo, jabolko, grenivko ali kaj podobnega.

Za malico: ovseni kosmiči, sadje.
Za kosilo: zelenjavna juha, testenine. Namesto testenin si lahko privoščimo tudi riž ali krompir. Seveda – kuhan krompir. Na lepo zapečen in hrustljavo čim krompirček, ki se sveti od masčobe, moramo seveda pozabiti. Zraven si lahko privoščimo kak manjši zrezek, poudarek je na »manjši«, pa veliko kuhane zelenjave. Na slednje nikakor ne smemo pozabiti. Veliko zelenjave!

Za večerjo: enolončnica z veliko zelenjave. Namesto te si lahko privoščimo testenine. Preprosto, mar ne? Predvsem pa drugače kot pred leti.

Temelj zdrave prehrane, zagotavljajo danes strokovnjaki, so živila, ki vsebujejo škrob (testenine, krompir, riž, kruh...), zelenjava, sadje in malo beljakovin ter še manj ali skorajda nič maščob.

Seveda marsikomu tak jedilnik ne bo po volji, saj se močno razlikuje od naše dobre domače kuhinje. Toda, za zdravje se je potrebno tudi marsičemu odreči.

A. U.

stavi vaj pa je seveda sodelovala Staša Kmetec. Rezultat sodelovanja so bile zloženke z vajami za vratna vretenca, ramenski obroč, hrbtenico in hrbet. Zloženke imajo poleg nazornih ilustracij še kratko besedilo. Vsekakor predstavljajo koristen pripomoček pri aktivnih odmorih.

»Seveda smo tudi v Mehanotehniki spoznali, da s telovadbo na delovnem mestu ne moremo zdraviti in opraviti s starimi grehi. Lahko pa

preprečujemo poškodbo in obolenje ter v nekaterih primerih tudi blažimo posledice dolgoletnih enostranskih obremenitev,« pravi Andrej Dujc. »Vsekakor se velja potruditi in zato tudi vztrajati. Veliko preprosteje in ceneje je preprečevati kot zdraviti in predčasno odhajati v pokoj. Bistvo vsega pa je, da se človek dokoplje do tega spoznanja in ne vrže prekmalu puške v koruzo.«

Besedilo in sliko Andrej Ulaga

Počitnikovanje je lahko tudi cenejše

POVSOD NI TAKO ČRNO

K pisanju so me spodbudili članki o relativno slabo izkoriščenih zmogljivostih sindikalnih domov v Piranu in dragih počitnicah za naše delavce v hotelih nižje kategorije in kampih. Res je namreč, da če se nekoliko ozreš naokrog in bolje organiziraš, seveda mimo turističnih agencij, lahko omogočiš delavcem tudi relativno poceni letovanje. Tako dela na primer naša Počitniška skupnost v Murski Soboti.

Pišem vam, a ne zato, ker sem njena predsednica, ampak zato, ker bi rada, da bi naše delo predstavili tudi širši javnosti.

Razpolagamo s 620 posteljami v naselju v Rovinju, ki so povprečno 20 dni dalj zasedene kot domovi v Piranu. Vzrok je seveda naša organiziranost. Naselje je že nekaj let premajhno glede na potrebe naših 45 članic in njihovih delavcev. Postavili smo ga pred dobrimi 13 leti, vendar zaradi vestnega vzdrževanja objektov pa tudi opreme ga zob časa še ni načel. Že nekaj let pripravljamo vsako sezono kaj novega. Naši gostje lahko sodelujejo v mnogih športnih dejavnostih na športnih objek-

tih v naselju. Usmerja jih rektor, ki ga v sezoni izmenično »posojajo« ozdi – največ seveda Mura. Želeli bi sicer, da bi v teh dejavnostih, ki so strokovno pripravljene, sodelovalo čim več ljudi, ker pa je vse prostovoljno, nam ne uspeva vedno najbolje. Vendar smo vztrajni. Želimo, da bi v teh kriznih časih ljudje prišli iz svojih lupin, se začeli spet družiti in se skupaj veselili majhnih stvari. V vsaki izmeni bomo skušali pripraviti izlet, piknik ali tekmovalno v šaljivih igrah. Vztrajni smo in upam, da nam bo uspelo.

Lani smo s sredstvi OS ZSS Murska Sobotna zgradili prepotrebno otroško igrišče, letos bomo postavili dvoje ruskih kegljišč. Ogrodje zanje so izdelali delavci Ine Lendava, drugo bodo verjetno prispevali delavci Radenske. Želeli smo postaviti tudi balinišče, pa so nam likvidnostne razmere, ki so najhujše vedno na začetku leta, to onemogočile. Letos bo na voljo za minimalno odškodnino tudi nekaj koles, ki so jih za popestritev ponudbe prispevale posamezne članice. V naselju je tudi slaščičarna, drugega še ni, saj ima

vsak apartma, ti so dvo-, tri-, štiri- in petposteljni, svojo kuhinjo. Naši gostje so navajeni sami kuhati, če pa že naneše tudi do Rovinja ni daleč (4 km).

Vprašali boste, koliko vse to stane. Menimo, da ni veliko, saj vsak član plača na dan 5.000 dinarjev. Za nečlane je sicer nekoliko dražje, vendar še vedno ceneje kot v zasebnih sobah večina turističnih krajev. Večina ozdov še to ceno regresira in tako omogoči tudi delavcem z nižjimi OD poceni letovanje. Povsod pa še ni prodrla zavest o namenski porabi regresa za dopust, saj je človeško, da si ga v tej krizi raje prištejemo k osebnim prejemkom. Delegati naših članic priznavajo, da je letos ekonomska cena letovanja v počitniških prikolicah (teh imajo ozdi kar precej) že večja kot letovanje v našem naselju. Družino stane letovanje v kampu od 20.000 do 40.000 dinarjev na dan (nekateri ceno regresirajo), odvisno pač, v katerem kampu je prikolica. Odnos avtokampov do prikolic ozdov se iz leta v leto slabša. Čeprav je marsikateri zrasel zaradi njih in se razvil na račun sindikalnih prikolic, jih

sedaj izrivajo ob rob, odklanjajo gostoljubje ali visoko zaračunavajo prezimovanje. Podobno se dogaja tudi sindikalnim domovom v nekaterih krajih ob Jadranu. Lahko bi rekli, da se je večina turističnih krajev razvila ob teh domovih, zdaj pa bi jih najraje podrli ali izselili.

Zaradi cen in padanja življenjske ravni je želja po širitvi naših zmogljivosti zelo velika. Zato se že leto dni pripravljamo na izgradnjo novega podobnega naselja na srednjem Jadranu. Večina (občinskih) vodilnih v teh krajih ni preveč naklonjena delavskemu turizmu. Vsi čakajo na velik tuj kapital in bogat komercialni turizem – od kod, ne vem. Naš delavec, ki pa je praviloma boljši turist od tujca, le da ni konvertibilen, pa naj se znajde sam. Če bo šlo tako naprej, čez leto ali dve ne bo razumevanja in prostora za domači, delavski turizem na našem Jadranu. (Kaj bomo res morali čez leta vsi letovati v Grčiji?!) Malo nas ovirajo tudi najnovejši ukrepi zvezne vlade, ki slabšajo razmere v ozdih, krčijo sklade skupne porabe in druge vire tudi v uspešnih okoljih. Upamo pa, da bomo vseeno uspeli. Še vedno obstaja možnost fazne gradnje, vlaganja enodnevnih zaslužkov (prva testiranja kažejo, da so delavci zase pripravljene delati dan ali dva »zastonj«), dela regresa za dopust in še kaj. Za sovlaganje se zanima

tudi že vrsta organizacij iz Maribora, Ptuja in Lenarta. Torej le nismo tako slabi. Lahko bi celo rekli: »Dober glas seže v deveto vas«, čeprav nas nekatere članice vedno ne hvalijo – pa tudi prav je tako, če bi nas, bi se lahko prenehali truditi.

Nekoliko slabše izkušnje imamo s poslovanjem idiličnega planinskega doma Jelka na Pohorju. Ima 33 postelj in skoraj nikoli ni čisto poln. Vsi, ki so tam že bili, izredno hvalijo okolico, oskrbnika in njegovo ženo, hrano ter dom vendar je to še vedno premalo, da bi se spremenila miselnost premurskega delavca, da so počitnice tudi v gozdu oziroma hribih in ne samo na morju. Največ letujejo starejši, bolni delavci in upokojenci, ki jim to omogoči njihova organizacija ali soboški občinski sindikat. Ta že dve leti omogoča zaslužnim aktivistom, dobrim, starejšim delavcem brezplačno enotedensko letovanje v Jelki. Dom je sicer nekoliko na samem, kar ni vabljivo za zagnane smučarje pozimi (do prvih urejenih smučišč je okoli 6 km), vendar so ugodne cene (polni penzion – trenutno 16.000 din) tiste, ki bi lahko privabile več gostov. Čudovita okolica nudi možnost sprehodov, izletov, nabiranja gob in drugih gozdnih sadežev; namizni tenis, rusko kegljišče in oprema za badminton pa omogočajo tudi aktivnejše gibanje. Dom je

primeren tudi za številne sindikalne izlete in družabna srečanja.

Da bi ugodili večjim željam in potrebam po relativno poceni počitnicah na morju pa smo iskali možnosti tudi drugod. Odkrili smo majhno, turistično še nerazvito, vendar lepo vas na otoku Pagu – Povljano. Tam je mogoče prebivati v zasebnih hišah prijaznih domačinov (pršut, paški sir, travarica in odlično belo vino je skoraj v vsaki hiši, pa še na ribolovu vas povabijo) s hrano v novi restavraciji kmetijske zadruge, ki je nosilec razvoja turizma – za 18.000 dinarjev na dan. Ne boste verjeli, to je cena polnega penziona za odraslo osebo, za otroke je še 30 odstotkov ceneje. Po dogovoru je možen tudi polpenzion. To možnost smo ponudili delavcem naših članic in tako bo letos letovalo v Povljani okoli 100 Prekmurcev. Naj povem še to, da so plaže v Povljani fantastične, večina peščene, morje čisto. Ni sicer pretirane sence, športnih objektov, kavarnic, butikov, disko klubov in druge turistične ponudbe, je pa lepo, mirno, in kot vidite, relativno poceni. Prepričana sem, da je takih koticov, kjer so veseli tudi našega gosta, na Jadranu še nekaj. Le najti jih je treba.

Predsednica skupščine Počitniške skupnosti Murska Sobotna Danica Cipot

Razvoj industrije in socialnopolitični položaj delavstva v Prekmurju (12)

PREKMURSKO ŠOLSTVO POD OGRSKO

Tajniki društva so bili: Izidor Horvat, Bela Horvat, Miroslav Kokolj, Stanko Skočir, Franc Križanič, Marija Kovač in Milena Petovar.

Obdobje prvega delovanja in preporoda slovenskega učiteljstva v Prekmurju je 6. januarja 1929 zavrila uvedba diktature kralja Aleksandra.

Od šestojanuarske diktature do okupacije Prekmurja 1941

Po uvedbi kraljeve diktature so na stanovska zborovanja učiteljev prihajali tudi policijski uradniki (vsako zborovanje so morali prijaviti s rezkemu načelstvu), svojega zaupnika je oblast vrnila tudi v odbor učiteljskega društva. Toda društvi v Murški Soboti in Dolnji Lendavi sta dosledno branili zahteve celjske deklaracije. V največji možni meri so oblasti ovirale javno politično delovanje društva, dobro so vedele, da društva vodijo napredno usmerjeni učitelji. Narodno zavedni učitelji so bili čisto tudi tarča duhovščine, ki je v vsakem neklerikalnem učitelju, zlasti v pripadnikih Sokola, videla nasprotnike vere. Posebna pozornost oblasti in cerkve je veljala soboški gimnaziji, na kateri je bil močno opazen vpliv nekaterih naprednih profesorjev. Učiteljska društva so v tem obdobju kljub hudi cenzuri podvojila aktivnost. Murskosoboško

društvo je na zborovanju v Ormožu odločno nastopilo proti izzivanju madžarskih revizionistov, ki so v Nagyzimski spomenik z zemljevidom, na katerem je Madžarski priključeno tudi Prekmurje. Protest so poslali celo Društvo narodov v Ženevi.

V Dravski banovini se je v okviru sekcije UJU razvilo napredno pedagoško gibanje, znano kot Učiteljski pokret. Usmerjali so ga mladi učitelji marksisti (Majhen, Jurančič, Kimovec idr.) pod vplivom partije. Pokret se je zavzemal, da bi učitelji poglobljeno proučevali socialna in pedagoška vprašanja, gospodarski in družbeni sestav vasi, telesni in duševni razvoj otrok in vpliv teh dejavnikov in okolja na otrokovo oblikovanje osebnosti. Učitelj naj bo v neposrednem stiku z delovnimi ljudmi in se zavzema za družbeno enakost. V gibanju so sodelovali tudi prekmurški učitelji.

Jeseni 1935 so v okviru UJU Murška Sobotna ustanovili ženski odsek, ki ga je vodila učiteljica-revolucionarka in podpredsednica društva Poldka Kosova. V predvojni Jugoslaviji ženske niso bile enakopravne, niso imele političnih pravic in zaradi tega tudi ne pravega ugleda. Zapostavljene so bile pri napredovanju na višje položaje, poročene učiteljice so prejemale le polovico draginjske doklade. Na sestankih odseka so učiteljice po-

leg pedagoških vprašanj obravnavale tudi položaj učiteljice in ženske v družbi, govorile o korupcijskih aferah vladnih režimov, o imperialističnih vojnah in potrebi po miru. O sklepih so poročale na društvenih zborovanjih in vnašale v delo društva novega duha ter odločujoče vplivale na usmeritev društva, ki ni bilo v skladu

nju. Učitelji so pogumno izpovedovali svobodoljubno in demokratično miselnost ter narodno zavest. Čeprav je tudi slovenski klerikalizem zlasti od leta 1935 vladal s trdo roko, je na slovenskem ozemlju izgubil boj za šolo.

Domoljub, slovenski verski list, je takrat ugotavljal: »Naša šola ni prava, svetovnonazorska opredelitev učiteljev je naša največja bolečina.«

Po priključitvi Avstrije k fašistični Nemčiji leta 1938 je ljudskofrontno gibanje tudi v Prekmurju dobilo narodnoobrambni značaj. Učitelji so skupaj z naprednimi visokošolci sodelovali na narodnoobrambni taborih leta 1939 v Adrijancih in leta 1940 v Lipovcih. Aktivne učitelje srečujemo v Društvih kmečkih fantov in deklet (DFKD), Sokolu, KPA in v drugih organizacijah. Učiteljska društva in DKFD so prirejala predavanja o pereh političnih vprašanjih tedanjega sveta z narodnoobrambno, socialistično in protifašistično naravnostjo. Učitelji so množično sodelovali v ljudskoprosvetnem delu kot igralci, režiserji, zborovodje, knjižničarji, učiteljice pa so vodile tudi deklishe in gospodinjske krožke. Na podeželju so učitelji delovali tudi kot napredni kmetovalci, sadjarji in čebelarji.

Velika protifašistična in narodnoobrambna manife-

Objavljamo odlomke iz knjige Razvoj delavskega gibanja v Prekmurju med vojnama, ki jo je izdala komisija za zgodovino delavskega gibanja pri Občinskem sindikalnem svetu Murška Sobotna, napisali pa so jo Rudi Čačinovič (uvod), Metka Fujs in Ivo Orešnik.

z vladno politiko. Kosova se je znašla v disciplinskem postopku, bila je sicer oproščena, vendar premeščena iz Prekmurja. Suspendiran in po pritožbi premeščen je bil tudi tajnik društva Jožko Kramberger.

Močno ljudskofrontno gibanje v Sloveniji od leta 1935 pa do 1941 je zajelo tudi Prekmurje. Pomenilo je boj zoper diktaturo in boj proti fašizaciji države in pokrajine, hkrati pa tudi boj proti tako imenovanemu vendstvu. Napredno učiteljsko gibanje v Prekmurju je bil eden izmed najmočnejših dejavnikov v ljudskofrontnem antifašističnem giba-

stacija je bilo zborovanje učiteljev severovzhodne Slovenije 14. maja 1938 v Murški Soboti. Organizirali sta ga Učiteljski društvi iz okraja Murška Sobotna in Dolnja Lendava. Udeležilo se ga je dvanajst obmejnih Učiteljskih društev: Slovenska Bistrica, Čakovec, Dolnja Lendava, Lenart, Ljutomer, Maribor desni in levi breg, Maribor mesto, Ormož, Prelog, Ptuj in Murška Sobotna s preko 700 udeleženci. V narodnoobrambni manifestaciji so udeleženci razen javnih zahtev o nedotakljivosti jugoslovanskih meja postavljali tudi druge skupne zahteve: za napredno šolsko vzgojo, društveno svobodo, proti strankarskemu in režimskemu preganjanju in premeščanju učiteljev, proti fašizaciji režima itd. Tako so učitelji vedno bolj delali po programu KPJ, kar pa ni bilo v interesu reakcionarnega vladajočega režima, ki je hotel, da bi ga učitelji podpirali. Ker tega ni dosegel, je iskal povod, da bi učitelje politično onemogočil.

jal literarno glasilo »Mladi Prekmurec«. Revija je s svojimi članki prispevala k nacionalnemu osveščanju ljudi v Pomurju in bila tudi dragocen narodnoobrambni dejavnik. Omeniti velja učitelje in profesorje, člane ali simpatizerje prekmurske KP, ki imajo največ zasluga za levo preusmeritev učiteljskih društev v Prekmurju. V lendavskem društvu so to bili Miroslav Kokolj, Mima Kovačeva, Milena Petovar-Berce in Francka Kranjec, v murskosoboškem društvu pa Franc Gabrielčič, Zmago Krašna, Jožko Kramberger, Poldka Kos in Franc Pajtler. Na soboški gimnaziji so delovali napredni profesorji Bogo Teply, Silva Trdinova, Leon Detela, Stane Melihar, Erna Muser, Janko Liška in Miroslav Ravbar.

Ko je izbruhnila vojna, so se mnogi učitelji iz Prekmurja vključili v NOV. Izmed 257 slovenskih prosvetnih delavcev, ki so kot borci in talci dali življenja za svobodo, jih je 31 delovalo v Prekmurju. Poldka Kosova je 16. maja 1959 v soboškem parku odkrila spomenik 47 padlim učiteljem in profesorjem.

Konec

**ČLOVEK —
DRUŽINA —
DRUŽBA**
za vsako družino,
zbirka za razmišljajoče.

Delavska enotnost

Ljubljana, Celovška 43.

NAGRADNA KRIŽANKA

22

AVTOR R. NOČ	SODOBNA SLOV. PESNIKA	DAN. JEZI. KOSLOVEC (RASMUS KRISTIAN)	GLAVNO MESTO TURČIJE	TRIMESTNO STEVILO	NEM. SKLADATELJ (WERNER)	KOVAČIČ ANTE	Delavska enotnost	PRIZORIŠČE V GLEDALIŠČU	POŽIGALEC IZ STRASTI	OSAMILO	FR. MESTO OB REKI MEUSE	
ČESKI PISATELJ (ALOIS)							ČRRT, ORIS HRV. IGRALEC IN REŽISER					
AVANTGARDNA SMER VUMETNOSTI												TEMNI DELNEVA
NAVAL NAPAD							LETALO LAZJE OD ZRAKA GROHAR IVAN					
NAJSLABŠA SLOVSKA OCENA				RAZMERJE	IT. SLIKAR IZ 15. STOL. ROJ. V ZAGREBU NEUREJEN UMETNIK							
ZDRAVKO MLINAR		ZAGREBSKI PEVEC (IVO) NEM. PISATELJICA IZ CELJA (ALMA)					REKA NA KAVKAZU ISTRŠKO OTČIJE					
IGRA S 55 PALČICAMI						SL. PISATELJICA (ILKA)	DEL CILINDRA SUITA RIM. KORSAKOVA		FR. REKA, PRITOK RHONE (naša pisava)	STROJILO		PISATELJ SAMOKOVLIJA
1				MOŽNOSTI NESREČE, SKODE (MNOŽINA) PLAZILEC								
UŽIVALCI MAMIL							ST. NIZOZEMSKI KOLESAR (JAN) PLEME					
KNJIGA ZEMLJEVIDOV					OSTANEK POSEKANE GA DREVESA SAMARIJ				OSEBNI ZAIMEK VICENZA			
KONEC POLOTOKA						PREDSEDNIK PREDSEDSTVA SLOVENIJE						
AMER. PEVKA TURNER						POLDNEVNIK NA ZEMLJEVIDU						Delavska enotnost

Rešitve nagradne križanke pošljite do 14. junija na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 22
Nagrade so: 40.000, 30.000 in 15.000 dinarjev

Rešitev nagradne križanke št. 20
ISERE OKEL, OTS, STRADIVARI, SAK, ARAKAN, ROBUSTI, AARE, TRATINA, CT, TREBIJA, NOSTRIFKACIJA, ESTRAGON, OER, WF, AGAR, KRASTA, TEMP, MALAR, IR, ORIENTALISTIKA, NAT, TO, ANTARA

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 20
1. Štefan Klenovšek, Kolodvorska 4a, 68270 Krško
2. Ignac Heflerle, Trg 1. maja 6, 66330 Piran,
3. Ivan Žohar, Dobrteša vas 16/E, 63311 Šempeter

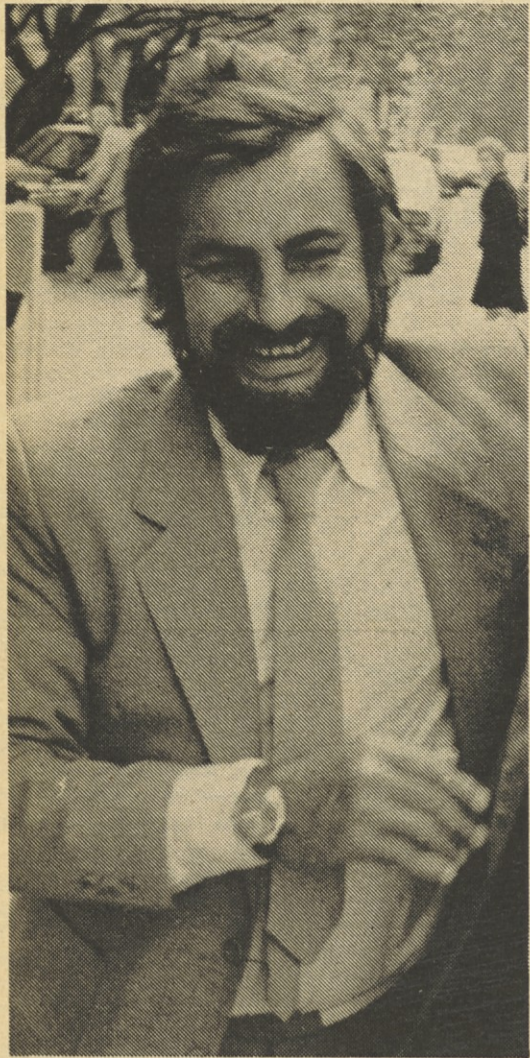
Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odklikoval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo. Izdaja ČGP Delo - tozda Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik: Franček Kavčič. Odgovorni urednik: Marjan Horvat. Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik - družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančič (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomski ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Sašo Novak (urednik, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik - drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca, Ica Putrih (tajnice), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). Vršilec dolžnosti direktorja tozda Franček Kavčič. Telefoni: vršilec dolžnosti direktorja tozda 322-778, glavni urednik 313 942, odgovorni urednik 313 942. Narodniška centrala, Celovška 43, 319 690 ali 318 855, int. 52. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951. Marketing, Celovška cesta 43, 320 403. Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923. Žiro račun 50102-603-41502. Založba 311 956. Knjižarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891. Posamezna številka Delavske enotnosti 400 din. Rokopisov in nenarocenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk ČGP Delo, tozda Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35. Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevnšek, Ivo Gričič, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik.

Janez Sever, letošnji Tomšičev nagrajenec:

Enostavno ne morem biti tiho

»Se ti ne zdi, da je škoda prostora zame?« se je naš sodelavec Janez Sever po podelitvi Tomšičeve nagrade otepal tegale pogovora. »Vrh vsega pa sem se še sam dolgo boril, naj bo ta stran namenjena malim ljudem; takim, ki so dobri po srcu, pošteni po duši, zavedni po prepričanju... pa se jim morda za to godi še krivica!« »Prav zato,« ugovarjamo. »Najbrž se sam ne veš, koliko takšnih dobričin si v teh novinarskih letih predstavil pri nas? Hvaležni so ti, da si jih potegnil iz anonimnosti in najbrž tudi naši bralci, da so jih spoznali. Naj spoznajo še tebe!« »Če je tako, pa naj bo. Ampak pogovarjala se bova samo o novinarstvu.«

Janez Sever je kot poklicni novinar začel pri Celjskem vestniku, današnjem Novem tedniku, po nekaj letih pa je postal dopisnik Dela »s tega konca« Štajerske. Potem ga je pokojni Mitja Gorjup »potegnil« v Ljubljano: najprej k Tovarišu, nato pa v reportersko ekipo Nedeljskega Dela, menda prvega časopisa pri nas, ki je tisti čas že izhajal v barvah. »Čez nekaj časa nas je Gorjup razhajkal. O tem, zakaj, se ne govori veliko, sam pa mislim, da je bila to ena izmed velikih kadrovskih napak. Prihajal je pač v spore z nekaterimi kolegi – čuj, kateri urednik pa ne? – pa jih je rešil tako, da nas je razhajkal. Midva s pokojnim Vojkom Cernelcem sva šla k Delavski enotnosti...«

O črni kroniki

»Ja, zanimivo je, da me največ ljudi pozna po tako imenovani črni kroniki,« se zasmije, nato pa nadaljuje: »V tistih letih nikakor nisem mogel dojeti fenomena smrti. Zato sem se nekako sam zase opredelil za najhujše nesreče: potrese, požare, poplave, razbite avione, potopljene ladje... Med potresi od Agadirja do Skopja, med poplavami v Longaroneju, ko je počil tisti jez, sem videl na tisoče mrtvih. Vendar teh zadnjih trenutkov v bivanju človeka še vedno nisem do-

jel, dokler se »končno« ni zgodila tista tragedija v Zagrebu, ko je Štef s svojim vlakom sejal smrt po kolodvoru. Seveda sem bil takoj tam. Nekaj sem fotografiral med razbitinami, ko se mi je noga nenadoma nekam prilepila. Pogledal sem dol in – o groza! – stal sem na človeških možganih. Tedaj sem doživel zlom. Fantje, hvala lepa, sem potem povedal v redakciji, jaz se tega ne grem več. Gorjup – kar koli že govorijo o njem – me je poklical k sebi, rekoč: »Vem, kako je to. Pa tudi star si že in težave imaš v zakonu. Ne bo ti treba več na teren... Ne, to pa ne, sem mu odvrnil v pisarno ne grem, pa amen. To bi me ubilo. No, potem sem šel k Delavski enotnosti.«

O mladostnih travmah

Nani, kakor Severja kličejo prijatelji, se je v nižji gimnaziji učil ruščino, med okupacijo najprej madžarščino, potem nemščino, nazadnje pa še angleščino. Prodati ga torej nikjer ne bi mogli. »Vendar sem Nemce zaradi sranja, ki ga je imela z njimi moja mati, tako zasovražil, da nemško še danes ne morem govoriti,« strelja s pogledi od enega do drugega konca čudovito urejenega stanovanja v Celju. »Saj nemško se je konec koncev govorilo tudi pri nas doma v Prekmurju. Kaj pa je bilo Prekmurje drugega kot ö-reich, saj so se ljudje s kolesi vozili tja na šiht; da, tudi peš so hodili. Tudi jaz imam polbrata in polsestro na oni strani, a nemščine nisem mogel prežvečiti, čeprav bi jo že zato moral. Da, skoraj moral. In zato sem se nekega lepega dne odločil, da bom šel za nekaj časa delat v Nemčijo, da bi živel z Nemci in jih skušal razumeti. Nekaj časa sem vlačil kable za daljnovode, potem sem jim dal pa aufwiedersehen. Travme iz otroštva so bile prehude...«

Ko sva že pri tem, naj ti povem še nekaj. Takoj po vojni smo se mladi na nož borili za demokracijo, naši notranji organi pa so že hodili naokoli v usnjenih suknjah, takšni so bili kot nemški in v nemških škornjih so hodili in tudi v črnih mercedesih so se vozili. In enake metode so imeli, le da so bili – naši! Uh, dobro se spomnim Ledineka, mariborskega partijskega šefa.

Pa kaj bi o tem. Bil sem na sedmih zveznih in petih lokalnih mladinskih delovnih akcijah, od pohorskih gozdov do luke Koper, gradil sem avto ceste, železnice, bil sem mladinski funkcionar, celo do CK mladine sem prilezel. Vendar vsega tega nisem »vnovčil« iz preprostega razloga: nenehno sem bil v sporu z višjimi. Enostavno nisem mogel biti tiho. Trikrat v življenju so me spravili tako ob živce, da sem jim vrgel izkaznico na mizo. Ko pa sem se vsakič malo pomiril, sem si mislil – prvič: tile me niso sprejeli v partijo in me zato tudi ven ne bodo metali, in drugič: toliko kot so oni prispevali h graditvi tega socializma, toliko sem tudi jaz. To je to.«

Ampak zadnjič, ko si prejel Tomšičevo nagrado, ti je Kučan krepko stisnil roko. Sta prijatelja ali pa se samo strinjaš z njegovo politiko.

»Z Milanovo sestro sem hodil v šolo, on pa je bil razred ali dva za mano. Vem pa, da je nekajkrat pisal naloge v našem razredu, ker ga mati ni imela kam dati. Potem sem ga bežno srečal le še dvakrat ali trikrat. To v bistvu spet kaže na to, kje in kaj pravzaprav delam. Da nikoli nisem zgoraj, temveč

Utemeljitev nagrade Toneta Tomšiča Janezu Severju

Janez Sever že 25 let honorarno in poklicno dela v novinarstvu, zadnjih enajst let pa je novinar v Delavski enotnosti, kjer vseskozi obdeluje predvsem človeško najbolj občutljive teme, vendar nikdar ne zapade v cmeravost, objokovanje razmer, človekove usode, stisk in hotenj, prav tako pa se izogiba črno-belemu slikanju človeških in družbenih odnosov. Njegovo ostro pero se ni ustrašilo mogočnikov, še manj pa strahopetno bežalo od problemov in krivic, ki se godijo ljudem, predvsem v organizacijah združenega dela. V lanskem letu je Janez Sever napisal serijo intervjujev z delavci, funkcionarji in direktorji. Najbolj se je razvnel v pogovorih z ljudmi, ki živijo v samoupravno in gospodarsko neurejenih razmerah, iz katerih iščejo izhoda, pa trčijo ob hude ovire, namesto da bi dobili družbeno pomoč. Odlikuje ga zavzemanje za »malega« človeka; pronicljiva družbena kritičnost, občutljiva človečnost ter odgovornost do avtentične vsebine pa so vrline, ki se redko združijo v tako skladno celoto, kot se to posreči novinarju Janezu Severju.

vedno spodaj, med preprostimi ljudmi, med mojimi delavci.«

O novinarstvu

»Naše delo se ne da meriti z denarjem. To je eden najgrših poklicev, kar jih poznam, poznam pa jih mnogo. To je poklic, ki ima to grozno lastnost, da ne moreš več ven, ko si enkrat zastrupljen z njim. Moram ti priznati, da danes ne znam delati nič drugega, če seveda vzamemo v zakup, da to – znam. No, nekaj te obrti poznam, čeprav ti povem, da dobim enako drisko, ko sedem za stroj, kot sem jo dobil, ko sem pisal prvo vest. To je neverjetno, da imam po 35 letih novinarskega staža tako tremo! Prav ustrašim se

tistega praznega lista pred sabo. Na primer Ti boš moral zdajle na štiri tipkane strani spraviti 50 let mojega življenja. Ha, nič ti ne privoščim...«

Kaj vse sem počel?! Od tistega malega delavca tam, ki ga postaviš pred zid, ga slečeš do golega in ga pripraviš, da ti prepeva kot pred župnikom... Potem ti odideš zdaj boš tega človeka predstavil vesoljnemu svetu; veš, da je to edina medalja, ki jo bo ta človek dobil v življenju in da mora biti to pošteno narejeno...«

Ali pa ona baraba, ki sva jo gonila zaradi kraje... V takih primerih te etiketirajo za senzacionalista. Ha, nikdar nisem bil senzacionalist, ko sem pisal o slabih dejanjih malih ljudi; vselej pa, kadar je pero v takih primerih nanese na vodilne, sem dobil takšno nalepko. Ti mali ljudje v tovarnah niso nakradili niti za stotino tistega, kar so uničili veliki!

Dostikrat me je že kdo vprašal, zakaj vendar tiščim nos tja, kjer me ne srbi. Tudi sam sem razmišljal, zakaj ravno jaz. Pogled, ponoči poje telefon, otroke zmerjajo, ženo za jebavajo, pretijo ti, nekajkrat sem jo že fašal, ko so me dobili. Osemnajstkrat sem bil pred sodiščem, povprečno torej vsaki dve leti... In se vprašam, zakaj? Veš kje so me nazadnje vzeli film iz fotoaparata? V mestecu Neum, kjer sem slikal vikende bosanskih funkcionarjev. Skoraj bi se bil stepel s tistim organom. In sem se spet vprašal, zakaj? Pa vem, zakaj. Zato, ker vidim, kakšne razlike so v tem socializmu. Mene so drugače učili. Kadar koli se pogovarjamo o tem, imam vedno pred očmi svojega očeta. Kmalu po osvoboditvi je sedel na vlak in se ves dan vozil do Ljubljane k Borisu Kidriču, da mu je rekel: 'Tovariš Boris, to pa ni čisto tako, kot smo se dogovorili, da bo Kidrič mu je odvrnil, da že bo, ga vprašal, če se je tudi starejši živ in zdrav vrnil iz goste, nato pa mu dal nekaj čokolade za nas, otroke.

Vidiš, jaz vse to opazujem, vidim in opisujem. In dokler se bodo v tej razredni družbi, ki se je začela leta 1943, z ločitvijo oficirjev od skupnih kotlov, dogajale take nemoralne stvari, dotlej bo moje pero ostalo ostro kot britev...«

Damjan Križnjak

Dr. Vinko Razboršek, Mitja Krstof

KAJ VEM O ALKOHOLIZMU IN DRUGIH ZASVOJENOSTIH

Delavska enotnost

NOVA KNJIGA

Knjiga je napisana na podlagi spoznanj sodobne alkoholologije in izkušenj avtorjev pri zdravljenju alkoholikov.

V knjižici je vse, kar morajo vedeti alkoholiki, njihovi svojci in kadrovske službe, vsi, ki se spoprijemajo z zasvojenostjo z alkoholom ali drugimi drogami.

Knjiga je izšla v založbi Delavske enotnosti, Ljubljana, Celovška 43. Naročite jo na naš naslov, lahko tudi po telefonu 320-403, kupite pa v vseh knjigarnah po Sloveniji.

Din 8.900

LIPE SVEDER: MILO ZA DRAGO

